

**BELİREN YETİŞKİNLİKTE ALGILANAN EBEVEYNLIK STİLİ VE İLİŞKİ
DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN ARACI ROLÜ**

HUMEYRA KARATATAR

TARAFINDAN

**YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜNE
SUNULAN TEZ**

**PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

MART 2018

Sosyal Bilimler Enstitü Onayı

Doç. Dr. Seyfullah YILDIRIM

Enstitü Müdür V.

Bu tezin Yüksek Lisans Derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR

Ana Bilim Dalı Başkanı

Okuduğumuz ve savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans Derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Doç. Dr. Hüdayar CİHAN

Danışman

Jüri Üyeleri

Yrd. Doç. Dr. Başak ŞAHİN ACAR

(ODTÜ, Psikoloji)_____

Doç. Dr. Hüdayar CİHAN

(AYBÜ, Psikoloji)_____

Doç. Dr. Özden YALÇINKAYA ALKAR

(AYBÜ, Psikoloji) _____

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her tür kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim; aksi takdirde tüm yasal sorumluluğu kabul ediyorum.

Adı Soyadı: Humeyra KARATATAR

İmza:

ÖZET

BELİREN YETİŞKİNLİKTE ALGILANAN EBEVEYNLİK STİLİ VE İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN ARACI ROLÜ

Karatatar, Humeyra

Yüksek Lisans, Psikoloji Bölümü

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Hüdayar Cihan

Mart 2018, 114 sayfa

Bu çalışmada, Türkiye’de 19-26 yaş arasında karşı cinsle romantik ilişkisi olan (flört, söz, nişan) beliren yetişkinlerin algıladıkları ebeveynlik stilinin doğrudan ve kişilik özellikleri aracılığıyla ilişki doyumlarını ne ölçüde yordadığı incelenmiştir.

Araştırmanın verileri, karşı cinsle en az 6 aydır devam eden romantik bir ilişkisi olan 19-26 yaş arasındaki 417 beliren yetişkinden toplanmıştır. Katılımcılara yaş, cinsiyet, devam eden ilişkinin süresi ve yaşadığı romantik ilişkinin türü bir kişisel bilgi formuyla birlikte sorulmuştur. Bunun yanında Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi, her iki ebeveyn için ayrı uygulanan Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği, İlişki Doyumu Ölçeği verilmiştir. Veriler, araştırmanın amaçlarına göre bağımsız örneklem t-testi, Pearson Korelasyon Katsayısı ve

regresyon temelli bootstrap yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu araştırmada, beliren yetişkinlerde algılanan ebeveynlik stili, kişilik özellikleri, romantik ilişki doyumu cinsiyete göre incelendiğinde, duygusal dengesizlik ve ilişki doyumu dışında kalan tüm ölçek ve alt boyutlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, anneden algılanan kabul/ilgi/sevginin, deneyime açıklık dışındaki tüm kişilik özellikleri üzerindeki etkisi anlamlıdır. Babadan algılanan kabul/ilgi/sevgi ise duygusal dengesizlik dışındaki kişilik özelliklerini pozitif yordamaktadır. Anneden ve babadan algılanan sıkı denetim/kontrolün duygusal dengesizlik üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Araştırma kapsamında incelenen modellerde deneyime açıklık ve duygusal dengesizlik ilişki doyumunu yordamaktadır. Anneden algılanan kabul/ilgi/sevgi ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik; babadan algılanan kabul/ilgi/sevgi ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin aracılık etkilerinin anlamlı olduğu görülmüştür. Anne ve babadan algılanan sıkı denetim ve kontrolün ilişki doyumu üzerindeki doğrudan ve toplam etkilerinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu ve bu ilişkilere kişilik özelliklerinin aracılık etmediği görülmüştür. Bulgular ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beliren Yetişkinlik, Algılanan Ebeveynlik Stili, Kişilik, İlişki Doyumu

ABSTRACT

THE MEDIATOR ROLE OF PERSONALITY TRAITS BETWEEN THE RELATIONSHIP OF PERCEIVED PARENTHOOD STYLE AND RELATIONSHIP SATISFACTION IN EMERGING ADULthood

Karatatar, Humeyra

Masters Degree, Department of Psychology

Supervisor: Assoc. Prof. Hüdayar CİHAN

March 2018, 114 pages

In this research, to what extent the perceived parenthood style of emerging adults who are involved in a romantic relationship with the opposite sex (flirt, dating, engagement) in Turkey between the ages of 19-26 directly and via personality traits predict relationship satisfaction is studied.

The data of the study was gathered from 417 emerging adults between the ages of 19-26 who are in a romantic relationship with the opposite sex for at least 6 months. Participants were asked about their age, sex, the duration of their continuing relationship and

the type of the relationship they have via a personal information form. Besides, they were given a personality test based on adjectives, Child Raising Styles Scale which is applied separately to the father and the mother and Relationship Satisfaction Scale. Data was evaluated implementing independent sampling t-test, Pearson Correlation Coefficient and Bootstrap based on Regression according to the objectives of this study. In this study, when the perceived parenthood style of emerging adults, personality traits and romantic relationship satisfaction were examined according to sex, no meaningful difference between all scales and sub-dimensions that are outside of emotional instability dimension and relationship satisfaction. The effect of acceptance/care/love that is perceived from the mother over all personality features except the openness to experience is considered meaningful. When the effect of acceptance/care/love perceived from the father over personality traits examined, it is observed that it has a positive effect on agreeableness, conscientiousness, extraversion and openness to experience and a negative effect on emotional instability. The effect of strict supervision/control perceived from the mother over agreeableness is negative and its effect over emotional instability is positive. The effect of strict supervision/control perceived from the father is considered meaningful only on emotional instability amongst personality features. In models examined in context of the research, openness to experience and emotional instability is seen to perceive the relationship satisfaction in emerging adults. According to the results of mediation analysis of personality features in the relationship between acceptance/care/love perceived from the mother and relationship satisfaction in emerging adulthood, the mediation effect of emotional instability between acceptance of emerging adults which is perceived from the mother and relationship satisfaction is revealed to be statistically important. According to the results of regression-based bootstrapping analysis which is carried out to test the mediation of personality features in the relationship between acceptance/care/love perceived from the father and relationship satisfaction in emerging adulthood, the mediation effects of emotional instability and openness to experience are seen to be statistically important. Yet, the direct effects of acceptance perceived from the father and the mother on relationship satisfaction are found to be statistically unimportant. The direct and total effect of strict supervision and control on relationship satisfaction is seen to be statistically unimportant and that the personality

features are not mediating this relationship. The findings are argued within the related literature.

Keywords: Emerging Adulthood, Perceived Parenting Style, Personality, Relationship Satisfacti

TEŞEKKÜR

Süslü cümlelerle başlayamıyorum. Zor başladı, zor bitti. Bitiştiki ışığı görmemde yılmadan yolumu aydınlatan; sabrıyla, emeğiyle, desteğiyle hep yanımda olan çok değerli hocam Doç. Dr. Hüdayar CİHAN... Bir danışmandan çok daha fazlasısınız. Olmasaydınız olmazdı.

Tezime eleştirileriyle büyük katkıları olan jüri üyeleri Doç. Dr. Özden Yalçinkaya ALKAR ve Yrd. Doç. Dr. Başak Şahin ACAR'a çok teşekkür ederim. Yine vermiş olduğu akademik ve psikolojik destek için, çok kıymetli arkadaşlığı için Arş. Gör. Emine YÜCEL'e minnettarım.

Bir sürü kahramanı oldu yüksek lisans sürecimin. Her vazgeçişimde sonsuz kaygımı benimle paylaşan, bu tezin her bir satırını yazmamda büyük katkı sağlayan meslektaşım, kardeşim Sinem TATARLI mesela. Duygu UYSAL bir de. Bıkmadı sızlanmamdan. Bir dört sene daha devam etsem biliyorum o enerjisinin büyük kısmını yine benimle paylaşırdı. Bazı tanışmaların sebebi vardı Yasemin CAN; iyilikle dolu kalbini bana açtığı için teşekkür ederim. Verdiği huzur olmadan olmazdı Verda GÜNGÖR'ün. Zira ondan alacak hep çok şeyim var. Küçük kardeşim Alihan KARATATAR, ne zaman büyüdü de ablasının yanına can oldu acaba? Doğmasını istemediğim her gün için özür dilerim. Canım abim Hüseyin KARATATAR, çok sevgili eşi Ayşe KARATATAR ve bana çok önemli bir rol kazandıran Elifnaz KARATATAR ve Yunus KARATATAR, iyi ki varsınız....

'Ey benim sevgilim, karlı bir çam ormanında nefes almanın bahtiyarlığına benzer seni sevmek' (Nazım HİKMET). Varlığına şükürler, emeğine teşekkürler Ferdi KARAGÖZ.

Annem, babam... Ben galiba sizi seçtim de doğdum. Evrenden torpilli olduğum buradan belli. Beni ben yapan her değeri, insanlığı, merhameti, sevmeyi, emek vermeyi öğrettiğiniz için teşekkür ederim. Gücüme güç kattınız; benim gözlerim doldu, siz ağladınız; yoruldum, beni taşıdınız; hep güldürdünüz. Siz var ya, tüm dünyaların tüm güzelliklerini içine sığdıran iki kalpsiniz. Hep birbirinize sevgili kalın...

Anneme ve Babama...

İÇİNDEKİLER

İNTİHAL	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	ix
İTHAF.....	x
İÇİNDEKİLER	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvii
BÖLÜM I.....	1
1.GİRİŞ.....	1
1.2. Tanımlar	6
BÖLÜM II	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	7
2.1. Beliren Yetişkinlik.....	7
2.1.1. Beliren Yetişkinliğin Tanımı.....	7
2.1.2. Beliren Yetişkinlik Döneminin Temel Özellikleri	12
2.1.3. Beliren Yetişkinlikte Romantik İlişkiler	18

2.2. Algılanan Ebeveynlik Stili.....	20
2.2.1. Baumrind'in Üçlü Sınıflandırması	20
2.2.2. Maccoby ve Martin'in Dörtlü Tipolojisi.....	22
2.3. Kişilik	26
2.3.1. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı	27
2.3.2. Beş Faktör Modeli	28
2.4. Romantik İlişki Doyumu	31
2.5. İlgili Araştırmalar	33
2.5.1. Algılanan Anne Baba Tutumu ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilere İlişkin Araştırmalar.....	33
2.5.2. Algılanan Ebeveynlik Stili ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Araştırmalar.....	40
2.5.3. Kişilik Özellikleri ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler İle İlgili Araştırmalar	44
2.6. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri.....	47
2.7. Araştırmanın Önemi	50
BÖLÜM III	52
3. YÖNTEM	52
3.1. Araştırmanın Modeli.....	52
3.2. Örneklem.....	52
3.3. Veri Toplama Araçları.....	53
3.3.1. Demografik bilgi formu	53
3.3.2. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği	53
3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)	54
3.3.4. İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ)	55
3.4. İşlem	56

BÖLÜM IV.....	58
BULGULAR.....	58
4.1. Ölçekler ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler	58
4.2. Cinsiyetler Arası Farklar.....	59
4.2. Değişkenler Arası İlişkiler	60
4.3. Aracı Etki Analizleri.....	61
4.3.1. Anneden Algılanan Kabul/İlgi ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü	62
4.3.2. Anneden Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü.....	64
4.3.3. Babadan Algılanan Kabul/İlgi/ Sevgi ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü	65
4.3.4. Babadan Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü.....	67
BÖLÜM V.....	70
5. TARTIŞMA.....	70
5.1. Cinsiyetler Arası Farklara Yönelik Yorumlar	70
5.2. Algılanan Ebeveynlik Stili ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilere Yönelik Yorumlar	72
5.3. Algılanan Ebeveynlik Stili ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Yorumlar.....	74
5.4. Kişilik Özellikleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilere Yönelik Yorumlar	76
5.5. Anneden Algılanan Kabul/İlgi/Sevgi ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolüne Yönelik Yorumlar	78
5.6. Babadan Algılanan Kabul/İlgi/Sevgi ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolüne Yönelik Yorumlar	79

BÖLÜM VI	82
6. SONUÇLAR, ÖNERİLER.....	82
6.1. Sonuçlar	82
6.2. Öneriler	83
KAYNAKÇA.....	85
EKLER.....	109
A. BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU.....	109
B. DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU.....	110
C. ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ ÖLÇEĞİ.....	111
D. SIFATLARA DAYALI KİŞİLİK TESTİ.....	112
E. İLİŞKİ DOYUMU ÖLÇEĞİ.....	113
F. ETİK KURUL ONAYI.....	114

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 2.1.Baumrind'in Çocuk Yetiştirme Stilleri Sınıflandırması.....	22
Tablo 2.2.Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Sınıflaması.....	23
Tablo 3.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Sıklık ve Yüzdeleri	53
Tablo 4.1. Ortalamalar, Standart Sapmalar, En Düşük ve En Yüksek Değerler	58
Tablo 4.2.Cinsiyet Faktörüne Bağlı Gruplar Arası Farkların Sınanması Amacıyla Yapılan Bağımsız Örneklem T-test İstatistikleri	59
Tablo 4.3. Araştırmanın Tüm Değişkenleri İçin Pearson Korelasyon Katsayıları	60

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Beliren yetişkinliğin yaşam döngüsündeki olası konumu	10
Şekil 2.2. Genç yetişkinlerde romantik ilişki gelişiminin yordayıcıları	35
Şekil 1.1. Öngörülen aracılık modelindeki ilişkiler	49
Şekil 4.1. Anneden Algılanan Kabul/İlgi İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracılık Rolü	63
Şekil 4.2. Anneden Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracılık Rolü	64
Şekil 4.3. Babadan Algılanan Kabul/İlgi İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracılık Rolü	66
Şekil 4.4. Babadan Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliğinin Aracılık Rolü	68

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

KISALTMALAR

DSÖ	Dünya Sağlık Örgütü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
EKAR	Ebeveyn Kabul Red Kuramı
ÇYSÖ	Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği
SDKT	Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi
İDÖ	İlişki Doyumu Ölçeği

SEMBOLLER

$\bar{X}$	Grup ortalaması
SS	Standart sapma

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

Gelişim psikolojisinde, insan yaşamındaki gelişim dönemleri bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik, yaşlılık şeklinde incelenirken son yıllarda yapılan çalışmalar yeni bir yaşam döneminin varlığına işaret etmektedir. Bu dönem ergenlik ile yetişkinlik dönemleri arasında, kendine has özellikleri ile tanımlanabilen beliren yetişkinlik (*emerging adulthood*) dönemidir (Arnett, 2000; 2006;2007a). Bu dönemin, Türkiye için 19-26 yaşları arasında yaşandığı Atak'ın (2005) yaptığı çalışmada ortaya konulmuştur.

Beliren yetişkinlik dönemi, ergenlik ile yetişkinlik dönemi arasında yaşanan, bu iki dönemi birbirine bağlayan ve bireylerin farklı kazanımlar elde ettiği bir gelişim dönemi olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin yetişkinliğe geçiş öncesinde bilişsel, duygusal ve davranışsal değişimler yaşadıkları (Arnett, 1994), kendilerini tam olarak ne bir ergen gibi ne de tam olarak bir yetişkin gibi hissettikleri dönemdir (Arnett, 2000). Bu dönemde bireyler ergenlik dönemlerini tamamlamış ancak yetişkin rollerini tam olarak üstlenememişlerdir. Yaygın biçimde kabul edilen yetişkinlik ölçütlerine göre, bir bireyin yetişkin sayılabilmesi için eğitimi tamamlaması, kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışıyor olması, evlenmesi ve çocuk sahibi olması önemlidir (Arnett, 2015).

Beliren yetişkinlik döneminin ortaya çıkmasına neden olabilecek en önemli faktörler evlilik ve çocuk sahibi olma yaşındaki yükselişlerdir (Arnett, 2000;2015). Amerika'da doğum kontrol hapının keşfi ve 1960'larda başlayan cinsel devrim, özgürleşmek anlamına gelmiş; bireyler cinsel deneyim yaşamak için evlenmenin zorunlu olmadığını düşünmeye başlamıştır. Dolayısıyla 1950'lerde kadınlarda 20, erkeklerde 22 olan evlilik yaşı, 2000'de kadınlar için 25, erkekler için 27 olmuştur (Arnett, 2000).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2017) verilerine göre de 2001 yılında Türkiye’de ilk evlilik yaşı kadınlar için 22.2, erkekler için 25.5 iken 2015 yılında ilk evlilik yaşı kadınlar için 23.9, erkekler için 27 olmuştur (TÜİK, 2017). Her yıl, ilk evlilik yaşındaki artış Türkiye’de de gözlenmektedir.

Ortalama evlilik yaşının artmasının bir diğer nedeni de eğitim süresinin uzamasıdır (Arnett, 2000). Bowman’a (2010) göre lise eğitiminden sonra yükseköğretime geçmek yetişkinliğe geçiş sürecinin önemli bir parçasıdır. Amerika’da liseden sonra üniversiteye devam edenlerin sayısı yükselmekte ve dolayısıyla bireyler evlenmek ve çocuk sahibi olmak gibi sorumluluklarını okulları bitene kadar ertelemektedirler (Arnett, 2000; 2015). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2017) verilerine göre Türkiye’de yükseköğretime katılım 2007’de %12.1 iken, bu oran 2012’de %16.3’tür (TÜİK, 2017). Türkiye’de de eğitime devam etme oranının artması, beliren yetişkinliğin yaşanmasının önemli nedenlerinden biri olarak gösterilebilir. Çünkü bireyler beliren yetişkinlik döneminde, eğitimi bitirmek ve evlenmek gibi yetişkin sorumluluklarını henüz kazanmamışlardır.

Beliren yetişkinler, içinde bulundukları dönemde, kimlik araştırması, tutarlılık duygusu, iş geçişine ilişkin denemeler ve ekonomik konular, yaşam tercihleri ile ilgili çeşitli gelişim görevleriyle baş ederler (Ciairano, Rabaglietti, Roggero ve Callari, 2010). Bu dönem bireylerin özellikle aşk, iş ve dünya görüşlerinde kimlik arayışlarının olduğu; kararsızlık yaşadıkları; kendi kendilerine odaklandıkları; kendilerini arada hissettikleri ve birçok fırsatla karşılaştıkları dönemdir (Arnett, 2015).

Türkiye’de de beliren yetişkinlik döneminin yaşanıp yaşanmadığına ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Yüzbaşı (2012) yaşları 18-25 arasında değişen 939 bireyle yaptığı çalışmada beliren yetişkinlik döneminin Türkiye’de de yaşandığını ortaya koymuştur. Parmaksız’ın (2008) çalışmasında ise, 18- 24 yaşları arasında, evli olmayan, herhangi bir işte çalışmayan, henüz ebeveyn olmamış, arkadaşlarıyla, kardeşleriyle yurttan veya yalnız yaşayan üniversite öğrencilerinin bu dönemi yaşadığını ortaya konmuştur. Atak (2005), çalışmasını 15-34 yaş arası ortaöğretim, lisans ve lisansüstü öğrenim gören üniversite öğrencileri ve üniversite çalışanları ile doktorlar ve öğretmenlerle yürütmüştür. Bu çalışmanın sonuçlarına göre Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemi kadınlar ve erkekler için

ortalama 19-26 yaş arasında yaşanmaktadır. Bu dönemin yaşanması ile evlenme, ebeveyn olma, eğitim sürecini tamamlama ve tam zamanlı, kalıcı bir işte çalışma arasında anlamlı bir ilişki olduğu bu araştırma ile bulgulanmıştır.

Yakınlık kavramının insan gelişimindeki önemi, Erikson tarafından vurgulanmıştır. Erikson (1968) yaşam boyu gelişimi evreler halinde incelemiş ve 20-40 yaş arasındaki bireylerin genç yetişkinlik döneminde olduklarını ortaya koymuştur. Her gelişim döneminin bir gelişim ödevi olduğu gibi bu dönemde de bireylerin kazanması gereken gelişim görevi yakınlık kurmaktır. Birey, ergenlik döneminde yaşadığı kimlik karmaşasını çözebilirse, bir sonraki gelişim döneminde yakın bir ilişki kurabilir. Genç yetişkinlik dönemine geldiğinde bireylerin, başkalarıyla yakın ilişkiler kuramamaları ve derinlemesine kişisel ilişkiler geliştirememeleri yalıtılmışlık yaşamalarına ve kendilerine odaklanmalarına neden olur (Onur, 1995).

Beliren yetişkinlik döneminde yaşanan kimlik keşfi, bireyleri diğerleriyle yakın ilişki kurmaya güdüleyen önemli bir süreçtir (Arnett, 2000). Beliren yetişkinlik döneminde birçok birey bir romantik ilişki kurup sürdürmeye çabalar. Romantik ilişkilerin oluşumu ve korunması, beliren yetişkinlerin hayatının merkezinde yer alır ve bu ilişkilerin kurulması aslında önemli bir gelişim görevidir. Romantik yakınlık ergenlik döneminde görülse de beliren yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkiler ergenlik dönemindekinden farklılık göstermektedir. Ergenlik dönemindeki romantik ilişkilerde bireyler ‘ben burada tam da şimdi kiminle birlikte olmaktan mutlu olurum’ sorusuna odaklanırken, beliren yetişkinlikte bireyler ‘yaşamımı nasıl bir eşle geçirmekten mutluluk duyarım’ sorusunun cevabını ararlar (Arnett, 2000).

Bireylerin ebeveynleri ve akranlarıyla olan sosyal ilişkileri, beliren yetişkinlikte olumlu gelişimin öngörülmesinde etkili bir rol oynamaktadır (O’Connor, Sanson, Hawkins, Letcher, Toumbourou, Smart, Vassallo, 2011). Bir bireyin yaşadığı romantik ilişki, arkadaşlık ilişkisi ya da ana-baba ve çocuk arasında gerçekleşen ilişkiler yakın ilişkiler olarak tanımlanabilir. Bu ilişkilerde yakınlık etkileşimleri ilişkilerin niteliğine bağlı olarak değişiklik gösterir. Romantik ilişki, bahsedilen yakın ilişkilerin önemli bir ögesi olarak karşımıza çıkmaktadır (Eryılmaz ve Ercan, 2010). Sevginin tutku bileşeni ile yakınlığın birleşimini içeren ilişki

olarak tanımlanan romantik ilişkiler (Sternberg, 1986) bireyin sosyal gelişimi bakımından da önemli bir noktada yer almaktadır.

Beliren yetişkinlik, bireyin aşk konusuna odaklandığı da bir dönemdir. Yakın ilişkiler kurmak ve romantik ilişkiler, kimlik keşfinin de bir parçası olarak düşünüldüğünde bu döneme ilişkin olarak incelenmesi gereken bir konu olarak görülmektedir. Romantik ilişkiler ergenlerin hayatlarının merkezinde (Furman, 2002) yer alsa da beliren yetişkinlerin yetişkin rollerini ediniyor olmaları da onların dikkatlerini romantik ilişkilere yönlendirir (Barry, Madsen, Nelson, Carroll ve Badger, 2009). Yaşadıkları toplum içinde beliren yetişkinler, ilişki ağları içinde, romantik ilişki kurduğu insanda kendisine çekici veya can sıkıcı gelen nitelikleri keşfederler. Aynı zamanda ilişki kurdukları kişilerin kendilerini nasıl değerlendirdiklerini de öğrenirlerken (Arnett, 2000), romantik ilişkilerini kendi kimliklerine uygun biçimde belirlerler (Barry ve diğ., 2009). Bu araştırmanın konusunu da beliren yetişkinlik döneminde kimlik keşfinin bir uzantısı kabul edilebilen romantik ilişkiler oluşturmaktadır.

Demir (2010), beliren yetişkinlerin mutlulukları üzerinde anne, baba, en iyi arkadaş ve romantik partnerlerin etkilerini incelediği araştırmasında, beliren yetişkinlerin romantik bir ilişki içerisine girdiğinde, arkadaşlarının mutluluklarına olan etkilerinin daha az olduğu ya da hiç olmadığını ortaya koymuştur. Buna göre beliren yetişkinlerin romantik ilişkilerinin, mutlulukları üzerinde etkisi olduğu söylenebilir. Romantik ilişkilerde yaşanan doyum ise, bireylerin genel yaşam doyumunun önemli bir parçasıdır (White, Hendrick ve Hendrick, 2004). Bu nedenle bu araştırmanın konusu, beliren yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerin bir bileşeni olan romantik ilişki doyumudur.

Herhangi bir ayrılık, terk edilme ya da başka bir nedenden dolayı yoksun kalma olasılığı söz konusu olmadığında, bireyin ilk sosyal iletişim kurduğu yer ailesidir. Aile, bireyin sosyalleşmeye başladığı, diğer insanlarla iletişim kurmayı öğrendiği yerdir. Çocukluk döneminde aile içinde ebeveynleri ile kurduğu iletişimin kalitesi, yeni bir yaşam dönemine geçen beliren yetişkinlerin yaşamlarında da önemli bir rol oynamaktadır (Aquilino, 1997). Ailenin birey üzerindeki etkileri birçok araştırmada ele alınmıştır. Anne babanın çocuk yetiştirirken sergiledikleri davranışların, başka bir deyişle bireylerin algıladıkları anne baba

tutumlarının, onların evlilik doyumlarını (Kendir ve Demirli, 2016; Yıldız, 2013), bağlanma stillerini (Egeci, Gençöz, 2011; Özdemir, 2014; Yücesan, 2016, Beştav, 2007; Sümer, Güngör, 1999) ve ilişki doyumlarını etkilediği, araştırmalarla ortaya konulmuştur.

Araştırmaların sonuçlarına göre ebeveynin destekleyici ve sıcak olmasının (Bryant ve Cogner, 2002; Masarik, Conger, Martin, Donnellan, Masyn ve Lorenz, 2013), aile birliği ve aileden algılanan kontrolün esnek olmasının (Feldman, Gowen, Fisher, 1998), algılanan demokratik çocuk yetiştirme tarzının (Katalan, 2014) ve algılanan pozitif ebeveynliğin (Dalton, Frish-Horbury ve Kitzmann, 2006) romantik ilişki doyumu ile pozitif yönde ilişkisi vardır. Hazan ve Shaver (1987), yetişkinlerin şu an yaşadığı romantik ilişkilerin bebekken aileleriyle kurduğu yakın ilişkiye bağlı olarak şekillendiğini varsaymışlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre ise çocukluğunda aileleriyle sıcak ilişkileri olan ve olumlu ebeveynlik davranışları gören yetişkinler şu anki ilişkilerinde daha mutludur. Beştav (2007) ise, bağlanma stillerinin romantik ilişkilerden sağlanan doyuma yaptığı katkıyı incelediği çalışmada, ilişki doyumu ile korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında negatif yönde ilişkiler ortaya koymuştur. Aile içinde açık ve sıcak bir iletişimin olmadığı, çocukların çok fazla ilgi ve destek göremediği, çocukların her davranışının kontrol edildiği otoriter ebeveyn tutumunun güvensiz bağlanmaya yol açtığı (Sümer, 2006) araştırmalarla ortaya koyulmuştur. Yapılan araştırmalara ek olarak algılanan ebeveyn tutumunun Türkiye’de beliren yetişkinlik bağlamında ilişki doyumuna etkisini incelemek önemli görülmektedir.

Anne ve baba ile kurulan ilişkinin niteliğinin kişilik gelişimi açısından büyük önem taşıdığı söylenebilir. Çocuklarını ayrı bir birey olarak kabul eden, sıcaklık ve ilgi gösteren anne babalar, çocuklarının bağımsız kişilik özellikleri geliştirmelerine imkân sağlarlar (Karadeniz 1994, Tuzgöl 1998). Kişilik gelişiminde ebeveyn tutumları bu denli önemli olmasına rağmen ilgili alan yazında bu iki değişken arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sayısı sınırlıdır. Bu nedenle, mevcut araştırmada ebeveyn tutumlarının kişilik özellikleri üzerindeki etkisinin incelenmesinin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bugüne kadar yapılan birçok araştırmada kişilik ve yakın ilişki ile ilgili değişkenler araştırılmış ve anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. (Taraban ve Hendrick, 1995; Malouff

Thorsteinsson ve Schutte,2005; Karney ve Bradbury,1995). Kişilik ile ilgisi en çok araştırılan romantik ilişki değişkenlerinden birisi de ilişkilerdeki doyumdur. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin çocukları tarafından nasıl algılandığı ve buna bağlı olarak yetişkin yaşamındaki sosyal gelişimlerinin ve kişilik özelliklerinin nasıl etkilendiği araştırmalarda ele alınan konulardır. Ancak yapılan alan yazın taramasında algılanan ebeveynlik stilinin kişilik özellikleri aracılığıyla romantik ilişki doyumunu nasıl etkilediği inceleyen bir araştırmaya rastlanamamıştır. Bu araştırmada hem kişilik özellikleri hem de algılanan ebeveynlik stillerinin bir arada ele alınmasının, Türkiye’de beliren yetişkinlikte ilişki doyumuna ilişkin alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.2. Tanımlar

Beliren Yetişkinlik: 18-25 yaşlar arasını kapsayan, demografik ve öznel olarak ve kimlik keşfi açılarından kendisine has özellikleri ile tanımlanabilen yeni bir gelişim dönemidir. (Arnett, 2000; 2003; 2015). Bu dönem Türkiye’de 19-26 yaşları arasında yaşanmaktadır (Atak, 2005).

Ebevenlik Stili: Çocukla ebeveyn arasında duygusal bir ortam yaratmayı hedefleyen, ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin kalitesini gösteren ebeveyn davranışlarıdır(Darling ve Steinberg, 1993).

Beş Faktör Kişilik Modeli: Kişilik özelliklerinin duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık ve deneyime açıklık olmak üzere beş temel boyut altında sınıflandırılabileceği ifade edilmektedir (Mc Crae ve Costa, 1985).

İlişki Doyumu: Bireyin ilişki kalitesi konusunda yaptığı öznel değerlendirmenin olumlu ya da olumsuz olması durumudur (Hendrick, 1988).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında ele alınan değişkenler ve bu değişkenlerle ilişkili yapılan araştırmalar yer almaktadır.

2.1. Beliren Yetişkinlik

2.1.1. Beliren Yetişkinliğin Tanımı

Arnett'in (1994; 1997; 1998) yetişkinliğe geçiş ile ilgili olarak yaptığı araştırmalarda, ergenlik dönemi ve yetişkinlik arasında yaşanan bir gelişim döneminin varlığına ilişkin çeşitli tespitleri bulunmaktadır. Arnett (2000) 'Beliren Yetişkinlik: Ergenliğin Sonundan Yirmilere Doğru Gelişim Teorisi' (*Emerging Adulthood A Theory of Development From the Late Teens Through the Twenties*) başlıklı çalışmasında ise daha önce varlığını tespit ettiği bu döneme 'emerging adulthood' ismini vermiş ve 2004 yılında yayımladığı kitabında da döneme ilişkin teorisini tam olarak açıklamıştır.

Beliren yetişkinlik, ergenlik dönemi ile yetişkinlik dönemi arasında, bireylerin ergenlik ve yetişkinlik döneminden farklı bir gelişim dönemidir ve 18-25 yaş arasındaki bireyleri kapsamaktadır (Arnett, 2000). Bu dönemde bireyler ergenlik dönemlerini tamamlamış ancak yetişkin rollerini tam olarak üstlenememişlerdir. Bireylerin yetişkinliğe geçiş öncesinde bilişsel, duygusal ve davranışsal değişimler yaşadıkları bir gelişim dönemidir (Arnett, 1994).

Beliren yetişkinlik döneminin tanımının yapılabilmesi ve ortaya çıkışının anlaşılabilmesi için ergenlik dönemi ve yetişkinlik dönemleri arasındaki ilişkilerden

bahsetmekte yarar vardır. Alan yazın incelendiğinde G. Stanley Hall, ergenlik ve ergenlik karmaşası kavramlarını kullanan ilk yazar olarak görülmektedir (Dolgin,2014). Hall, ergenliğin 14-24 yaşlar arasında yaşanan fırtına ve stres dönemi olduğunu belirtmiştir (akt: Dolgin, 2014). Bugün araştırmalarda bu dönemin ‘fırtına ve stres’ dönemi olduğu görüşü yeniden sorgulanmaktadır. Araştırmacılar, son yıllarda bu dönemi şaşırtıcı ve aktif bir isyan dönemi gibi görmekten çok, ergen gelişimini aşamalı ve sürekli bir gelişim olarak görmektedirler (Steinberg ve Silk, 2002). Erikson’a (1968) göre ergenlik, bireyde hızla gerçekleşen biyolojik ve psikolojik değişimlere karşı uyum sağlamakta zorlandığı bir kimlik arayışı dönemidir. Bu dönemde bireyden beklenen bağımsız bir kendilik hissi oluşturmaktır (Salmela-Aro, 2011). Yörükoğlu (2004) ise ergenliği, çocukluktan yetişkinliğe geçiş aşamasında yaşanan gelişme, yaşama hazırlık ve ruhsal olgunlaşma olarak tanımlamaktadır.

Ergenlik G. Stanley Hall tarafından tanımlandığında, 14-24 yaşları arasında yaşanan bir dönem olarak ifade edilmiştir. Geçtiğimiz yarım yüzyılda dünyada yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlerle birlikte, ergenlik döneminin başlangıcı onlu yaşların başına doğru bir gerileme göstermiştir (Eryılmaz ve Ercan, 2010). Dünya Sağlık Örgütü (WHO, 2017) bugün ergenliği; çocukluk ve yetişkinlik arasında, 10-19 yaş arası bireyin büyüme ve gelişme dönemi olarak tanımlamaktadır. Ergenlik döneminin başlama yaşında yaşanan bu değişiklik yetişkinlik döneminde de değişim yaşanmasına sebep olmuştur. Fiziksel, davranışsal ve bilişsel olarak baktığımızda 18-25 yaş arasında bireylerin gelişimi 10-19 yaş arasındaki ergenlerden farklıdır (Arnett, 2000). Sosyal ve ekonomik değişimlerle eğitim süresinin uzamasına bağlı olarak yirmili yaşlarda bireyler henüz evlenmemiş ve ana-babalık rollerini üstlenmemişlerdir. Bireyler sık sık iş değiştirmekte, eğitim almakta ve dolayısıyla henüz yetişkinlik rollerini üstlenmemektedirler. Gelişmiş ülkelerde pek çok ergenin uzun yıllar boyunca okula devam etmek zorunda kalmaları ekonomik bağımsızlıklarını daha geç kazanmalarına neden olmaktadır (Arnett, 1995). Arnett (2007a), beliren yetişkinlik dönemine uzamış ergenlik denilemeyeceğini çünkü bireylerin ergenlik döneminden farklı olarak, daha fazla özerklik arayışı içinde olduklarını ve bu dönemde ana-baba kontrolünün ergenlik dönemine göre daha az olduğunu ifade etmiştir. Bu dönem ergenlik döneminden farklı olarak aileden ayrı yaşanan bir dönemdir. Ergenlik ve yetişkin rollerini edinme arasındaki zaman uzadıkça bireyler, eğitim tamamlamak ya da iş hayatındaki fırsatları deneyimlemek için daha fazla zaman kazanmışlardır (Galambos ve Martinez, 2007). Fiziksel

özellikler bakımından değerlendirildiğinde ise ergenler, biyolojik olarak büyük fiziksel değişiklikler yaşarken, beliren yetişkinlerin çoğu fiziksel gelişimlerini tamamlamış ve bedensel olgunluğa erişmişlerdir.

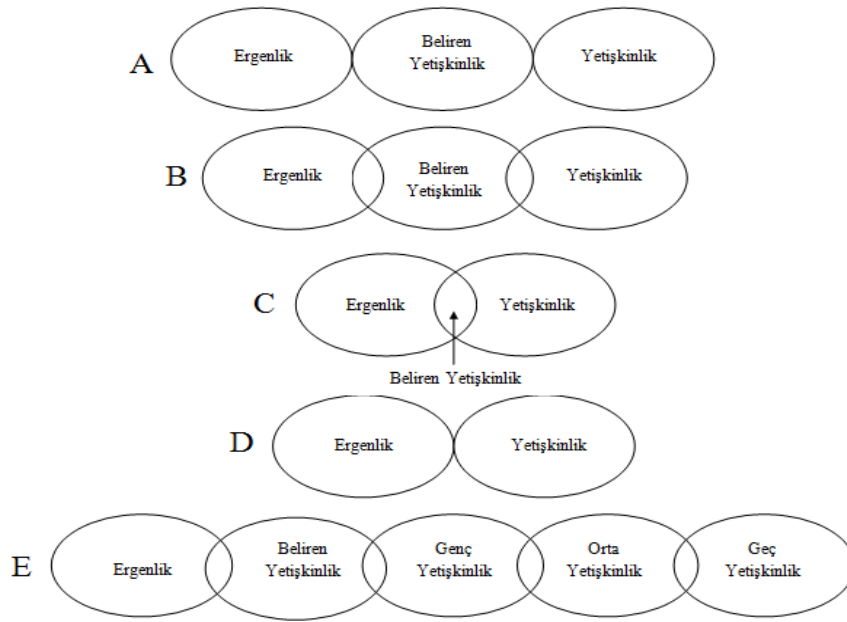
Beliren yetişkinlik döneminde anne baba kontrolü ergenlik dönemine göre daha az hissedilir ve bireyler bu kontrolden daha bağımsız yaşamaya başlarlar. Beliren yetişkinliğin başlangıç yılları ile ergenlik döneminin son yılları çakışmaktadır. Yaşam evreleri arasındaki geçişler birden yaşanmamaktadır. Ergenlik döneminin sonlarında olduğu varsayılan 18 yaşındaki bir birey de, yavaş yavaş kendilene odaklanma, olasılıkları değerlendirme ve kimlik keşfi sürecini yaşamaya başlamaktadır (Arnett, 2007a). Bu durumda 10-17 yaşları arasındaki bireylerle, 18-25 yaşları arasındaki bireylerin yaşantıları arasında pek çok bakımdan birbirinden ayrıldığı için bu dönemi ergenlik döneminin uzantısı ya da devamı gibi değerlendirmek doğru sayılmaz (Arnett, 2015).

Erikson'un (1968) bireyin psikososyal gelişimini anlattığı altıncı dönem, temel özelliği yakınlığa karşı yalıtılmışlık olan genç yetişkinlik dönemidir. 'Genç yetişkinlik' 18-40 yaş arasındaki yaşam dönemini tanımlamaktadır. Bu da oldukça fazla uzun bir yaş aralığına denk gelmektedir. Aynı gelişim dönemi içinde olduğu varsayılan 18 yaşındaki bir birey ile 35 yaşındaki bireyi karşılaştırmak ve aynı gelişim döneminde olduklarını söylemek zordur. Erikson'a (1968) göre bu dönemde genç yetişkinler ergenlik dönemini tamamlamış ve yetişkin rolleri kazanmaya başlamıştır. Ancak beliren yetişkinlik döneminde yetişkin rolleri tam olarak kazanılmamıştır (Arnett, 2000). Örneğin Amerika'da ortalama evlilik yaşı 30'dur (Arnett, 2007c). 40 yaşına kadar bireyin evlenmiş, çocuk sahibi olmuş olması beklenen bir durum iken 18-25 yaş arasındaki bireylerin henüz bu yetişkin rollerinin kazanmadığı söylenebilir (Arnett, 2007a). Dolayısıyla beliren yetişkinlik dönemini genç yetişkinlik dönemi olarak adlandırmak da doğru sayılmaz.

Bireyleri on sekiz- yirmi beş yaşları arasında iken genç yetişkin olarak tanımlamak, otuz-kırk yaşları arasındaki bireylerin ne olarak adlandırılacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bireyler otuzluyaşlarına geldiklerinde kendilerini 'yetişkin' şeklinde tanımlama eğilimi göstermektedirler (Arnett, 2007a). Beliren yetişkinler, henüz otuzlu yaşlarındaki bireyler gibi kalıcı ve tam zamanlı ilerde çalışmaktan ziyade böyle bir işe kendilerini hazırlayacak

olan iş ve eğitim imkânlarını deneme, araştırma ve değerlendirme aşamasındadırlar. Beliren yetişkinlik döneminin genel özellikleri de göz önüne alındığında çoğunun hala bekâr olduğu görülürken, otuzlu yaşlarını yaşayan insanların evlenmiş ve ebeveyn olmuş olma ihtimalleri yüksektir (Arnett, 2015). Yetişkinliğin, eğitim sürecini tamamlamak evlenmek ve ebeveyn olmak gibi gelişim görevlerinin yerine getirilmesiyle ilgili olduğu düşünüldüğünde beliren yetişkinler eğitim süreçlerini tamamlamamış olsalar da onların az bir kısmı evli, az bir kısmı ebeveyn olmuştur. Belirli alanlarda sorumluluk almaya başlamak, ekonomik anlamda bağımsız olabilmek ve bağımsız karar vermek gibi gelişim görevleri beliren yetişkinlik döneminde yavaş yavaş kazanılmaktadır.

Arnett (2007a) beliren yetişkinliğin yaşam döngüsündeki muhtemel konumunu açıklarken aşağıdaki şekilden yararlanmıştır. Buna göre, B ve E, yaşam boyunca gelişim dönemleri arasında kademeli geçişleri de gösterdiğinden en uygun konumlama olarak düşünülebilir.

Şekil 1.1. Beliren yetişkinliğin yaşam döngüsündeki olası konumu

Arnett'e (2007d) göre ergenlik dönemi ile yetişkinlik dönemi arasındaki ilişkiyi vurgulayan "beliren yetişkinlik" terimi, Türkiye'de yaygın olarak bilinmemektedir. Türkiye'de lisansüstü düzeyde eğitim gören gençlerin sayısının artmış olması ve istihdamdaki zorlukların devam etmesinin yetişkin sorumluluklarının ertelenmesine katkıda bulunduğunu

ifade etmektedir. Arnett, kendi çalışmasında Türkiye’de beliren yetişkinliğin yaşanıp yaşanmadığını inceleyen bir araştırmanın varlığından ve ön sonuçlara göre böyle bir dönemin varlığının desteklendiğinden söz etmektedir. Beliren yetişkinlik döneminin babası sayılabilecek Arnett’in bahsettiği çalışma, Atak’ın (2005) çalışmasıdır. Beliren yetişkinlik kavramı olarak Türkçe’ye bu çalışma ile kazandırılmıştır. Çalışmasında ‘*emerging adulthood*’ kavramının tam karşılığını bulabilmek için İngiliz diline hâkim, sosyal bilimler alanında çalışan akademisyenlerden ve öğrencilerden yardım alan Atak (2005) ‘*beliren yetişkinlik*’ kavramının uygun olacağına karar vermiştir. Atak (2005) çalışmasında Arnett’in beliren yetişkinlik döneminin Türkiye’de yaşanıp yaşanmadığı ve algılanan yetişkinlik ölçütleri incelemiştir. Yaşam Görüşü Ölçeği Türkçe’ye uyarlayarak veri topladığı araştırmasında, Türkiye’de son 50 yıldaki ortalama evlenme, çocuk sahibi olma, eğitim sürecini tamamlamış olma, kalıcı ve tam zamanlı bir işte çalışmaya başlama yaşları gibi demografik özellikleride incelemiştir. 15-34 yaş arası ortaöğretim, lisans ve lisansüstü öğrenim gören üniversite öğrencileri ve üniversite çalışanları ile doktorlar ve öğretmenlerden elde ettiği verilere göre, Türkiye’de beliren yetişkinlik dönemi kadın ve erkekler için ortalama 19-26 yaş arasında yaşanmaktadır. Bu dönemin bu yaşlarda görülebilmesinin evlenme, ebeveyn olma, eğitimi tamamlama ve tam zamanlı ve kalıcı bir işte çalışma ile ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmasında Amerika’daki ve Avrupa’daki toplumsal ve demografik değişmelerin son 30-40 yıldır Türkiye’de de yaşanmakta olduğunu ve evlenme yaşının son yıllarda yükseldiğini ortaya koymuştur. Bu durum Türkiye’de bireylerin gelişimlerinin toplumsal süreçlerden etkilendiğini, bu nedenle Türkiye’de 19-26 yaş döneminin beliren yetişkinlik dönemi olarak ele alınabileceğini göstermiştir. Atak (2005), aynı çalışmasında son yarım yüzyılda yaşanan bu değişimin en önemli sebeplerinden birisinin ‘büyük bunalım’ dönemi olduğunu belirtmektedir. Bu dönemde ikinci dünya savaşının yıkıcı etkisinde yetişen bireyler için evlilik, düzenli ve sabit bir hayatın kapılarını açacak olan kazançlı bir kurum olarak algılanırken; günümüzde çocuk sahibi olmak, özgürlüğün kısıtlanması anlamına gelmektedir. Atak’a (2005) göre özgürlüğün kısıtlanmasının kaçınılması gereken bir tehlike olarak algılanması, beliren yetişkinlik döneminin Türkiye’de yaşanmaya başlamasının sebeplerinden olabilir.

Atak (2005), beliren yetişkinlik döneminin Türkiye'de yaşanmaya başlamasının diğer bir sebebinin kadınların konumlarındaki değişimler olduğunu belirtmiştir. Çünkü kadınlar belirtilen bu sorumlulukları artık daha geç almak istemektedirler. Eski dönemlere bakıldığında kadınların daha erken yaşta evlendiklerini ve çocuk sahibi olduklarını, belirli mesleklere yöneldiklerini ve hatta çoğunun yükseköğrenime bile iyi bir eş bulma amacıyla gittiklerini; şimdi ise edinebilecekleri meslekler de sınırsız sayıda olduğundan çok fazla mesleğe yöneldiklerini ve eğitimlerini kendileri için almak istediklerini belirtmiştir. Yüzbaşı (2012) da yaşları 18-25 arasında değişen 939 bireyle yaptığı çalışmasında da beliren yetişkinlik döneminin Türkiye'de de yaşandığını ortaya koymuştur. Parmaksız (2008) ise Türkiye'de beliren yetişkinliğin daha çok 18-24 yaşları arasında üniversite öğrencisi, evli olmayan, bir işe bağlı olarak çalışmayan, anne baba olmayan, yalnız ya da yurтта, arkadaşlarıyla, kardeşleriyle yaşayan bireyler tarafından yaşandığını ortaya koymuştur.

Atak ve Taştan (2012), araştırmalarında beliren yetişkinlik döneminin ortaya çıkışında kültürel etkilerin önemli bir yer tuttuğunu göstermişlerdir. Türkiye gibi ekonomik olarak gelişmekte olan ülkelerde, yaşam bölgeleri arasında yaşanan kültürel farklar olduğunu ve kentlerde yaşayanların, kırsalda yaşayanlara göre beliren yetişkinliği yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu durumun sebeplerini kentlerde yaşayan bireylerin kırsalda yaşayanlara kıyasla kültürel özellikleri dikkate alındığında, daha geç evlenmeleri, daha uzun süren ve nitelik olarak daha iyi sayılabilecek eğitim almaları, seçebilecekleri meslekler, eğlence gibi alanlarda seçeneklerinin daha fazla olması olarak göstermektedir.

2.1.2. Beliren Yetişkinlik Döneminin Temel Özellikleri

Beliren yetişkinlik, bireylerin içinde yaşadıkları kültür tarafından belirlenen yetişkinliğe geçiş kriterlerini karşılamaya çalıştıkları bir yaşam dönemidir. Bu kriterleri karşılamak için bireyler ihtiyaç duyulan beceri ve karakterler nitelikleri kazanırlar (Arnett, 1998). Yazılı kurallar olmasa ve toplumdan topluma değişiklik gösterse de yetişkinliğe geçiş aşamasında öğrenimi bitirmiş olma, bir işe başlama ve evlilik önemli kriterlerdir ve bu kriterlerin belirlenmesinde toplumsal etkinin varlığı yok sayılamaz (Arnett, 2001; 2014; Atak, 2005; 2011; Atak ve Taştan, 2012; Shanahan, Porfeli, Mortimer ve Erickson, 2005; Yüzbaşı, 2012). Yine Arnett (2000; 2003; 2015) bu dönemin varlığının evrensel ve değişmez

olmadığını vurgulamaktadır. Beliren yetişkinlik döneminin, 18-25 yaşları arasında yaşanan beliren yetişkinlik bireylerin bağımsız roller sergilemelerine izin verilen kültürlerde görüldüğünü (Arnett, 2000) belirtirken, gelişimde ‘geniş’ ve ‘dar’ toplumsallaşma olmak üzere, iki tür toplumsallaşma tanımlamaktadır (Arnett, 1995). Bu sınıflama da yetişkinliğin ölçütlerinin kültürle göre değişiklik gösterebileceği anlamına gelir (Atak, 2005). Bir ülkede geniş toplumsallaşma yaşıyorsa, o ülkede bireylerin farklı seçeneklerle karşılaşma olanağının yüksek olduğu söylenebilir. Buna örnek olarak Amerika, Kanada gibi geniş toplumsallaşmanın olduğu ülkelerde bireyler birçok seçenek arasında seçim yapabilme noktasında özgürdür ve toplum tarafından seçim yapması konusunda cesaretlendirilir. Bireyin bağımsızlığı önemlidir, bireysellik açık biçimde gözlenebilir durumdadır ve ayrıca bu toplumlarda bireyin kendisini ifade etmesine imkân tanıyan bir ortam söz konusudur. Bireyler kendilerine odaklanırken bireysel farkları da vurgularlar (Arnett, 2001). Bu tür toplumsallaşmanın aksine dar toplumsallaşmanın yaşandığı ülkelerde bireyin seçenekleri kısıtlıdır ve bireyler seçim yaparken daha bağımlı davranırlar. Bu tür toplumsallaşma daha çok sanayileşmemiş toplumlarda görülür (Arnett, 1995; 2001). Türkiye gibi sanayileşmekte olan bir ülkede beliren yetişkinlik dönemi incelendiğinde ise Amerika’dakine benzer olarak ülkenin kentsel bölgelerinde aynı yaşlar arasında yaşıyor olduğusonucuna varılmıştır (Parmaksız, 2008). Yine her ülkede bireylerin yaşadıkları stres kaynakları farklıdır ve bu da onların tarihsel gelişimlerinden kaynaklanmaktadır (Arnett, 1998). Dolayısıyla ülkeler arasındaki farklı tarihsel geçmişler, bireyler arasında da bireyselleşme sürecinin ve yetişkin olma sürecinin farklı anlamlar ifade etmesine neden olabilir.

Tanner’a (2006) göre beliren yetişkinlik dönemi, bireylerin yaşamlarında en önemli olayların yaşandığı bir dönüm noktasıdır. Bu süreçte bireyler, birçok olanakları değerlendirir; özellikle eğitim ve iş hayatındaki bağımlılıklarından kurtularak hayatlarının kontrolünü kendi ellerine alırlar. Böylece bireyler, beliren yetişkinlik dönemini takip eden genç yetişkinlik dönemine hazırlanarak, yaşam planlarını ortaya koymaktadırlar. Bu sebeple, beliren yetişkinlik dönemi ayrı bir gelişim dönemi olarak nitelendirilmekte ve kabul görmektedir. Hatta sunduğu seçenekler, farklı fırsatları deneme imkânları ve sağladığı özgürlük sebebiyle beliren yetişkinlikdöneminin bireylerin gelişimi üzerinde olumlu etkisi olduğu öne sürülmektedir (Cote, 2006).

Arnett (2006) ergenlik ve yetişkinlik döneminden farklı olarak bir gelişim dönemi olarak ele aldığı beliren yetişkinlik döneminin kendine has 5 temel özelliğinden bahsetmektedir. Bunlar;

- 1- *Beliren yetişkinlik kimlik arayışı dönemidir.* Psikologlar genel olarak kimliğin ergenlik döneminde oluştuğuna inanmaktadır. Erikson bireyin psikososyal gelişimini açıkladığı kuramında, ergenlik döneminde kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası yaşandığını söylemiş ve bu kabul görmüştür. Bundan dolayı kimlikle ilgili yapılan çalışmalarda ergenlik dönemine odaklanılmıştır. Ancak Arnett'e (2006) göre ergenlik 10-18 yaşları arasında yaşanıyorsa ve beliren yetişkinlik 18 yaşında başlayıp 20'li yaşların ortalarına kadar devam ediyorsa, kimlik keşfi ergenlik döneminde değil, beliren yetişkinlikte yaşanmaktadır. Beliren yetişkinlik, bireyin yetişkinlik hayatının temelini oluşturacak kalıcı kararlar için özellikle aşk ve iş alanlarında çeşitli olanakları denediği bir kimlik keşfi çağıdır (Arnett, 2000; 2006; 2015). Beliren yetişkinlikte kimlik, yaşam döngüsü boyunca inşa edilen ve yeniden yapılandırılan 'ilk formülasyon'dur (Marcia, Waterman, Matteson, Archer & Orlofsky, 1993, s. 21). İş ile ilgili noktada beliren yetişkinler kendilerini tanımaya çalışmakta, hangi alanda daha başarılı olabileceklerini gözlemlemekte, kendi ilgi ve becerilerini keşfetmektedir. Böylece gelecekte uzun süreli bir iş bulma yolunda önemli bir adım atarak, kendi kimliklerine uygun bir iş için temel hazırlanmaktadır. Beliren yetişkinlerin kendilerine sordukları soru 'Ben hangi işte başarılıyım ve hangi işte uzun süre çalışırsam doyum sağlayabilirim'dir. Buna ek olarak beliren yetişkinlerde kimlik keşfi dünya görüşü ile ilgili sorulara yanıt olarak da çıkmaktadır. Arnett (2006) bireylerin dünya görüşleri ve kimliklerinin keşfi konusunda ahlaki değerler ve dini inançların kimlik oluşturma sürecinin önemli bir parçası olduğunu, çünkü bireyin bu şekilde 'kim olduğu' sorusuna cevap bulabildiğini söylemektedir. Beliren yetişkinlerin bu dönemde romantik ilişkileri ile ilgili olanakları deneme ve karar verme süreci sürmektedir. Bu dönemde bireyler ergenlik döneminden farklı olarak romantik ilişkilerinde 'yaşamımı nasıl bir eşle geçirmekten mutluluk duyarım' sorusunun cevabını ararlar. Oysa ergenlikteki flört ilişkilerinde bireyler 'ben burada şimdi kiminle olmaktan mutlu olurum' şeklinde düşünürler.

Romantik ilişkiler ergenlerin hayatlarının merkezindedir (Furman, 20002). Beliren yetişkinlerin yetişkin rollerini ediniyor olmaları da onların dikkatlerini romantik ilişkilere yönlendirir (Barry ve diğ.,2009). Yaşadıkları toplum içinde beliren yetişkinler, ilişki ağları içinde, romantik ilişki kurduğu insanda kendisine çekici veya can sıkıcı gelen nitelikleri keşfederler. Aynı zamanda ilişki kurdukları kişilerin kendilerini nasıl değerlendirdiklerini de öğrenirlerken (Arnett, 2000), romantik ilişkilerini kendi kimliklerine uygun biçimde belirlerler (Barry ve diğ.,2009).

- 2- *Beliren yetişkinlik istikrarsızlık dönemidir.* Beliren yetişkinlik döneminde yaşanan keşifler, yaşamı sadece teşvik edici, uyarıcı hale getirmez; aynı zamanda yaşamı son derece değişken hale getirir (Arnett, 2006). Beliren yetişkinlerin keşifleri, aşk ve işle ilgili değişen seçimleri bu dönemlerini dolu ve yoğun bir yaşam dönemi haline getirirken aynı zamanda son derece istikrarsız bir hale getirir (Arnett, 2015). Aslında yaşamlarındaki birçok farklı alana ilişkin yeni deneyimleyiş ve keşifler gerçekleştiren bireyler adına bu dönemin değişken, kararsız ve istikrarsız bir dönem gibi görünmesi normal bir durum olarak değerlendirilebilir (Doğan, Cebioğlu, 2011). Arnett'e göre (2015) beliren yetişkinliğin istikrarsızlık dönemi olmasının en önemli örneği sürekli taşınmalarıdır. Amerika ve Kanada'da ilk hamle olarak ya üniversiteye gitmek için ya da ebeveynlerinden bağımsız olmak için evden taşınırlar. Bundan sonra da sürekli olarak yer değiştirmeye ve taşınmaya devam ederler. Beliren yetişkinlerin eğitim hayatları devam ettiği sürece yer değiştirmeleri ve taşınmaları devam eder. Bu bireyler önce yurt hatayını seçme, sonra arkadaşı ile eve çıkma, eğer anlaşılmazsa evini ve ev arkadaşını değiştirme gibi alternatifleri denerler. Bu dönemde beliren yetişkinler kız ya da erkek arkadaşları ile aynı evi paylaşma gibi seçenekleri de denerler. Zaten ABD'de ev değiştirme sıklığı istatistikleri incelendiğinde taşınma yüzdesinin en yüksek oranda (% 35) beliren yetişkinlerde görüldüğü anlaşılmaktadır. Kaldı ki beliren yetişkinlikte aşk, aslında bireyin farklı kişilerle ilişki kurması ve ayrılması; eğitim ise yaygın olarak kendini keşfederek alternatifleri denemesidir (Arnett, 2014). Tüm bu yer

değiştirmeler ve denemeler de beliren yetişkinlik döneminin bir keşif süreci olmasını yansıtmamasının yanında bu dönemi istikrarsız hale getirir (Arnett, 2015).

- 3- *Beliren yetişkinlik yaşam sürecinde bireyin kendine en çok odaklandığı dönemdir.* Beliren yetişkinlikten başka kişinin kendine daha çok odaklandığı bir yaşam dönemi yoktur. Çocuklar ve yetişkinler yaşam aktivitelerini diğerk işilerin yapılandırığı planlara göre sürdürürlerken, beliren yetişkinler onlara göre daha bağımsızdır. Çocuklar ve ergenlerin de kendilerine odaklandıkları doğrudur ancak onların yaşamları başkaları tarafından şekillendirilmiştir ve öğretnenleri, ebeveynleri ve arkadaşlarına karşı sorumludurlar. Uymak zorunda oldukları ev kuralları vardır ve eğer onu ihlal ederlerse ev halkının gazabına uğrayabilirler. Yetişkinler için bu durum iş kuralları için geçerlidir (Arnett, 2015). Arnett'e (2014) göre beliren yetişkinlikte her ne kadar bireyin aile, arkadaş, eğitim yetkilileri ya da işverenleri gibi kimselere karşı yükümlükleri olsa dabil yükümlülükler yaşam sürecindeki diğerk gelişim aşamalarından çok daha azdır. Belki de bebeklikten yaşlılığa tüm gelişim dönemleri düşünöldüğünde, bireyin en özgür olduğu yaşam dönemi beliren yetişkinliktir. Çünkü bu dönemde bireyler belli sorumluluk ve beklentilerden daha bağımsızdır (Doğan, Cebioğlu, 2011). Bu bağımsızlık ve sorumlulardan uzak kalma, beliren yetişkinin kendine odaklanabilmesini sağlar (Arnett, 2007c). Çünkü en basit anlamda evden ayrılan bir beliren yetişkin ne yiyeceğine, nerede kalacağına karar vermek ve çözüm bulmak zorundadır. Yine iş seçmek, kız ya da erkek arkadaşından ayrılmak ya da yanına taşınmak gibi daha ciddi sorunlarla da baş etmek durumundadır. Bunu yaparken de kendi kararlarını vermek için kendisine odaklanması gerekir. Bir beliren yetişkinin kendine odaklanması tuhaf bir şey değil; aksine normal, sağlıklı ve geçicidir (Arnett, 2015).

- 4- *Beliren yetişkinlik kendini arada hissetme dönemidir.* Beliren yetişkinlik döneminde bireyler aileleriyle yaşayan ergenler ve kendilerine sabit bir eş ve iş bulmuş genç yetişkinlerin arasında kalmış hissederek (Arnett, 2007b;2007c; 2015). Ergenliğin kısıtlamaları ve yetişkinliğin sorumlulukları arasında beliren yetişkinliğin keşif ve istikrarsızlıkları vardır (Arnett, 2015). Beliren yetişkinlerin arada hissetmeleri yetişkinliğe doğru bir yolda olduklarını bilmeleri ancak

kendilerini henüz tam bir yetişkin olarak hissetmemelerinden kaynaklanmaktadır (Arnett, 2014; 2015). Arnett'e (2014) göre günümüzde insanlar için yetişkinliğe giden yol uzun ve oldukça karmaşıktır. Beliren yetişkinlerin kendilerini bu şekilde arada kalmış hissetmelerinin en önemli sebebi onlar için önemli olan yetişkinlik kriterlerinin ne olduğudur. Farklı kültürlerde yapılan birçok araştırmaya göre (Arnett, 1994; 1997; 1998; 2001;2003; 2015; Facio ve Micocci, 2003;Mayseless ve Scharf, 2003;Cheah ve Nelson, 2004; Nelson ve Barry, 2005; Nelson, 2009) beliren yetişkinlerin önemli gördükleri ilk üç kriter; kişinin kendi davranışlarının sorumluluğunu alması; bağımsız kararlar alabilmesi ve ekonomik açıdan bağımsız olabilmesidir. Bu ölçütlere göre bireyler, onlu yaşların sonlarına doğru kendilerini yetişkin gibi hissetmeye başlarlar; tam olarak yetişkin gibi hissetmeleri ise yirmili yaşların ortaları ve sonlarına doğru gerçekleşir. Bu kriterleri tam anlamıyla gerçekleştirmeleri çok hızlı olmamaktadır. Bu sebeple, beliren yetişkinler bu yavaş yavaş oluşan süreçte kendilerini ergenlik ve yetişkinlik arasında kalmış gibi hissederler (Arnett, 2007b; 2015)

- 5- *Beliren yetişkinlik imkânlar dönemidir.* Beliren yetişkinler için birçok farklı gelecek olanaklıdır ve hayatları ile ilgili kararların çok az bir kısmını kesinleştirmişlerdir. Çok az hayal yaşanmış ve denenmiş olduğundan bu dönem umut ve yüksek beklentiler çağıdır. Beliren yetişkinler geleceğe baktıklarında iyi maaş aldıkları, tatmin edici bir iş, sevecen, hayat boyu bir evlilik ve ortalamanın üzerinde mutlu olan çocuklar öngörürler (Arnett, 2015). Çünkü bu dönemde sahip oldukları olanaklar yaşamlarının başka hiçbir döneminde olmamıştır. Birçok farklı iş ve eş seçenekleri arasından istediklerini tercih etmede serbesttirler. Bu nedenle hayata daha iyimser bakmaları beklenir (Doğan, Cebioğlu, 2011). Aslında beliren yetişkinliği fırsatlar dönemi yapan şey, beliren yetişkinlerin evden ayrılmış ancak hala yeni bir ilişki ve yükümlülük ağı kurmamış olmalarıdır. Sorunlu ailelerde yetişenler için bu dönem evden ayrılma, kendi yaşamlarını kurma ya da sorunları çözme için bir fırsattır. Göreli olarak daha sağlıklı ve mutlu ailelerden gelenler için ise nasıl bir insan olmak istedikleri ve nasıl bir yaşam sürmek istedikleri konusunda sadece ebeveynlerinin imgelerine göre değil, kendi bağımsız kararları ile kendilerini dönüştürdükleri bir

fırsat sürecidir. Bu dönem boyunca beliren yetişkinler kendi kararlarını verebilecekleri için son derece geniş alana sahiptirler. Arnett'e (2000)göre bu dönem bireylerin kendi yaşamlarını istedikleri yönde sürdürebilmelerine imkân sağlayan en uygun dönemdir. Her ne kadar aileleri ile olumlu duygularla oluşturulmuş bağları olsa da bu dönemde beliren yetişkinler yetişkinlik kriterlerini sağlayacak kararları vermekte özgürdürler.

2.1.3. Beliren Yetişkinlikte Romantik İlişkiler

Sternberg'e (1986) göre romantik ilişki, kadın ve erkek arasında oluşan; bağlılık, yakınlık ve tutku bileşenlerinden oluşan bir olgudur. Collins'e (2003) göre ise romantik ilişki, bireylerin karşılıklı olarak farkında oldukları, karşılıklı ilgilerin olduğu, belirli bir yoğunluğu olan, devamlı ve gönüllü bir etkileşimdir. Hatfield'e (1988) göre ise romantik ilişki, bireylerin düşündükleri, hissettikleri ve davrandıklarıyla benzerlik ve farklılıkları keşfetmeyi amaçladıkları bir süreçtir. Bireyler ilişkilerde bilişsel nitelikleri, duygusal özellikleri ve davranışları ile kendilerine has özellikler gösterirler. Romantik ilişkiler, bağlanma, duygusal, bilişsel ve fiziksel yakınlık ve karşılıklılık özelliklerine sahiptir (Moss ve Schwebell, 1993).

Alan yazına göre, genç yetişkinlik dönemine geldiğinde bireylerden gelişim ödevleri gereği yakın ilişkiler kurmaları beklenmektedir (Feldman, Gowen ve Fisher, 1998). Yaşamlarının belirli döneminde birçok birey bir romantik ilişki kurup sürdürmeye çabalar (Arnett, 2000). Beliren yetişkinlik döneminde bireylerin bir romantik ilişki başlatıp onu sürdürmeye çalışması (Arnett, 2000), bu dönemde romantik ilişkilerin önemini artırmaktadır. Bireyin yetişkinlik rolleri edinmeye başladığı bu dönem içinde romantik ilişkiler, gelişimsel görevlerin yerine getirilmesi bakımından önemli bir yere sahiptir (Goldstein, Chesir-Teran ve McFaul, 2008).

Ergenlik döneminde görülen romantik yakınlık ile beliren yetişkinlik döneminde kurulan romantik ilişkiler birbirinden farklılık göstermektedir. Ergenlik dönemindeki romantik ilişkilerde 'ben burada şimdi kiminle olmaktan mutlu olurum' sorulurken, beliren yetişkinlikte 'yaşamımı nasıl bir eşle geçirmekten mutluluk duyarım' sorusunun cevabı aranır (Arnett, 2000). Eryılmaz'a (2004) göre deergen ve genç yetişkinlerin kontrol inançları

yordayıcılarının birbirinden farklı olmasından dolayı ergenler romantik ilişkilerinde henüz keşfetme sürecindedirler. Beliren yetişkinler ise farklı romantik ilişki deneyimleri ile birlikte bir partnerden ya da eşten ne isteyip istemediklerini anlamaya çalışmaktadırlar. Bunu yaparken de geçirdikleri deneyimleri birbirleri ile kıyaslama yolunu kullanırlar (Arnett, 2015).

Bireylerin evlilik öncesi ilişkilerinden kazandıkları deneyimler, onların yetişkinlik döneminde yaşayacakları romantik ilişkilerinin ya da evliliklerinin kalitesini ve uyum düzeyini etkimektedir (Sabetelli, 1988). Beliren yetişkinlik döneminde, bireyler yaşadıkları romantik ilişkileri ile yetişkinlik döneminde yaşayacakları romantik ilişkilerin hatta belki de evliliklerin bir denemesini yapmış olurlar. Fincham ve Cui (2011) de çalışmalarında beliren yetişkinlikte kurulan romantik ilişkilerin, onların daha sonraki yaşamlarını ve evliliklerindeki durumlarını yordadığını ortaya koymuştur.

Son yıllarda beliren yetişkinlikte romantik ilişkilere ilişkin olarak yapılan çalışmalarda artış dikkat çekmektedir. Clark ve Graham'e (2005) göre ise araştırmacıların bu dönemde romantik ilişkilere odaklanmalarının sebebi, bu dönemde beliren yetişkinlerin yaşamındaki en önemli yakın ilişkiler olarak aile ilişkileri, dostluklar ve romantik ilişkiler olduğunu düşünmeleridir. Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma (Eryılmaz ve Ercan, 2010 Eryılmaz ve Atak, 2011), romantik ilişkinin oluşumu ve istikrarı (Warnar, Mannig, Giardano ve Longmore, 2011), romantik ilişki kalitesi ile ilişkili faktörler (Barry ve diğ., 2009), mutluluk ve romantik ilişkiler (Demir, 2010) araştırmacıların üzerinde çalıştığı konulardan bazılarıdır.

Beliren yetişkinler, yukarıda da bahsedildiği gibi artık tek başlarına kararlar aldıkları, yeni iş fırsatları ya da üniversiteler arasından seçim yaptıkları, hayatlarının kontrolünü daha çok ele aldıkları bir dönemdedirler. Bu dönemde partnerleriyle olan cinsel yaşantıları, ilişkilerinin geleceği, eve giriş-çıkış saatleri gibi kararları da kendileri verirler. Aslında her ne kadar ana babadan bağımsız gibi görünseler de hala onların desteğine ihtiyaç duyarlar (Leveque ve Pederson, 2012). Dolayısıyla beliren yetişkinlikte romantik ilişkilerin incelenmesine ilişkin çalışmalarda ebeveyn etkisi de araştırmalara dâhil edilmelidir. Bu

nedenle, bu araştırmada beliren yetişkinlikte romantik ilişkide doyum, algılanan anne baba tutumu bağlamında değerlendirilecektir.

2.2. Algılanan Ebeveynlik Stili

Çocuk gelişimindeki en önemli faktörlerden biri, çocuğun aile ile yaşadığı deneyimdir. Her ne kadar bir çocuğun büyümesiyle birlikte akran gruplarının ya da okulunun etkisi artsa da, farklı gelişim alanlarında olduğu gibi kişilik gelişiminde de aile, etkisinin korumaya devam etmektedir. Bir çocuğun içinde büyüdüğü ailenin yapısı, genişliği, sosyo ekonomik düzeyi, kültürel özellikleri çocuğun psikolojik, fiziksel, duygusal ve sosyal gelişimini doğrudan etkilemektedir(Yavuzer, 1998).

1960’larda Diana Baumrind ve arkadaşları ebeveynlik stilleri ve okul öncesi çocuklarının çeşitli özellikleri arasındaki ilişkileri incelemeye başlamış olup ve bugün ilgili alan yazına büyük katkısı olan ebeveynlik tarzlarının üç çeşit tipolojisini geliştirmişlerdir (Baumrind, Black, 1967). Baumrind (1966) ilk olarak yetişkin kontrolünün üç prototipini sunmuş ve bunların her birinin eğitimcilerin, ebeveynlerin ve çocuk gelişimi uzmanlarının çocuk yetiştirme uygulamalarını büyük ölçüde etkileyeceğinden söz etmiştir. Daha sonraki çalışmalarında ise ebeveynlerin çocuk yetiştirmede gösterdikleri tutum ve davranışları ebeveynlik stili olarak adlandırmış; ebeveynlik stillerinin, ebeveynler tarafından kendi inançlarını ve değerlerini çocuklarına aktarmak için araç olarak kullanıldığını söylemiştir (Baumrind, 1972).

Ebeveynlik stilleri hakkında alan yazın incelendiğinde çeşitli sınıflandırmalara ve bu konu ile ilgili yapılmış birçok çalışmaya rastlanmaktadır. Bu çalışmada incelenecek olan sınıflandırmalar, ebeveynlik stilleri hakkındaki çalışmalara temel oluşturan Baumrind’in (1966), onun çalışmalarını geliştiren Maccoby ve Martin’in (1983) ve son olarak Steinberg, Lamborn, Darling, Mounts ve Dornbusch’un (1991) çalışmalarıdır.

2.2.1. Baumrind’in Üçlü Sınıflandırması

Baumrind (1966; 1967; 1971; 1972) yapmış olduğu çalışmalar sonucunda çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili olarak ebeveynlerin kontrolü, anne-baba-çocuk iletişimde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım-destek olmak üzere dört boyut belirlemiştir. Baumrind’e

(1966) göre; anne-babaların çoğu, çocuklarını yetiştirirken bu tutumlardan birini daha çok benimser ve benimsediği tutuma göre davranışta bulunur. Ebeveyn kontrolünde, çocuklara ebeveynleri tarafından uygulanan denetim ifade edilirken iletişimde açıklık boyutu, anne baba ile çocuk arasındaki iletişimin eşitliği, çocuğun fikirlerine gösterilen saygıyı, çocuğa getirilen kısıtlamalarda çocuğa yapılan açıklamaları kapsamaktadır. Olgunluk beklentisi boyutunda, ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarında olgunlaşmalarını, başarılı olmalarını ne derece destekledikleri anlatılmak istenir. Bakım/destek boyutunda ise, çocukların ihtiyaçları karşılanırken ve kurulan iletişimde ne derece sıcak, yakın ve sevecen davranıldığı ifade edilmektedir.

Baumrind (1971), yukarıda sözü eline dört boyutun kombinasyonlarına bağlı olarak otoriter (*authoritarian*), açıklayıcı/otoriter (*authoritative*) ve izin verici (*permissive*) olmak üzere üç tane anne-baba stili tanımlamaktadır. Açıklayıcı/otoriter stil, 'demokratik' olarak adlandırabileceğimiz çocuk yetiştirme stilini ifade etmektedir (Sümer, Güngör, 1999). Baumrind'e (1971) göre; otoriter anne-babaların kontrol ve olgunluk beklentisi boyutları yüksek, açık iletişim ve bakım-destek boyutları düşüktür. Otoriter ebeveynler ve çocuklar arasında açık bir iletişim yoktur. Çocuklarına çok fazla manevi ilgi ve destek göstermezler. Ebeveynler çocuklarından koydukları katı kurallara itiraz etmeden uymalarını beklerler. Çocuklarının her davranışlarını kontrol etmek isterler ve yetişkin olarak kendi bakış açılarını da çocuklarına benimsetmeye çalışırlar. Kendi kararları, çocuklarının arzularının üzerindedir. Çocuklarının uygun olmayan davranışlarını tolere edemedikleri için çocuklarından olgunluk talepleri yüksektir.

Baumrind'e (1966; 1971; 1972) göre; izin verici anne-babalar, kontrol ve olgunluk beklentisi düşük, açık iletişim ve bakım-destek boyutları yüksek anne-babalar olarak tanımlanabilir. İzin verici anne-babalar, çocuklarına aşırı hoşgörü gösterirler. Hatta bu hoşgörülerini bazen ihmale kadar varır (Baumrind, 1991). Bu ebeveynler çocuklarından olgun davranış beklemez, çocuklarının davranışlarını kontrol etmezler. Bu anne babalar çocuklarına karşı ilgilidirler fakat çocuklarının bütün kararlarını kendisinin vermesini istemeleri genellikle çocuklarının davranışlarını kontrolsüz hale getirir. İzin veren ebeveynlerin, diğer ebeveynlere kıyasla çocuklarından yüksek beklentileri yoktur. Çocuklarına ceza

uygulamaktan kaçınırlar. Çocuklarının yanlış davranışlarını yüksek düzeyde tolere edebilirler. (Baumrind, 1971).

Baumrind (1971) demokratik ebeveynliğin, iki uçta gibi görünen otoriter ve izin verici anne babalığın ortasında olduğunu söylemektedir. Demokratik anne-babalar, kontrol, açık iletişim, olgunluk beklentisi ve bakım-destek boyutlarındaki özelliklere yüksek derecede sahiptirler. Kendi haklarını korurken çocuklarınınkini de kollarlar. Çocuklarının davranışlarını rasyonel biçimde yönlendirirler. Bu tür anne babalar çocuklarıyla ilgilidirler, çocuklarından olgun davranış beklerler, aile içinde verilecek kararlarda çocuklarının da görüşlerini alırlar, gerekli olduğunda çocuklarının kurallara uymasını isterler ve konan kuralların nedenleri çocuklarına açıklarlar, çocuklarını bağımsız olmaları için teşvik ederler. Çocuklarının ihtiyaçlarına cevap vermeye çalışırlar. Baumrind (1966, 1971, 1972) yaptığı çalışmalarda, demokratik tutumu benimseyen anne-babaların çocuklarının diğer tutumları benimseyen anne babaların çocuklarına göre zihinsel ve sosyal yönden daha yeterli, kendini daha iyi ifade edebilen, kendi kararlarını kendi verebilen, özgüveni daha yüksek ve başarı odaklı çocuklar olduklarını söylemektedir. Tablo 1. Baumrind'in ebeveynlik stilleri sınıflamasını göstermektedir.

Tablo 2.1. *Baumrind'in Çocuk Yetiştirme Stilleri Sınıflandırması*

	Kontrol		Açık iletişim		Olgunluk Beklentisi		Bakım/Destek	
	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük	Yüksek	Düşük
Otoriter	X			X	X			X
Demokratik	X		X		X		X	
İzin verici		X	X			X	X	

Not. Yılmaz, 1999, s.101

2.2.2. Maccoby ve Martin'in Dörtlü Tipolojisi

Maccoby ve Martin (1983), Baumrind'in ebeveynlik stilleri açıklamalarının altında iki temel boyut olduğunu öne sürmüştür. Bunlar, ebeveyn talepkarlığı (kontrol, gözetim, olgunluk talepleri) ve ebeveyn duyarlılığıdır (sıcaklık, kabul, katılım). Baumrind'in tanımladığı

ebeveynlik stilleri ve Maccoby ve Martin'in tanımladığı ebeveynlik stilleri arasındaki temel fark, Maccoby ve Martin'in (1983) izin verici ebeveynliğin şımartan ve ihmalkâr olarak iki farklı ebeveynlik tutumu içerdiğini ortaya koymalarıdır. Yani buna göre dört tane ebeveynlik stili tanımlamışlardır; otoriter, açıklayıcı/otoriter, izin verici-hoşgörülü, izin verici-ihmalkâr.

Maccoby ve Martin'e (1983) göre şımartan ebeveynlerin, çocuklarından talepleri az ancak isteklerine yanıt verme oranı yani duyarlılıkları yüksektir. Çocuklarına yüksek düzeyde sevgi ve ilgi gösterirken onları kontrol düzeyleri düşüktür. İhmalkâr ebeveynlerin ise, hem çocuklarından talepleri hem de çocuklarının isteklerine yanıt verme oranı düşüktür. Yani düşük düzeyde kontrol ve düşük düzeyde sevgi söz konusudur. Ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmeyi genellikle ihmal ederler.

Tablo 2.2. Maccoby ve Martin'in (1983, s.39) duyarlılık/ kabul, ilgi (*responsiveness / acceptance*) ve talepkarlık / kontrol (*demandingness/control*) olmak üzere iki boyut açısından ele aldığı çocuk yetiştirme tarzlarını göstermektedir. Talepkarlık boyutu, ebeveynlerin, çocuklarını sosyalleştirme eylemlerini; duyarlılık boyutu ise, ebeveynlerin çocuklarının bireyselliklerinin farkında olmalarını ifade etmektedir (Darling ve Steinberg, 1993). Bu iki boyutun etkileşimi sonucu dört tip çocuk yetiştirme stili ortaya çıkmıştır. Tablo 2.2 bu iki boyutun etkileşimi ve sonucunda oluşan çocuk yetiştirme stillerini göstermektedir(Maccoby ve Martin, 1983, s. 39).

Tablo 2.2.Maccoby ve Martin'in İki Boyutlu Sınıflaması

	Duyarlı/Kabul eden	Duyarsız/Reddeden
Talep eden/ Kontrol eden	Açıklayıcı/otoriter	Otoriter
Talep etmeyen/ Kontrol etmeyen	İzin verici/şımartan	İzin verici/ihmalkâr

Bu sınıflamaya göre otoriter ebeveynler, çocuklarına karşı bir yandan talepkar ve kontrol edici davranırken diğer taraftan duyarsız ve reddedici davranışlar göstermektedir. Diğer bir ifadeyle otoriter ebeveynler, yüksek düzeyde kontrol/talebe sahip ve düşük düzeyde duyarlılık/kabul ilgi gösterirler. Otoriter ebeveynler çocuklarının bazı ihtiyaçları olduğunu ve bunların karşılanması gerektiğini bilirler fakat bu ihtiyaçların rahatça ifade edilmesini

desteklemezler ve bu ihtiyaçlara karşı duyarsızdırlar. Çocuklardan ağlayıp mızımlanmaması hatta kriz durumlarında hiç konuşmamasını beklerler. Aile içerisinde kurallar bir uzlaşma ile değil, doğrudan ebeveynler tarafından belirlenir ve asla tartışılmaz. İtaat ve otorite bu aileler için oldukça önemlidir. İtaat ve kurallara uyum konusunda çocuklar problem çıkarırsa ciddi ceza uygulamaları ile karşılaşabilirler (Maccoby ve Martin, 1983, s.39-40).

Açıklayıcı/otoriter ebeveynler, her iki boyut açısından da yüksek özellik gösterirler, çocuklarına karşı hem talep ve kontrol edici, hem de duyarlı ve kabul edici davranırlar. Bu tarz ailelerde talepkarlık ve duyarlılık dengelidir. Aile içinde açıkça belirlenmiş kurallar vardır ve çocuklardan bunlara uymaları beklenir. Aile içerisinde iletişim kanalları açıktır. Çocuklar kendini ifade etmesi konusunda cesaretlendirilmektedir. Çocukların görüşleri anne baba tarafından önemsenir. Ayrıca ocukların bağımsızlığı ve özerkliği desteklenmektedir. Her iki taraf da birbirlerine karşı olan hak ve sorumluluklarının farkındadır (Maccoby ve Martin, 1983, s.46).

Maccoby ve Martin'in (1983) alışmaları başka araştırmacılar için de model olmuştur. Darling ve Steinberg (1993), birleştirici model (*integrative model*) adı altındaki çalışmalarında, ebeveynlerin ocuk yetiştirme stillerinin, ergenlerin sosyalleşme süreçlerine etkisini daha kapsamlı olarak anlayabilmek için, ocuk yetiştirme stilleri ve uygulamaları arasında ayırım yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Darling ve Steinberg'e (1993) göre ocuk yetiştirme stilleri, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirdiği duygusal ortamdır ve ebeveynlerin inanç, değer ve duygularını ifade eder. Yani aslında ocuk yetiştirme stilleri ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurduğu genel bağlam, tutum ve davranışlarının tümü, iletişimlerinin kalitesidir. Ebeveynlerin çocukları ile iletişimlerinde kullandıkları jest, mimik, ses tonu gibi sözel olmayan ifadeleri de ebeveynlik stilini oluşturan ebeveyn davranışlarındandır (Chao, 2001). ocuk yetiştirme stillerine, Baumrind'in l sınıflaması ile Maccoby ve Martin'in iki boyutlu modeli kapsamında ortaya çıkan ebeveynlik stilleri örnek gösterilebilir. ocuk yetiştirme stilleri, ebeveyn ve ocuk arasındaki etkileşimden oluşur ve kültürel farklılıklardan etkilenmeye açıktır (Aksoy, Kılıç, Kahraman, 2009).

Ebeveynlik uygulamaları, belirli birçeriğe göre çocuğu sosyalleştirme amaçları taşıyan davranışlardır (Darling, Steinberg, 1993, s: 492). Anne babaların çocuklarını belli amaçlar doğrultusunda sosyalleştirmek için kullandıkları belirli davranışlar da denilebilir. Ebeveynlik uygulamalarında sosyal yeterliğe ulaşma açısından hedef okul başarısı ise, ebeveynlik uygulamaları çocuğun ev ödevini yapmasına yardım etme ve okul faaliyetlerine katılma olabilir. Örneğin hedef, çocuklarının benlik saygılarının yüksek olması ise, ebeveynler çocuklarıyla olan etkileşimlerinde bilinçli olarak bu amaca hizmet edecek şekilde davranmaları da ebeveynlik uygulamalarına örnek gösterilebilir. Ebeveynlik uygulamaları, belli bir hedefe yönelik olduğu için kültürel farklılıklardan etkilenmeleri söz konusu değildir (Darling ve Steinberg, 1993). Ebeveynlik uygulamalarının sonuçları çocuklara göre değişmezken, ebeveynlik stillerinin çocuklar üzerindeki sonuçları kültürlere göre değişiklik gösterebilir.

Ebeveynlerin çocuklarına gösterdikleri yakınlık, sevgi ve kabul, çocukları üzerindeki sınırlamalar ve kurdukları denetimin derecesi anne babanın kişilik özelliklerinden ve kişiler arası davranış örüntülerinden etkilenebilir (Steinberg ve diğ., 1994).

Steinberg ve diğerlerinin (1991; 1994) yapmış oldukları çalışmalarda, Maccoby ve Martin'in (1983) tanımladığı duyarlılık boyutu ailenin gösterdiği kabul, sevgi ve ilgiye; talepkarlık boyutu da ailenin uyguladığı sıkı denetim ve kontrole karşılık gelmektedir. Bu çalışmaların sonuçlarına göre otoriter, açıklayıcı/otoriter, izin verici/ihmalkâr ve izin verici/şımartan ebeveyn stilleri ve yapılan uygulamalar Maccoby ve Martin'in çalışmalarından çıkan sonuçlarla benzerlik göstermektedir.

Bu araştırmada algılanan ebeveynlik stilleri, Sümer ve Güngör'ün (1999) geliştirdiği bir ölçekten elde edilen verilerle değerlendirilmiştir. Bu ölçeği geliştiren araştırmacılar, Steinberg ve diğerlerinin (1991) çalışmalarını örnek alarak çocuk yetiştirme stillerinin altında yattığı öne sürülen 'sıkı denetim/kontrol ve kabul/ilgi/sevgi' boyutlarını temel almışlardır. Dolayısıyla bu çalışmada algılanan ebeveynlik stilleri, çocuk yetiştirme stillerinin bu iki boyutuyla değerlendirilecektir.

2.3. Kişilik

Oldukça sık kullanılan bir sözcük olmasına ve bilimsel olarak birçok araştırmanın konusu olmasına rağmen, ‘kişilik’ sözcüğünün psikologlar arasında üzerinde anlaşmaya varılmış genel bir tanımına rastlanmamıştır (İnanç ve Yerlikaya,2010). Kişilik, bireyin kendisinden kaynaklanan, tutarlılık gösteren davranış kalıplarının oluşturduğu kişi içi süreçler kişilik olarak tanımlanabilir. Tutarlılık gösteren davranış kalıpları her zaman ve her durum içinde aynı biçimde gözlenebilen tutumlardır. Kişi içi süreçler ise içimizde oluşan bütün bilişsel, duygusal ve güdüsel süreçlerden oluşur ve nasıl davranacağımızı, nasıl hissedeceğimizi belirler (Burger, 2006). Larsen ve Buss’a (2005) göre kişilik, kişinin içsel psikik, fiziksel ve sosyal çevresine uyumuna ve etkileşimlerine dayanan, kişisel olarak organize olmuş bir dizi psikolojik özellik ve mekanizmadır.

McAdams’a (1995) göre, kişiliğe dair iyi bir açıklama üç aşamada gerçekleştirilir. İlk aşamada kişinin imza niteliği taşıyan kişisel özelliklerini tanımlamak gerekir. Bunlar genel, geniş ve koşulsuz yapılardır. İkinci aşamada ise kişisel kaygılar olarak adlandırılan özelliklerin bilinmesi gerekir. Bunlar yaşamsal hedefler, baş etme mekanizmaları, kişisel öyküler, beceriler ve değerler gibi evrensel olarak uygulanabilirliğe sahip özelliklerdir. Üçüncü aşamada ise kimliğin içselleşmiş ve gelişen bir yaşam öyküsü olarak keşfedilmesi gerekir.

Birçok yaklaşımla birlikte kişiliğin ne olduğuna dair açıklamalar yapılmıştır. Bu yaklaşımlarda kişilik ve kişiler arası farkları oluşturan süreçler hakkında çeşitli ifadeler vardır. Örneğin, *psikanalitik yaklaşım*, davranışlar arasında kişiden kişiye fark görülmesinin nedeni olarak bilinçaltını işaret eder. *Biyolojik yaklaşım* bireysel farklılıkları açıklarken bireyin kalıtımla gelen özelliklerinden ve fiziksel süreçlerden faydalanmaktadır. *Ayırıcı özellik yaklaşımı*, bir bireyin belirli kişilik özelliklerini ne derece gösterdiğine bağlı olarak bireysel farkları açıklarken, *insancıl yaklaşıma* göre bireyler arası farklar kişinin sorumluluk ve kendini onaylama duygusundan kaynaklanmaktadır. *Davranışsal ve sosyal öğrenme kuramı* ise koşullanmaların ve beklentilerin bireysel farklara neden olduğunu söylerken

bilişsel kuramcılar kişiler arası farklılıkları bilgi işleme sürecindeki farklılıklara dayandırmaktadır (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009; Burger, 2006). Bu araştırmada kişilik ile ilgili kuramsal açıklamalardan Ayırıcı Özellik Yaklaşımına ve bu yaklaşım içinde yer alan ve kişilik özelliklerini ölçen Beş Faktör Kişilik Modeline yer verilmiştir.

2.3.1. Ayırıcı Özellik Yaklaşımı

Ayırıcı özellik yaklaşımına göre bireyler, belirli bir kişilik özelliğini ne ölçüde gösteriyorsa gösterdikleri özelliklere göre sınıflandırılır. Bu yaklaşımın iki önemli varsayımı vardır. Birincisi kişilik özellikleri zaman içerisinde değişmez, diğeri ise kişilik özellikleri durumlara göre kararlılık gösterir. Ayırıcı özellik yaklaşımıcıları, davranışların altında yatan mekanizmalara diğeri yaklaşımıcılar kadar vurgu yapmazlar. Araştırmacılar, insanların davranışlarının altında yatan nedenleri açıklamaya çalışmaktan çok kişiliği tanımlamaya ve davranışı kestirmeye odaklanırlar (Burger, 2006). Bu yaklaşıma göre bazı kişilik özellikleri kişilik testleriyle ölçülebilir. Bunun için amaca uygun en doğru özellik seçilmeli ve ondan sonra ölçüm yapılmalıdır (Morgan, 1999).

Beş Faktör Modeline de temel oluşturan ayırıcı özellik yaklaşımı, Allport ve Odbert'in (1936) çalışmaları ile başlamıştır (Costa ve McCrae, 1989). Ayırıcı özellik yaklaşımını ilk ortaya atan bu kişiler olmasa da kişilik psikolojisinde kişilik kavramını ilk defa kullanmışlardır (Burger, 2006). Belirli kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla Allport ve Odbert (1936) İngilizce sözlükte bulunan kişilikle ilgili 550.000 terimi belirli ölçütlere göre eleyip yenilerini ekleyerek bir liste oluşturarak 18.000 terim elde etmişler ve elde edilen bu terimleri kendi arasında dört gruba ayırmışlardır. İlk grupta sosyallik ve içe dönüklük gibi kişilik özellikleri; ikinci grupta aşırı duygulanım, depresyon gibi özellikler; üçüncü grupta değerli, rahatsız edici gibi özellikler; son grupta ise fiziksel özellikler, kapasiteler ve yetenekler yer almıştır. Daha sonra ise bu sınıflandırma üzerinde çalışan Norman (1967) kişilik özelliklerini 7 kategoriye ayırmıştır. Bu kategoriler kalıcı kişilik özellikleri, fiziksel durumlar, yaptıkları hareketler, diğeri üzerindeki etkiler, oynadıkları roller ve toplum tarafından değerlendirilmelidir. (Akt. Saymaz, 2003).

Allport'a (1927) göre kişilik özellikleri, bireyin benzer çevresel uyaranlara benzer biçimde tepki vermesini sağlayan bir yapıdır. Kişilik özelliklerinin bireysel olduğunu ve tüm bireyler

için genellenemeyeceğini ifade eder. Allport, kişiliği araştırmada iki yöntem olduğunu ileri sürmektedir. Bunlardan ilki, bireyi grup normlarına göre incelemidir (*Nomotetik Yaklaşım*). Bu yaklaşımda bireyler tek bir boyut üzerinde tanımlanabilir. Bir bireyden elde edilen sonuç, diğerleri ile karşılaştırılarak herkese uygulandığını varsayılan genel ayırıcı özellik elde edilir. Diğer ise bireyi kendi içerisinde incelemidir (*İdiyografik Yaklaşım*). Tek bir bireyin kişiliğini oluşturan özelliklerin benzersiz birleşimini oluşturmak mümkündür. Kişiliği tanımlayan bireyin 5 ya da 10 özelliği temel özelliklerdir. Allport'a göre temel özellikler kişiden kişiye göre değişse de bazen bir özellik bir kişilikte baskın olarak görülebilir ve bu durumda kişileri tek bir temel ayırıcı özellik ile tanımlamak mümkündür (akt: Burger, 2006).

Ayırıcı özellik yaklaşımından birisi olan Eysenck, kişiliğin aslında anne babanın eylemleri ya da hatalarından değil, onların biyolojik yapılarıyla biçimlendiği söyler. Böylece kişiliğin üstündeki biyolojik etkilere değinir. Bireyler arasındaki farklılıkların nedenlerinin onların biyolojik yapılarından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Eysenck faktör analizi ile yaptığı araştırmalar sonucunda kişiliğin üç temel boyutla ele alınabileceğini ortaya koymaktadır (Goldberg, 1993). Bu üç boyut, dışa dönüklük- içe dönüklük, nevrotiklik ve psikotikliklerdir. Eysenck'e göre bireyler ne tamamen dışa dönük ne de tamamen nevrotik olarak adlandırılabilir. Bu üç boyut bireyde belirli miktarlarda vardır (akt. Burger, 2006)

Ayırıcı özellik yaklaşımı bağlamında dikkat çeken bir diğer araştırmacı da Raymond Cattell'dir. Cattell, çalışmalarında kaç tane temel kişilik özelliği bulunduğunu ortaya koymayı hedeflemiştir. Bunun için de faktör analizi kullanarak birbiriyle ilişkili olan nitelikleri gruplama ve birbirinden farklı olanları ayırma yoluyla kişiliğe ilişkinesas yapının belirlenebileceğini ortaya koymuştur. Yapmış olduğu çalışmalar sonucunda da kişilikle ilgili 16 temel özellik bulmuş ve bunlara kaynak özellikler adını vermiştir. Daha sonra bu kaynak özellikleri ölçen 16 faktör kişilik testini oluşturmuştur (Burger, 2006).

2.3.2. Beş Faktör Modeli

Kişiliğin çeşitli faktörlere dayanılarak açıklanmaya çalışılması birçok eleştiriye maruz kalmıştır. Ancak yine de çalışmalar bu yönde devam etmiş ve kişiliğin beş faktörlü yapısı olduğunu ortaya koyan çalışmalar artmıştır (John ve Srivastava, 1999).

Kişilik üzerine çalışan psikologlar 1990'lara doğru alanyazındaki karmaşık bulguları düzenlenmek adına kullanışlı ve anlamlı bir sınıflandırma sağlayan beş faktörlü bir yapı olduğunu öne sürmüşlerdir. Goldberg (1990), kişilik ile ilgili yapılmış tüm çalışmaları ve listeleri kullanarak kişilik özelliklerini oldukça kapsamlı, net ve güçlü bir şekilde ölçebilecek beş faktörlü bir yapı ortaya çıkarmıştır.

Kişilik özelliklerini, tutarlı duygu, düşünce ve davranış örüntülerini gösterme eğilimlerindeki bireysel farklılıkların boyutları olarak tanımlayan Costa ve McCrae da (1998), kendilerinden önce kişilikle ilgili yapılan çalışmaları yeniden analiz etmiş ve kişiliğin beş faktör altında birleştiğini ortaya koymuştur.

Beş faktörlü model, herhangi bir kişilik teorisine dayanmamakla birlikte, modelin bir takım teorik perspektifleri işlevselleştiren ölçekleri kapsadığı görülmektedir (McCrae ve Costa, 1985a, 1985b). Beş faktör kuramının dayandığı temel noktalar şunlardır (Costa ve McCrae, 1990; 1992; McCrae ve Costa, 1997):

- 1) Boylamsal araştırmalar, kişiliğin beş faktörlü yapısı olduğunu ortaya koymaktadır. Davranış kalıplarının açığa çıkma gücü ve etkisi uzun süre korunmaktadır.
- 2) Faktörleri oluşturan özellikler, araştırıldığı toplumun kişilik sistemlerinde ve dilinde bulunmaktadır.
- 3) Her ne kadar beş faktör farklı kültürlerde çeşitli şekillerde ifade edilseler de farklı ırk, dil, cinsiyet ve yaş gruplarında mevcuttur.
- 4) Kişilik özelliklerinin kalıtsallığına ilişkin çalışmalar bulunmaktadır.

Türkiye’de de kişilik özelliklerini ölçmeyi amaçlayan çeşitli araçlar geliştirilmiştir. Gülgöz (2002) tarafından yapılan çalışmada NEO Kişilik Envanteri (NEO-PI-R) Türkçeye uyarlanmış ve orijinal faktör yapısına uygun olduğu görülmüştür. Somer, Korkmaz ve Tatar (2002) Beş Faktör Kişilik Envanteri’ni geliştirmiştir. Bacanlı ve diğerleri (2009) de Beş Faktör Kişilik Modeli’ne dayanarak Sıfatlara Dayalı Kişilik Envanteri’ni geliştirmişlerdir. Bu çalışmalarla Türkiye’de de beş faktör kişilik modelinin geçerli olduğu ortaya koyulmuştur. Bu modelde sözü edilen beş faktör ve özellikleri şu şekildedir:

Dışa dönüklük (*Extraversion*): Bu boyut, girişken olma, sosyallik, toplulukta olmaktan hoşnut olma, heyecan arama, sıcaklık ve yüksek enerji ile tanımlanabilir (Costa ve McCrae, 1992). Bu boyutun bir ucundakiler aşırı dışa dönükken diğer ucundakiler içe dönüktürler (Burger, 2006). İçedönükler, ilişkilerinde mesafeli olmayı seçerler ve enerjileri iç dünyalarına yöneliktir. Karar verirken genellikle bağımsız olmayı seçerler ve bağımsız çalışırlar. İçedönüklük boyutu yüksek bireyler, dışa dönüklük boyutu yüksek olan bireylerin sergiledikleri özelliklere sahip olmasalar da bu onların asosyal ve enerjisi olmayan kimseler olduğu anlamına gelmemelidir (Costa ve McCrae, 1995).

Yumuşak başlılık (*Agreeableness*): Kişilerarası ilişkilerde temel bir boyut olan yumuşak başlılığın diğer ucunda düşmanlık vardır. Bu boyutta yumuşak başlı kişiler, hassas, rekabet yerine işbirliğini tercih eden, saygılı, güvenli, esnek, açık kalpli ve merhametli olarak tanımlanabilir. Bu boyut, kişinin kendilik algısını etkilemekte ve kişinin sosyal tutumlar geliştirmesini sağlamaktadır (Costa, McCrae ve Dye, 1991). Bu boyutun diğer ucunda yer alan bireylerin uyumluluğu düşüktür. Bu bireylerin yarar sağlamak uğruna kavgayı göze almaları söz konusudur (Burger, 2006).

Sorumluluk (*Conscientiousness*): Bireyin ne kadar disiplin ve kontrol sahibi olduğuna işaret etmektedir. Bu boyutun yüksek ucu düzenli olma, bir plan doğrultusunda hareket etme ve kararlı olma anlamına gelirken düşük ucu dikkatsizlik, güvenilirmez kişi olma anlamları taşımaktadır (Burger, 2006). Sorumluluk boyutu beş faktör kişilik modelinde özdenetim kelimesi ile beraber kabul edilmektedir. Saymaz (2003) ise sorumluluk düzeyi yüksek olan bireylerin yaptıkları işten daha çok doyum sağladığı ve işlerine daha iyi motive olduklarını ifade etmiştir. Costa, McCrae ve Dye (1991) bu faktörün hem ilerletici hem de ketleyici yönlerinin bulunduğu dikkat çekerken, ilerletici yönünün başarı talebi ve çalışmaya bağlılıkta görüldüğünü ortaya koymuştur. Engelleyici yönü ise ahlaki titizlik ve ihtiyatlıkta görülür. Bu nedenle bazı araştırmacılar bu boyuta *Başarma İsteği* ya da *İş* adını verir (Burger, 2006).

Duygusal Dengesizlik (*Neuroticism*): Bu faktör çeşitli araştırmalarda endişeli, güvensiz, kendisiyle uğraşan, sinirli, kaygılı gibi özelliklerle tanımlanmakta ve Nörotisizm olarak da adlandırılmaktadır (Somer ve diğ., 2002). Duygusal sıkıntı yaşayan ve duyguları aşırı

değişiklik yaşayan insanların bu boyuttan yüksek puan alması beklenir (Burger, 2006). McCrae ve Costa (1985) da duygusal tutarsızlık boyutu yüksek olan bireylerin daha sıklıkla karmaşık duygularla uğraşmak zorunda olduğunu, daha çok kuruntulu düşüncelere kapıldıklarını, düşmanca tepkiler gibi uygun olamayan başa çıkma stratejilerini daha sık kullandıklarını ifade etmiştir.

Deneyime Açıklık (*Openness to experience*): Beş faktörlü modelde araştırmacıların üzerinde görüş birliğine varmakta güçlük çektikleri faktör deneyime açıklıktır (Somer ve diğ. 2002). Analitiksel düşünebilen, ilgi alanları geniş, meraklı, kültürlü, yenilikçi, zeki, bilgili gibi özelliklerin bu faktörün pozitif yönünden; buna karşın geleneksel, sıradan, kurallara uyma gibi özelliklerin ise bu boyutun negatif yönünden yük aldığı ifade edilmiştir (Costa ve McCrae, 1992). Kişiliğin bu boyutundan yüksek puan alan kişilerin güçlü bir hayal gücüne sahip, yeni fıkirlere açık ve yeni görüşleri kabul etme isteği olan, çok yönlü düşünebilme yetisine sahip ve meraklı oldukları söylenebilir (Burger, 2006).

2.4. Romantik İlişki Doyumu

Collins'e (2003) göre romantik ilişki, ilişki içindeki tarafların karşılıklı olarak gönüllü biçimde kabul ettiği bir ilişki biçimidir ve ayırt edici beş özelliği vardır. Bunların ilki olan *katılım*, bireylerin flört edip etmediğini, flörtün ne zaman başladığını ve sıklık düzeyini anlatır. İkinci özellik *partner seçimidir*. Bu özellik bireyin kiminle flört ettiğini ve bu flörtünden edindiği deneyimleri açıklar. Diğer bir özellik *ilişki içeriğidir*. Bu da romantik ilişki süresince beraber yapılan faaliyetleri ve aktiviteleri anlatır. *İlişki kalitesi* özelliği ise ilişkiden işe yarar deneyimler elde edebilmeyi ifade etmektedir. *İlişkinin bilişsel ve duygusal süreçleri* de yaşanan ilişkinin diğer ilişkilerden farkını ifade eder. Diğer ilişkilerden farklı olan duygusal tepkiler, beklentiler, partnere ve ilişkiye yapılan atıflar bir ilişkinin bilişsel ve duygusal süreçlerini oluşturmaktadır.

Connolly ve Goldberg (1999) romantik ilişkilere ilişkin olarak bir romantik ilişkinin 'başlatma' aşamasıyla birlikte yaşanmaya başladığını ifade etmişlerdir. Bu aşamada bireyler için romantik ilişkide bulunulan kişinin fiziksel özellikleri ve çekiciliği ön plandadır. İkinci adımda 'yakın ilişki' aşamasına geçilir. Bu aşamada romantik ilişki içindeki bireyler birlikte arkadaş grupları içerisinde bulunurlar ve karşı cins ile farklı etkinlikler içinde

bulunarak romantik ilişkilerinin gelişmesine kaynak sağlarlar. Üçüncü aşamada ise, ‘samimi romantik ilişkiler’ aşaması bulunmaktadır. Bu aşamada bireyler flört etmeye başlarlar ve karşılıklı yoğun duygulara eşlik eden cinsel yakınlaşmalar da yaşanabilir. ‘Bağlılık ilişkisi’ romantik ilişkilerin son aşamasıdır. Bu dönem uzun bir süreçtir. Bireyler arasında karşılıklı fiziksel çekim ve birbirlerine yakın olma arzusu vardır. Bu aşamada evlilik sözü konusu olabilir. Romantik ilişkilerin başlangıç dönemi konusunda bir görüş birliği olmasa da ilk romantik ilişkilerin genellikle ergenlik döneminde yaşandığı görülmektedir (Connolly, Craig, Goldberg, & Pepler, 2004).

Romantik ilişkilerin sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi için çiftlerin o ilişkiden doyum sağlamaları önemlidir (Saraç, 2013). Her ilişkinin de sağlıklı bir şekilde ya da mutlu devam etmesi mümkün değildir. Bir ilişkinin devam edip etmeyeceğinin belirleyicileri ilişkiye bağlanım ve ilişkiden alınan doyumdur (Taylor, Peplau ve Sears, 2003). Romantik ilişki doyumu, bireylerin genel yaşam doyumunun önemli bir parçasıdır (White, Hendrick ve Hendrick, 2004). Tanım olarak baktığımızda birçok araştırmacı romantik ilişki doyumu için farklı tanımlar ortaya koymuştur. Hendrick’ e (1988) göre ilişki doyumu, bireyin ilişkisi ile ilgili değerlendirmelerini içerir ve kendini açma, bağlılık, ilişkiye yatırım ve cinsel tutumlarla ilişkilidir. Hawkins (1968) ilişki doyumunu, öznel mutluluk ve memnuniyet duyguları olarak tanımlamaktadır. Sabatelli’ye (1988) göre ilişki doyumu, bireyin beklentileri ile partnerin davranışları arasındaki ilişkidir. İlişki istikrarı, niteliği ve ilişki uyumu ile ilişki doyumu aynı anlama gelmektedir. Rusbult’a (1983) göre ise ilişki doyumu, partnere karşı hissedilen duyguların olumluluğu ve ilişki çekiminin kişilerarası bir değerlendirmesidir.

İlişki doyumunun kuramsal temeli Thibaut ve Kelley’e (1959) göre Etkileşim Kuramı’na dayanmaktadır. Bu kurama göre karşılıklı bağımlılık yakın ilişkilerde çiftler arası etkileşime dayanır. Etkileşim ise, hem kendi iyilik halini hem de karşıdakinin iyilik halini etkilemektir. Bireyler ilişkiden ne kadar doyum aldıklarına karar verirken “karşılaştırma düzeyi” ve “seçenekler arası karşılaştırma düzeyi” olarak adlandırılan iki öznel ölçüt kullanırlar. Bireylerin ilişkilere yönelik bireyselyaşantı ve gözlemlerinin sonucunda oluşturduğu bu karşılaştırma düzeyi doyum ve doyumsuzluk boyutları arasındaki orta noktayı ifade etmektedir. İlişkiye yönelik değerlendirmeler bu noktanın üzerindeyse birey ilişkisinden

doyum sağlamakta, altındaysa ilişkisinden doyum sağlayamamaktadır. Mevcut ilişkiden alınan doyum arttıkça karşılaştırma düzeyi de yükselir. Bireyin ilişkisinden ne derece doyum aldığını değerlendirmek için kullandığı standarttır. İkinci ölçüt olan seçenekler arası karşılaştırma düzeyinde ise kişinin mevcut ilişkisinden elde ettiği doyum ile olası başka bir ilişkiden elde edeceği doyumla ya da yalnızlıkla karşılaştırılır. Birey ilişkisine devam edip etmeyeceğine yönelik karar verirken seçenekler arası karşılaştırmadüzeyini standart olarak kullanır. Karşılaştırma düzeyi doyumunu, seçenekler arası karşılaştırma düzeyi ise bağlanımı etkiler (akt: Saraç, 2013). Rusbult (1980), Thibaut ve Kelley'nin kuramına dayanarak geliştirdiği Yatırım Modeli'nde, karşılaştırma düzeyi ve seçenekler arası karşılaştırma düzeyi dışında, ilişkiye yönelik yatırım miktarının da kişinin ilişkiyi değerlendirmek ve devam ettirmek ile ilgili karara varmasında etkili olduğunu ifade etmiştir.

Türkiye'de ilişki doyumu ile ilgili alanyazın incelendiğinde romantik ilişki doyumunun, akılcı olmayan inançlar (Saraç, 2013), cinsiyet rolü yönelimi (Curun, 2001), duygusal zekâ düzeyi (Özbiçer, 2013) gibi değişkenlerle ilişkisinin incelendiği araştırmalara rastlanmaktadır. Romantik ilişkilerin doğasına baktığımızda, bu ilişkiler iki kişi arasında yaşanmaktadır ve bu iki kişi de kendi kişiliklerini, geçmiş yaşantılarından edindikleri deneyimleri, duygusal, davranışsal ve bilişsel özellikleri ile ilişkiye katılmaktadırlar (Neyer ve Voight, 2004). Dolayısıyla bu araştırmada ilişki doyumunun beliren yetişkinlikte kişilik özellikleri ve algılanan ebeveynlik stili ile ilişkisi incelenecektir.

2.5. İlgili Araştırmalar

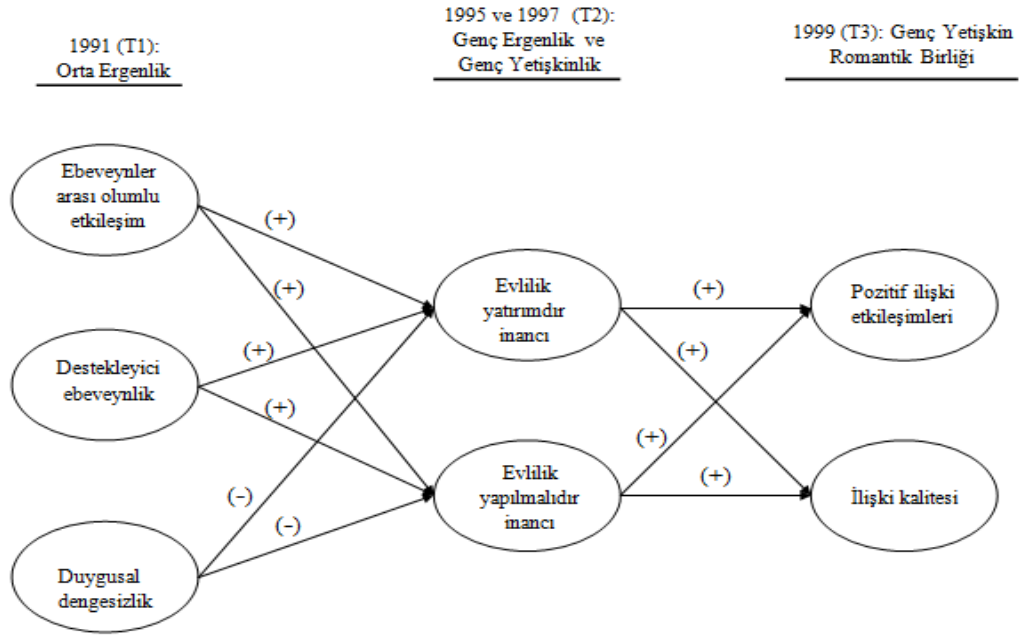
Bu bölümde, çalışma kapsamında ele alınan değişkenlerin ilişkisel olarak değerlendirildiği araştırmalar yer verilmiştir.

2.5.1. Algılanan Anne Baba Tutumu ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilere İlişkin Araştırmalar

Özellikle, Baumrind'in (1971) anne baba stilleri kavramını ortaya atmasıyla birlikte, çocukların gelişiminde ebeveyn tutumlarının ve davranışlarının etkisi yaygın olarak incelenmeye başlamıştır. Bu bölümde ebeveyn tutum ve davranışlarının ilerleyen yıllarda romantik ilişkilerini nasıl etkilediğini inceleyen araştırmalara yer verilmiştir.

Bryant ve Cogner (2002) boylamsal olarak yaptıkları bir çalışmada Genç Yetişkinlikte Romantik İlişkilerin Gelişimi Modeli'ni (*Development of Early Adult Romantic Relationships-DEARR*) önermişlerdir. Bu modele göre aile özelliklerinin, sosyal ve ekonomik koşullar ve karakter özellikleri üzerindeki etkileri yoluyla, genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinin gelişimini zaman içinde etkileyeceği ifade edilmiştir. Aslında kısaca bu modele göre genç yetişkinlikteki bireysel özellikler aile şartlarından etkilenir; erken yetişkinlik dönemi ilişkilerinde öngörülür ve bu da sonraki ilişkileri etkileyen bir faktördür. Modele göre aile ve bireysel özelliklerden kaynaklanan farklar genç yetişkinin romantik ilişkilerindeki başarısını ve doyumunu etkilemektedir. Bu model Masarik ve diğerleri (2013) tarafından deneysel olarak test edilmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre ergenlikte aileden algılanan sıcaklık, geç ergenlik ve yetişkinlik arasındaki dönemde romantik ilişkilerdeki doyumunu pozitif yordamaktadır. Masarik ve diğerleri (2013), aileler tarafından gösterilen olumlu davranışların bireyler için daha önemli olduğuna vurgu yapmışlardır. Bekledikleri gibi deebeveynlerden daha çok olumlu mesaj (evlilikle ilgili) almak erken yetişkinlik dönemindeki bireylerin romantik ilişkileri ile ilgili inançlarını olumlu şekilde etkilemiştir. Bu çalışma sonucu ortaya çıkan model Şekil 2.2'de verilmiştir. Modelde T1, 261 katılımcının 1991 yılındaki orta ergenlik dönemi değerlendirmelerini; T2, 1995 ve 1997 yıllarında geç ergenlik dönemindeki ve erken yetişkinlikteki değerlendirmelerini; T3, 1999'da erken yetişkinlikteki değerlendirmelerini belirtmektedir.

Aşağıda modeli gösterilen çalışmada Masarik ve diğerleri (2013) destekleyici ebeveynliğin, bireylerde diğer yakın ilişkilere dair korkularını azalttığını bulgulamışlardır. Yine bu çalışmaya göre hem kişilik özellikleri hem de farklı gelişim dönemlerindeki farklı deneyimler romantik ilişkileri etkilemektedir. Buna ek olarak, inançların, kişilik ve deneyimlerle ilgili ilişkiyi etkilediği bu çalışmayla ortaya konulmuştur.

Şekil 2.2. Genç yetişkinlerde romantik ilişki gelişiminin yordayıcıları

Feldman, Gowen ve Fisher'ın (1998) cinsiyet ve aile faktörlerinin genç yetişkinlerin romantik samimiyetlerine etkisini boylamsal olarak incelediği çalışmasında ailenin yakınlığı, esnek aile kontrolü, ebeveynlerin mahremiyetine ve evlilik doyumuna saygı değişkenlerini ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre ailede esnek kontrol ve ebeveynlerle pozitif ilişkiler, özellikle kız çocukları için romantik samimiyet kapasitesinin yordayıcısıdır.

Hazan ve Shaver (1987), romantik sevginin bir bağlanma süreci olduğunu incelemek için yaptıkları araştırmada, yetişkinlerin şu an yaşadığı romantik ilişkilerin bebekken aileleriyle kurduğu yakın ilişkiye bağlı olarak şekillendiğini varsaymışlardır. Araştırmaya katılanlardan %56'sı çocukluk döneminde ailelerine karşı kendilerini güvenli bağlanan olarak tanımlamışlardır. Romantik ilişkilerde güvenli bağlanan bireyler, ilişkilerinde özellikle en önemli özellik olarak mutluluk, arkadaşlık ve güveni tanımlamışlardır. Güvenli bağlananlar partnerin hatasına rağmen onu kabul edebildiklerini ve destekleyebildiklerini vurgulamışlardır. Güvenli bağlanan bireyler romantik duyguların azalacağını ama ilişkide yoğunluk yakalandığı zaman da asla bitmeyeceğini bildirmişlerdir. Kaçınmacı bağlanan bireyler, romantik ilişkiyi yakınlık korkusu, duygusal dengesizlik ve kıskançlık olarak tarif

etmişlerdir. Güvenli bağlanan bireyler, güvensiz bireylere kıyasla aileleriyle sıcak bir ilişkileri olduğunu belirtmişlerdir. Kaçınmacı bireyler annelerini soğuk ve reddedici olarak tanımlamışlardır. Kısacası bu araştırmanın sonuçlarına göre çocukluğunda aileleriyle sıcak ilişkileri olan ve olumlu ebeveynlik davranışları gören yetişkinler şu anki ilişkilerinde daha mutludur.

Beştav (2007), araştırmasında romantik ilişki doyumunu incelerken bağlanma stilleri, rasyonel olmayan ilişki inançları, aşka ilişkin tutumlar, cinsiyet ve doğup yaşanan yerleşim birimleri değişkenlerini ele almıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ilişki doyumu ile korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanma stilleri arasında negatif yönde ilişkiler bulunmuştur. Kaygılı bağlanma, terk edilme, sevilme, yeteri kadar onaylanmamış olma ve yetersizlik duyguları birlikte düşünülebilir. Bu durum da özellikle ergenlerin kaygısını artırarak yalnızlık, depresyon, kendinden hoşnutsuzluk, konsantrasyon problemleri gibi sorunları daha sık yaşamalarına yol açar (Sümer, 2006). Otoriter tutum ya da reddedici ebeveyn tutumlarının güvensiz bağlanmaya yol açtığı (Sümer, 2006) araştırmalarla ortaya konulmuştur. Katalan (2014) da, araştırmasında, çocuk yetiştirme tarzlarının ve bağlanma stillerinin kişinin ilerideki romantik ilişkisindeki doyumu ve kaygısı üzerindeki etkisini incelemiştir. Çalışma, 152 (36 erkek, 116 kadın) katılımcı ile yapılmıştır. Katılımcıların 86 tanesi 18-26 yaş arasında, 61 tanesi ise 27-35 yaşları arasındadır. Çalışmanın sonuçlarına göre; ilgisiz çocuk yetiştirme tarzı ile romantik ilişkideki kaygı arasında pozitif; romantik ilişkideki doyum arasında negatif ilişki vardır. Yine bu araştırmaya göre kayıtsız bağlanma ile ilişki doyumu arasında da negatif bir ilişki söz konusudur.

İslam (2016) beliren yetişkinlik döneminde, romantik ilişkide kendilik değerlendirmesi ile algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi arasındaki ilişkide kendini toparlama gücünün aracılık rolünü incelediği çalışmasında yaşları 19 ile 27 arasında değişen 200 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul Red Kontrol Ölçeği Yetişkin Formu, Çok Boyutlu İlişki Ölçeği ve Kendini Toparlama Gücü Ölçeği kullanmıştır. Araştırmanın sonuçları anneden algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi ile romantik ilişkide kendilik değerlendirmesinin alt boyutlarından; romantik ilişki korkusu, romantik ilişkide kendine güven ve romantik ilişkide girişkenlik arasındaki ilişkide kendini toparlama gücünün aracılık rolü olduğu saptanmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarına göre

babadan algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi ile romantik ilişkide kendilik değerlendirmesinin alt boyutlarından; romantik ilişki korkusu, romantik ilişkide kendine güven ve romantik ilişki doyumu arasındaki ilişkide kendini toparlama gücünün aracılık rolü olduğunu ortaya koymuştur.

Dalton ve diğerleri (2006) yaşları 18-27 arasında değişen ilişki süresi 3 ay ile 66 ay arasında değişen 75 bireyle yapmış oldukları çalışmalarında genç yetişkinlerin algıladıkları anne baba tutumları ve romantik ilişki kaliteleri incelenmiştir. Annenin ebeveynliğinin, babalardan algılanan ebeveynliğe göre romantik ilişki kalitesine olumlu yönde etkisi olduğu bulgularına da bu çalışmaya göre, babaların ebeveynlik davranışlarının da genç yetişkinlerin romantik bir partnerle olan ilişkilerinin kalitesi ile ilişkisi vardır. Çocukluğunda babasından olumlu davranışlar algılayan genç yetişkinlerin romantik ilişki kalitelerinin daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır. Kısaca bu araştırmaya göre genç yetişkinlerin anımsadığı pozitif ebeveynliğin, romantik ilişki doyumu ile olumlu ilişkisi vardır. Scharf ve Mayseless (2008) de, annelerin ve babaların geç ergenlik dönemindeki kızlarının yaşadığı romantik ilişkilerin kalitesini şekillendiren merkezi bir rolü olduğunu ortaya koyan bir çalışma yapmışlardır. Lise son sınıfta okuyan 17 yaşındaki 120 kız öğrenci ile yaptıkları çalışmalarının sonuçlarına göre, anneye olan ilişkisinin daha iyi olması, kızların romantik ilişkilerinde cinsel ilişkiye girmesindeki gecikme ve daha iyi bir romantik ilişki kalitesi ile ilişkili iken, babayla ilişkinin daha iyi olması, uzun süreli bir ilişkinin kalitesi ile ilişkili bulunmuştur.

Ebeveynlerle kurulan olumsuz ilişkilerin bireylerin yetişkinlik döneminde ilişkilerine yansıdığını gösteren çalışmalar mevcuttur. Oriña, Collins, Simpson, Salvatore, Haydon, ve Kim (2011) ebeveynlerinden düşük destek algılayan yetişkinlerin, romantik ilişkilerinde partnerleriyle aralarındaki ilişkinin zayıf olduğunu ortaya koymuştur. Hatamy, Fathi, Gorji, Esmaeily (2011) ise Tahran’da 90 evli katılımcıyla yapmış oldukları çalışmalarında aldatmanın kaçınmacı bağlanma ile ilişki olduğunu, kaçınmacı bağlanmanın ise algılanan otoriter ebeveyn tutumu ile ilişkili olduğunu bulmuşlardır.

Ebeveynlerden algılanan kabul ve redde ilişkin olarak, Beşikçi’nin (2008) 166 üniversite öğrencisi ile yapmış olduğu çalışmanın sonuçlarına göre anneden algılanan kabul romantik ilişkiye bağlanım üzerinde dolaylı bir etkiye sahiptir ve bu etkiye ana baba onayı aracılık

etmektedir. Anneden algılanan kabuldeki artış, bireyin ilişkiye bağlanımı artırmaktadır. Yine, Rohner (1975) tarafından geliştirilen ve çocuklukta ebeveyn davranışlarının önemini ortaya koyan Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (PARTheory) ile anne babaları tarafından reddedilen çocuk ve yetişkinlerin kişilik özellikleri araştırılmıştır. Buna göre algılanan ebeveyn reddinin çocukların ve yetişkinlerin psikolojik gelişimi ve kişilik uyumları üzerinde ciddi olumsuz etkileri olduğu görülmüştür (Rohner, 1994). Varan (2005) da Türkiye’de Ebeveyn Kabul-Red Kuramı ve ölçeklerini kullanarak ebeveyn kabul-reddinin yetişkinlikteki yakın ilişkilere etkisini araştırdığı çalışmada, her iki cinsiyette de çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddinin bugün yakınlıkta algılanan kabul-red ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu bulmuştur. Araştırmaya göre çocuklukta algılanan ebeveynlik yetişkinlikte yaşanan diğer ilişkileri biçimlendirmede etkilidir. Çocukluğunda aileleri tarafından kabul edilen katılımcıların, yakın arkadaşları tarafından kabul görme olasılıklarının da yüksek olduğu bu araştırmayla ortaya konulmuştur. Buna göre çocuklukta ebeveynlerle kurulan ilişkilerin, ebeveynin çocuk yetiştirme stiline yetişkinlik döneminde yaşanan sosyal ilişkileri yordamada ne kadar etkili olduğu görülmektedir.

Algılanan ebeveynlik stiline evlilik doyumu nasıl etki ettiğini Yıldız (2013), anne baba tutumları ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi 102 kadın, 98 erkek olmak üzere 200 katılımcıyla incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre, algılanan demokratik anne baba tutumu ile evlilik doyumu arasında olumlu anlamlı; otoriter anne baba tutumu ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu ile evlilik doyumu arasında anlamlı ve ters yönde bir ilişki vardır. Bu çalışmanın sonucuna göre algılanan anne baba tutumu arttıkça evlilik doyumu artmakta, algılanan otoriter ve koruyucu-istekçi anne baba tutumu arttıkça evlilik doyumu azalmaktadır. Kendir ve Demirli (2016) de algılanan anne baba tutumu ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında evlilik doyumu ve demokratik tutum arasında çok zayıf, pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Anne baba demokratik tutumunun evlilik doyumunu arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Yine bu çalışmanın sonuçlarına göre otoriter ve korumacı anne baba tutumu ve evlilik doyumu arasında ilişki bulunamamıştır.

Ebeveynlerin çocuklarının sosyal gelişimlerine olan etkisi birçok araştırmanın konusu olmuştur. Çocuklukta yaşanan bağlanma örüntüleri, yakın ilişkilerin kalitesini ve ilişkiden duyulan doyum ve memnuniyet düzeyini yordayabilmektedir (Kirkpatrick ve Davis,

1994).Çocukluk yaşantıları ve yakın ilişkiler konusunda yapılan çalışmaların daha çok bağlanma kuramı çerçevesinde olduğu görülmektedir. Romantik ilişkilerde doyum ve ebeveynlerle ilgili değişkenler konusunda ülkemizde yapılan çalışmalarda da genellikle bağlanma (Eğeci, Gençöz, 2011; Özdemir, 2014; Yücesan, 2016, Beştav, 2007; Sümer, Güngör, 1999; Sarı, 2008) ile ilişkileri incelenirken, ebeveynlerin romantik ilişkilere olan etkilerine dair, ebeveyn kabul reddi (Eryavuz, 2006; Babuşcu, 2014), anne baba çatışmasını algılama (Altınok, 2014) gibi değişkenlerin ele alındığı araştırmalar da mevcuttur.

Romantik etkilenmenin kaynağı olarak çocukların erken yaşlarda zihinlerinde oluşan imgeleri gösteren Hendrix (1990), bu imgelerin de çocukların en çok etkilendikleri insana ait olduğunu ve çocuğun anne ve babasına dair izlere sahip olabilebileceğini ifade etmektedir. Çocuklar ilerleyen yaşlarında karşısına çıkan insanlarda hızlı bir şekilde bu izlerin farkına varırlar. Eş seçerken de bireyler onları yetiştiren ebeveynlerinin baskın kişilik özelliklerini arar ve çocukluklarına ait ortamını yeniden oluşturmaya çalışırlar. Bu aslında zorunlu bir ihtiyaç durumudur. Bu durumda da ebeveynlerin kişilik özelliklerinin dolaylı bir biçimde bireylerin eş seçimlerine, romantik ilişkilerine etki ettiği söylenebilir.

Aile içi ilişkiler, çocukların sosyal-duygusal gelişimleri üzerinde temel ve önemli bir role sahip olmakla birlikte, aile içinde yer alan etkileşimlerin çocuğun aile dışında diğerleriyle kurduğu ilişkilerde belirleyici rol oynadığı söylenebilir (Stadelmann, Perren, Von Wly ve Klitzing, 2007). İlgili alan yazın ve yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde romantik ilişkilerde doyuma ebeveynlerin kişilik özellikleri (Hendrix, 1990) de dahil olmak üzere birçok faktör etki etmektedir. Araştırmaların sonuçlarına göre ebeveynin destekleyici ve sıcak olmasının (Bryant ve Conger, 2002; Masarik ve diğ., 2103), aile birliği ve aileden algılanan kontrolün esnek olmasının (Fieldman, Gowen, Fisher, 1998), algılanan demokratik çocuk yetiştirme tarzının (Katalan, 2014) ve algılanan pozitif ebeveynliğin (Dalton ve diğ., 2006) yetişkinlik dönemindeki romantik ilişki doyumu ile pozitif yönde ilişkisi vardır. Ancak yapılanalan yazın taramasında ülkemizde beliren yetişkinlik döneminde algılanan anne baba tutumu ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu nedenle bu araştırmada beliren yetişkinlikte algılanan anne baba tutumu ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler incelenecektir.

2.5.2. Algılanan Ebeveynlik Stili ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Araştırmalar

Bu bölümde araştırmanın aracı değişkeni olan kişilik ile ilgili yapılan çalışmalar, çocuklukta anne ve babadan algılanan ebeveynlik stili değişkenleri bağlamında incelenecektir.

Weiss ve Schwarz (1996), yürüttükleri bir araştırmada, ebeveynlik tipleri, kişilik özellikleri, akademik başarıları, madde kullanımları ve uyumları arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Araştırmanın katılımcıları, 85 erkek ve 93 kızdan oluşan toplam 178 üniversite öğrencisi ve onların oda arkadaşları, annebabaları ve bir kardeşlerinden oluşmuştur. Ebeveynlerin, ebeveynlik tiplerini belirlemek amacıyla kullanılan ölçekler, katılımcının kendisi, annesi, babası ve kardeşi tarafından doldurulmuş olup, dört boyut üzerinden değerlendirilmiştir. Bu boyutları, atılgan, destekleyici, yol gösterici/geleneksel ve zorlayıcı kontrol boyutları oluşturmuştur. Bu boyutlardan hareketle açıklayıcı otoriter, demokratik, yol gösterici olmayan, otoriter-yol gösterici, otoriter olmayan-yol gösterici ve serbest olmak üzere altı tip ebeveynlik ortaya çıkmıştır. Ayrıca ebeveynler, politika, din, cinsiyet rolleri, madde kullanımı ve cinsel serbestliğe olan tutumlarını yansıtan bir ölçek doldurmuşlardır. Bu ölçeğin, cinsel serbestlik boyutu, hem ebeveynler hem ergenler tarafından doldurulmuştur. Bu ölçümlere ek olarak, ergenlerin kişilik özellikleri, dışa dönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk, duygusal dengesizlik ve gelişime açıklık özellikleri çerçevesinde; uyumları ise, sosyal uyumsuzluk, genel uyumsuzluk, nevrotik belirtiler ve ağır depresyon boyutları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Ayrıca ergenlerin madde kullanımları ve akademik başarıları da sorgulanmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, serbest ailelerdeki ergenlerin, otoriter-yol gösterici aileler hariç diğer ailelerdeki ergenler arasında, en düşük düzeyde uyumluluk ve deneyime açıklık skorları elde eden grup oldukları saptanmıştır. Otoriter-yol gösterici evlerdeki ergenler, yol gösterici olmayan evlerdeki ergenlere göre daha düşük gelişime açıklık skorları elde etmişlerdir. Ayrıca bu çocukların, demokratik evlerdeki çocuklara göre anlamlı düzeyde duygusal dengesiz ve değişken mizaçlı oldukları ortaya çıkmıştır.

Ebeveynliğin beş faktörlü kişilik modeli üzerindeki etkisinin incelendiği bir diğer çalışma ise Reti, Samuels, Eaton, Bienvenu, Costa ve Nestadt'a (2002) aittir. Yaşları 34 ile 94 arasında değişen 742 yetişkinin katıldığı araştırmada katılımcıların kişilik özellikleri, beş faktör modeli ile algılanan ebeveyn tutumları ise bakım, davranışsal kısıtlayıcılık ve psikolojik özelliği reddetme boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, algılanan ebeveyn tutumları ile kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ebeveynlerinden düşük bakım ve yüksek kontrol algılayan katılımcıların duygusal dengesizlik ve kaçınma boyutlarından yüksek, sorumluluk ve kendi kendini idare etme boyutlarından düşük puanlar aldıklarını ortaya koymuşlardır.

McCrae ve Costa (1988) da çalışmalarında, yetişkinlikte hatırlanan ebeveyn-çocuk arasındaki ilişki ile yetişkinin kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya yaşları 21 ile 96 arasında değişen (265 kadın ve 354 erkek) 616 kişi katılmıştır. Ebeveyn-çocuk arasındaki ilişkileri değerlendirmesi, sevgi-red (*loving-rejecting*), kayıtsız talepkar (*casual-demanding*) ve ilgi (*attention*) boyutlarıdır. Sevgi-red boyutu, çocuğun ebeveyninden gördüğü kabul ve sevgi düzeyini; kayıtsız-talepkar boyutu, ebeveynin kuralları yaptırımındaki hoşgörü veya katılığını; ilgi boyutu ise, ebeveynin bir takım hak veya özel hediyelerle çocuğunu şımartma eğilimini yansıtmaktadır. Bu ölçümde, kardeşler de değerlendirme yapmışlardır. Yetişkin katılımcının kişilik özelliklerini değerlendirmek amacıyla, kişiliğin beş boyutunu kapsayan NEO Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Bu envanteri ayrıca kişinin arkadaşı da doldurmuştur. Hatırlanan çocuk yetiştirme stilleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, ebeveynlerini (anne-baba) sevecen olarak algılayan yetişkinlerin, kendilerini daha yumuşak başlı, daha dışa dönük, deneyime açık ve sorumluluk sahibi olarak tanımladıkları görülmüştür. Ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stillerini, talepkara (*demanding*) nazaran kayıtsız (*casual*) olarak tanımlayan çocukların, dışa dönüklük ve sorumluluk boyutlarından düşük; değişime açıklık kişilik boyutundan ise daha yüksek puan aldıkları görülmüştür. Babaların kayıtsızlığının ise, daha düşük duygusal dengesizlik boyutu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Hem anne hem babalar için ilgi boyutunun, dışa dönüklükle anlamlı düzeyde ilişkili; sadece babalarda düşük düzeyde yumuşak başlılık ile ilişkili olduğu görülmüştür. Katılımcılardan kadın ve erkeklerin cevaplarına ayrı ayrı bakıldığında; nevrozluğun, hem kadın hem erkeklerde, ebeveyn (anne-baba) reddi ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır. Hatırlanan ebeveyn duyarsızlığı ile kişinin

dışa dönüklük ve sorumluluk puanları arasındaki ilişkinin, sadece erkeklerde anlamlı olduğu ortaya konulmuştur. Annelerin ilgisinin erkeklerde yumuşak başlılık ile pozitif yönde ilişkiliyken; kadınlarda negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Daha sonra, Pincus ve Ruiz (1997) lisans öğrencileri ile yaptıkları çalışmada benzer olarak ailesi ile ilişkilerini yakın olarak tanımlayanların daha düşükduygusal dengesizlik kişilik özellikleri gösterdiklerini ortaya koymuşlardır.

Türkiye’de yapılan çalışmalara bakıldığında ise; Karadayı (1994), yürüttüğü bir araştırmada, algılanan ebeveyn tutumları ve anne-babayla olan ilişkilerin bazı kişilik özellikleri ile olan ilişkisini incelemiştir. 164 üniversite öğrencisinin katıldığı araştırmada öğrencilerin algıladıkları ebeveyn tutumu, kabul/ilgi ve disiplin/kontrol boyutunda değerlendirilmiş, anne-baba ile olan ilişkiler, açık uçlu sorular ile öğrencilerin kişilik özellikleri ise, duygusallık, sinirlilik, mücadelecilik, çekingenlik, heyecanlılık, rahatlık, neşelilik, iyimserlik, kendine güven, özsaygı, sabır, sorumluluk, beceriklilik, anne-baba ve arkadaşlara bağımlılık özellikleri ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre baba ile olumlu ilişkilerin, mücadelecilik, özsaygı ve babaya bağımlılık özellikleri ile ilişkilidir. Annenin disiplinli tutumu, duygusallığın ve heyecanlılığın düşük olması, arkadaşlara bağımlılığın yüksek olması ile ilişkilidir. Babanın ilgisi, babaya olan bağımlılık ile pozitif yönde ilişkiliyken; annenin ilgisi, anneye bağımlılık, kendine güven, beceriklilik, neşelilik, hareketlilik ile pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Babanın demokratik tutumu, iyimserlik, babaya bağımlılık özelliklerini artırmakta, kötümserlik ve beceriklilik özelliklerini azaltmaktadır. Annenin demokratik tutumu ise duygusallık ile pozitif yönde ilişkilidir. Araştırmanın genel bulgularına göre, çocuk tarafından algılanan ebeveyn tutumu ve ebeveyn ile var olan ilişkilerin, kişilik özellikleri ile ilişkisi olduğu ortaya çıkarılmıştır (akt: Aydın, 2011). Gönen (2014) de, 405 üniversite öğrencisi ile yapmış olduğu araştırmasında algılanan anne baba tutumu ile kişilik yapıları arasında anlamlı bir ilişki bulmuştur. Anne babadan algılanan demokratik tutum ile çekingen, bağımlı, pasif agresif, antisosyal, narsisistik, histriyonik ve paranoid kişilik yapıları arasında ters yönde bir ilişki söz konusudur. Algılanan otoriter tutum ile çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, şizoid ve paranoid kişilik yapıları arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. Algılanan koruyucu/istekçi tutum ile çekingen, bağımlı, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, narsisistik, histriyonik, şizoid ve paranoid kişilik yapıları arasında da

pozitif bir ilişki söz konusudur. Yakın'ın (2011) ebeveyn kabul-reddi/kontrolü, kişilik yapıları ve psikopatolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi yaşları 18 ile 47 arasında değişen 801 katılımcı ile incelediği araştırmasında ise olumsuz ebeveyn davranışlarının uyumsuz kişilik özellikleri ile ilişkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Arslan (2010) da ebeveyn kabul reddi ile ilgili olarak yapmış olduğu çalışmada, ebeveyn kabul reddinin kişiliğin kültürel boyutu olarak bilinen karakter özellikleri üzerinde etkisi olduğunu ortaya koymuştur.

Khaleque (2013) yapmış olduğu meta analiz türü çalışmada 16 farklı ülkede yapılmış toplam 30 araştırmayı incelemiştir. Çalışma sonucunda algılanan ebeveyn sıcaklığının olumlu dünya görüşü, duygusallık, yüksek benlik saygısı, kendine yeterlik ile ilişkili olduğunu bulgulamıştır. Yapmış olduğu başka bir meta analiz çalışmada ise Khaleque (2016) anne ve babadan algılanan düşmanlığın düşmanlık / saldırganlık, bağımlılık veya savunmacı bağımsızlık, olumsuz benlik saygısı, olumsuz kendine yeterlik, duygusal istikrarsızlık, duygusal tepkisizlik ve olumsuz dünya görüşü ile ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Sonuçlar ayrıca anneden algılanan ebeveyn düşmanlığının babadan algılanan düşmanlığa göre psikolojik uyumsuzluklarla daha fazla ilişkili olduğunu göstermiştir. Khaleque (2015) yapmış olduğu bir diğer meta analiz çalışmada ise algılanan ebeveyn duyarsızlığı/ilgisizliği ile olumsuz kişilik özellikleri arasında ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu çalışmada algılanan anne ve babanın duyarsızlığı/ilgisizliğinin olumsuz kişilik özellikleri üzerindeki etki büyüklükleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Kitamura ve Fijuhara (2003) yapmış oldukları araştırmalarında özellikle erkeklerde algılanan yüksek ebeveyn bakımı ve düşük ebeveyn kontrolü ile dışa dönük kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulmuşlardır. Kitamura, Shikai, Uji, Hiramura, Tanaka, Shono (2009) ebeveynlik tarzının kuşaklararası iletimini ve bu tarzların kişilik özelliklerini nasıl etkilediğini inceledikleri araştırmalarında babaların düşük koruması ve yüksek bakımları ile çocukların yenilik arayışı ve zarardan kaçınmaları arasında düşük; ödül bağımlılığı, dayanıklılık, kendi kendini yönetme, işbirliği ve öz-aşkınlık arasında yüksek korelasyon ortaya koymuşlardır. Yine başka bir araştırmada Oshino, Suzuki, Ishii ve Otani (2007), 323 Japon gönüllü ile çocuk yetiştirme biçimlerinin sağlıklı kişilerde kişilik özelliklerine olan etkilerini incelemişlerdir. Sonuçlara göre erkeklerde yenilik arayışı dışında kalan tüm kişilik

boyutları ebeveynlikten etkilenmiştir. Kadın katılımcılarda ise zarardan kaçınma ve kendini yönetme boyutları ebeveynlikten etkilenen kişilik boyutlarıdır. Ebeveynlerin cinsiyetlerine göre yapılan analizlerde, babanın tutumunda; erkek katılımcılarda üç kişilik boyutu (zarardan kaçınma, kendini yönetme ve işbirliği), kadınlarda ise bir kişilik boyutu (kendini yönetme); annenin tutumunda, erkek katılımcılarda beş kişilik boyutu (ödül bağımlılığı, sebat etme, kendini yönetme, iş birliği ve kendini aşma), kadın katılımcılarda iki kişilik boyutu (zarardan kaçınma ve kendini yönetme) etkilenmektedir. Erkek katılımcılarda yüksek zarardan kaçınma yüksek baba koruması, kadınlarda ise yüksek anne koruması ilişkilidir. Bunun yanında, erkek katılımcılarda, düşük kendini yönetme yüksek baba koruması ve düşük anne bakımıyla; kadın deneklerde düşük baba bakımı ve yüksek anne koruması ile ilişkilidir.

2.5.3. Kişilik Özellikleri ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkiler İle İlgili Araştırmalar

Bugüne kadar yapılan birçok araştırmada kişilik ve yakın ilişki ile ilgili değişkenler araştırılmış ve anlamlı sonuçlar elde edilmiştir. (Taraban ve Hendrick, 1995; Malouff, ve diğ.,2005; Karney ve Bradbury,1995). Kişilik ile ilgisi en çok araştırılan konuların yakın ilişki değişkenlerinin en önemlileri; aşk stilleri, ilişki doyumu ve yakınlıktır (White, 2003).

İlişkilerde içsel bakış açısıyla doğru orantılı olarak, DEARR modeli de kişilik özelliklerinin insanların nasıl düşündüğü, hissettiği ve davrandığı ile ilgili olduğunu öne sürmektedir (Donnelan, Conger, Bryant, 2004). Kişilerin negatif düşünceleri, ilişkilerini olumsuz etkilemektedir (Donnelan, Larsen, Conger, 2005; Malouff ve diğ., 2005).Simpson, Collins ve Salvatore (2011) ebeveynleri ile olumlu ilişkileri olan kişilerin, olumlu ve istikrarlı romantik ilişkiler kurmalarına olanak tanıyan daha iyi duygusal ve sosyal yeterliliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Yine, öte yandan, Feeney'e (2008) göre, ebeveynlerle olumsuz ilişki geçmişine sahip bireylerin partnerlerine ve ilişkilerine güvensiz olmaları beklenir. Bu nedenle, bu ilişkilerde çatışmalar olabilir ve ilişki memnuniyeti seviyesi düşebilir. (akt: Merz ve Jak, 2013).Ergenlikte gelişimi destekleyen ebeveynlik, erken yetişkinlikte romantik ilişkilerdeki partnerlere yöneltilen sıcaklık, destek ve düşük düşmanlık duygularıyla ilişkilidir (Conger, Cui, Bryant, ve Elder, 2000; Donnellan, Larsen-Rife, ve Conger, 2005).

Yine benzer şekilde ergenlik çağındaki ebeveynlik tarzı, erken erişkin romantik ilişkilerin kalitesine etki etmektedir (Conger ve diğ., 2000).

Kişilik tiplerinin evlilik doyumunu yordamadaki rolünü değerlendirmek üzere 164 çift üzerinde yapılmış bir çalışmada girişimci ve hedonistik kişilik özelliği olan kadınların ve erkeklerin evlilik doyumlarının yüksek olduğu, erkeklerde kuşkulu kişilik özelliği olanların hedonistik olanlarla aynı düzeyde evlilik doyumuna sahip olduğu fakat kadınlarda kuşkulu olanların en düşük evlilik doyumuna sahip olan grup oldukları sonucu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmaya göre erkeklerde güvensiz tip en düşük evlilik doyumuna sahipken, kadınlarda güvensiz tip kuşkucu tipten sonra en düşük evlilik doyumuna sahiptir (Najarpourian, Fatehizadeh, Etemadi, Ghasemi, Abedi, Bahrami, 2012). Başka bir çalışmada evlilik doyumuna ilişkin olarak Zare, Nasir, Mastor ve Shahrazad (2013) duygusal dengesizlik kişilik özelliği düşük evlilik doyumunun bir yordayıcısı iken açıklık ve dürüstlük ile evlilik doyumuna arasında pozitif ilişki söz konusudur. Mead (2005) nişanlı ve evli kişilerde ilişki doyumuna ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında duygusal dengesizlik, depresyon ve dürtüsellik ilişki doyumuna negatif, şefkat, esneklik ve benlik saygısının olumlu etkileri olduğunu ortaya koymuştur. Dışa dönüklüğün ilişki doyumuna anlamlı pozitif etkisi varken ilişki doyumunu zayıf yordadığı ortaya çıkmıştır. Zoby (2005) de evli, flört eden ve nişanlı bireyler üzerinde kişilik özelliklerinin evlilik ve ilişki doyumuna etkisini incelemiştir. Bu çalışmada yumuşak başlılık kişilik özelliği ile ilişki doyumuna arasında önemli derecede ilişki bulunmuştur. Deneyime açıklık kişilik özelliği ile ilişki doyumuna arasında olumlu yönde ilişki bulunurken, duygusal tutarsızlık kişilik özelliği ile ilişki doyumuna arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Buss (1991) kişilik özellikleri ve evlilik doyumuna arasındaki ilişkiyi açıklamak için, yumuşak başlılık boyutundan düşük puan alan bireylerin ve duygusal dengesizlik kişilik boyutundan yüksek puan alan erkeklerin çok fazla tepkisel davrandıklarını, evlilikte yaşanan gerginlikte ve çatışmada bu özelliğe sahip olan bireylerin yüksek bir riske sahip oldukları ifade etmiştir. Yine Türkiye’de evli çiftlerin evlilik doyumları ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek üzere Uçak (2015) tarafından yapılan bir çalışmada sorumluluk ve deneyime açıklık puanı yüksek olan erkeklerin evlilik doyumuna puanları daha yüksek, duygusal dengesizlik puanları düşük olan erkeklerin ise evlilik doyumuna puanları daha yüksek bulunmuştur. Dışa dönüklük puanı yüksek olan kadınların evlilik doyum puanları daha yüksektir. Cihan-Güngör (2007) ise

yaptığı araştırmada sorumluluk kişilik özelliğinin evlilik doyumunu doğrudan etkilediğini ortaya koymuştur. Hünler ve Gençöz (2003) 92 evli çiftle yaptıkları çalışmalarında, evli çiftlerin boyun eğici davranışlarındaki artışların algılanan problem çözme becerilerinin düşmesine, bunun da evlilik doyumlarının azalmasına neden olduğunu ortaya koymuşlardır.

Cramer'e göre (2004) bireylerdeki depresif belirtiler arttıkça onların ilişki doyumları azalmaktadır. White, Hendrick ve Hendrick'in (2004) en az altı aydır ilişkisi olan bireyle kişilik özellikleri ile yakın ilişki arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarına göre de duygusal dengesizlik romantik ilişkideki yakınlık ve doyumu yordamada negatif ilişkilidir. Dışa dönüklük ve uyumluluk özellikle erkekler için ilişki doyumu ve yakınlık ile olumlu yönde ilişkili bulunmuştur. Budak (2011), 250 kız, 87 erkek üniversite öğrencisiyle yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin kişilik özellikleri ve aşka ilişkin tutumlarının, romantik ilişki doyumlarını yordayıp yordamadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinden dışa dönüklük ile yumuşak başlılık, sorumluluk, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık kişilik özellikleri, birlikte romantik ilişki doyumuna ilişkin varyansın %11'ini açıklamıştır. Yordayıcı değişkenlerden deneyime açıklık romantik ilişki doyumunun en güçlü yordayıcısı olurken bunu dışa dönüklük kişilik özelliği izlemiştir. Yumuşak başlılık, sorumluluk ve duygusal dengesizlik kişilik özellikleri ise kendi başlarına romantik ilişki doyumunu yordamada anlamlılık düzeyine ulaşamamıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre, dışa dönük ve deneyime açık kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişki doyumlarının daha yüksek olduğu sonucuna varılabilir. Aydoğdu (2010), 270'i kız, 112'si erkek 382 üniversite öğrencisinden oluşan kişilik özellikleri ile romantik ilişkileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, kişilik özelliklerinin romantik ilişki doyumunu anlamlı bir şekilde yordadığını, ilişki doyumu ve dışa dönüklük arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuca göre, daha yüksek dışa dönük puanlara sahip kişilerin daha yüksek bir ilişki doyumuna sahip olabileceği sonucuna varılmıştır. Bruck ve Allen'a (2003) göre nevrotik bireylerin ilişkilerine bağlı kalması daha güç olduğunu ifade ederken, Müezzinoğlu'nun (2014) çalışmasına göre de beş faktör kişilik özelliklerinden deneyime açıklık aldatma ile doğrudan ve ilişki bağlanımı üzerinden dolaylı olarak ilişkilidir. Yumuşak başlılık, aldatma ile doğrudan ilişkili olmakla birlikte, sorumluluk, aldatma ile ilişki bağlanımı üzerinden dolaylı olarak ilişkilidir. Dışa dönüklük ve nörotizm ise aldatma ile ilişkili değildir. Middleton (1993) araştırmasında, kadınların

deneyime açıklık kişilik özelliğinin ilişki doyumu ile pozitif yönde ilişkili olduğunu ortaya çıkarmıştır. Aynı çalışmasında dışa dönüklük kişilik özelliğinin ilişki doyumu ile olumlu yönde ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Bu sonuç ile benzer sonuca sahip başka araştırmalar da mevcuttur (Berry ve Hansen, 1996; Karney ve Bradbury, 1995; Shaver ve Brennan, 1992; Kwan, Bond, Singelis, 1997).

Atak (2009) beliren yetişkinlikte beş faktör kişilik özelliği ile yalnızlık ilişkisini incelediği araştırmasında, yalnızlıkla duygusal dengesizlik arasında pozitif; dışa dönüklük ve yumuşak başlılık arasında negatif ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulmuştur (akt: Atak, 2011). Yücesan (2016), karanlık üçlü kişilik özelliklerinin (narsisizm, makyavelizm, ve psikopati), aşk biçimlerinin ve bağlanma boyutlarının (kaçınma ve kaygı) ilişki doyumu üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında yaşları 19-46 arasında değişen 336 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre narsisizm ile ilişki doyumu arasında ters yönde bir ilişki söz konusudur. Bu araştırmanın sonucuna benzer olarak Doğaner (2014), narsistik kişilik eğilimi ile hem ilişki doyumu hem de ilişki bağlanımı arasında orta düzeyde ve olumsuz yönde bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

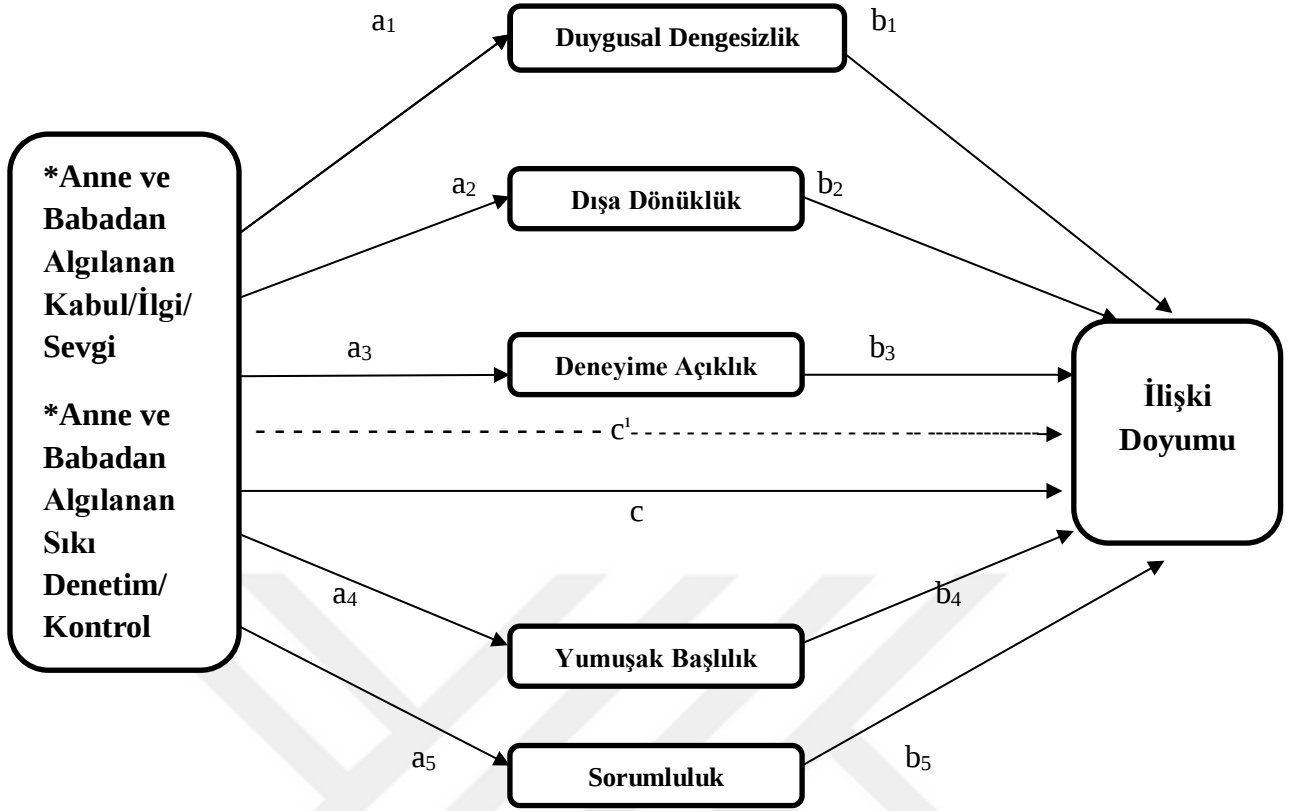
Yapılan araştırmalar, kişilik özellikleri ile ilişki doyumu arasında ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Duygusal dengesizlik birçok araştırmada ilişki doyumu ile negatif ilişkili bulunurken (White ve diğ., 2004; Bouchard, Lussier ve Saborin, 1999; Caughlin, Huston ve Houts, 2000; Watson, Hubbard ve Wiese, 2000) dışa dönük kişilik özelliği ilişki doyumu ile pozitif ilişkili bulunmuştur (Karney, Bradbury, 1997). Bruck ve Allen'e (2003) göre duygusal dengesiz bireylerin uzun süreli olumsuz duygulanımlar yaşama eğiliminde olduğunu ve çeşitli davranım bozuklukları geliştirme potansiyeline sahip olduklarını söylemektedir. Ayrıca bu kişiler aile ve iş hayatında daha çok çatışma yaşarlar.

2.6. Araştırmanın Amacı ve Hipotezleri

Bu araştırmada, Türkiye’de 19-26 yaş arasında karşı cinsle en az altı aydır sözlü, flört halinde ya da nişanlı olan beliren yetişkinlerin, algıladıkları ebeveyn stilinin ve kişilik özelliklerinin ilişki doyumları ile ilişkisi incelenecektir. Algılanan ebeveyn stilinin doğrudan ve kişilik özellikleri aracılığıyla romantik ilişki doyumunu ne ölçüde yordadığının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma kapsamında Arnett’in (2015) ortaya koyduğu beliren yetişkinlik dönemi temel alınarak bir model geliştirilmiştir. Bu modelde beliren yetişkinlerin (19-26 yaş) ilişki doyumları yordanan, algılanan ebeveynlik stili (anne ve baba için ayrı ayrı; kabul/ilgi/sevgi ve sıkı denetim/kontrol boyutları) yordayıcı ve kişilik özellikleri (dışa dönüklük, sorumluluk, yumuşak başlılık, duygusal dengesizlik, deneyime açıklık) ise aracı değişkenlerdir. Bu bağlamda incelenecek olan model Şekil 1.1.’de gösterilmiştir.

Anne-babadan algılanan ebeveyn tutumu (Yordayıcı Değişken-X) ile ilişki doyumu (Yordanan Değişken-Y) arasındaki ilişkilerin kişilik özellikleri (Aracı Değişkenler-M) aracılığıyla olduğunu gösteren aracılık modeline göre, “path a” anneden algılanan kabul/ilgi/sevgi, babadan algılanan kabul/ilgi/sevgi, anneden algılanan sıkı denetim/kontrol ve babadan algılanan sıkı denetim/kontrolün herbir aracı değişken üzerindeki etkisini göstermektedir. “Path b” aracı değişkenler olan kişilik özelliklerinin bağımlı değişken olan ilişki doyumu üzerindeki etkilerini göstermektedir. “Path c”, algılanan ebeveyn tutumunun ilişki doyumu üzerindeki toplam etkisini göstermektedir. Kesik çizgilerle gösterilen “path c” ise aracı değişkenlerin (kişilik özellikleri) kontrol altına alındığında algılanan ebeveynlik stili ile ilişki doyumu arasında bir ilişki olup olmadığını test etmeyi sağlayan doğrudan etkiyi göstermektedir.

Şekil 1.1. Öngörülen aracılık modelindeki ilişkiler

Araştırmada incelenecek olan modelden yola çıkılarak aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

Hipotez 1. Beliren yetişkinlerde kişilik özellikleri ve romantik ilişki doyumu cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 2. Beliren yetişkinlerde algılanan ebeveynlik stili ve romantik ilişki doyumu arasında ilişki vardır.

Hipotez 3. Beliren yetişkinlerde algılanan ebeveynlik stili ve kişilik özellikleri arasında ilişki vardır.

Hipotez 4. Beliren yetişkinlerde kişilik özellikleri ile ilişki doyumu arasında ilişki vardır.

Hipotez 5. Kişilik özelliklerinin, algılanan ebeveynlik stili ve romantik ilişki doyumları arasındaki ilişkide aracı rolü vardır.

2.7. Araştırmanın Önemi

Alanyazına göre, yakın ilişkiler kurmak, genç yetişkinlik döneminde bireylerden yerine getirmeleri beklenen önemli gelişimsel görevlerinden birisidir (Feldman, Gowen ve Fisher, 1998). Arnett (2005) de romantik ilişkilerin oluşumu ve korunmasını, beliren yetişkinlerin hayatının merkezinde yer alan bir gelişim görevi olarak tanımlar. Bu dönemde bireylerin bir romantik ilişki kurup sürdürmeye çabalaması aslında içinde bulundukları dönemin önemli bir parçasıdır.

Sağlıklı romantik ilişkilerin oluşması, o ilişkiden alınan doyum düzeyi ile ilişkilidir (Stackert ve Bursik, 2003). Beliren yetişkinden, hayatını geçirmek isteyeceği bir partner bulması beklenmektedir. Özellikle ülkemizde 19-26 yaş arası bireylerden beklenen de iş ve eş sahibi olmasıdır. Toplumsal beklentiler ve gelişim görevleri bakımından romantik ilişkiler, beliren yetişkinlik döneminde incelenmesi gereken önemli bir çalışma alanıdır.

Karşılıklı ve sistemli bir etkileşim bütünü olan aile, bireylerin psikolojik, fiziksel ve sosyal gelişimlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Ebeveyn-çocuk ilişkileri ise, romantik ilişkilerin kalitesinin yordayıcısıdır (Cooper ve Grotevant, 1987, Scharf ve Mayseless, 2008). Alan yazına göre ebeveyn-çocuk ilişkisindeki nitelikler, çocuğun romantik ilişkileri gibi aile dışındaki ilişkilerine yansımaktadır (Masarik ve diğ.2013). Ebeveyn çocuk ilişkilerine ilişkin olarak, algılanan ebeveynlik stillerinin Türkiye’de beliren yetişkinlerin romantik ilişkilerine nasıl yansıdığının incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Beliren yetişkinlik dönemine ilişkin olarak Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde bu dönemde önemli bir yere sahip olan romantik ilişkilerin incelendiği az sayıda araştırmaya rastlanmaktadır. Çürükvelioğlu (2014), araştırmasında beliren yetişkinlerin ilişki doyumlarını yordamada cinsiyet, yaş, ilişki süresi, benlik belirginliği ve kişisel eylemliliğin rolünü incelemiştir. Eryılmaz ve Ercan (2010) beliren yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatma belirleyicileri ile yalnızlık ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Eryılmaz ve Atak (2009) ise beliren yetişkinlik döneminde romantik

ilişkilere ilişkin olarak romantik yakınlığı başlatmanın belirleyicilerini ele almışlardır. İşlam (2016) beliren yetişkinlik döneminde, romantik ilişkide kendilik değerlendirmesi ile algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi arasındaki ilişkide kendini toparlama gücünün aracılık rolünü ortaya koyan bir çalışma yapmıştır. Beliren yetişkinlik döneminde yaşanan romantik ilişkileri algılanan ebeveynlik stili ve kişilik özellikleri kapsamında inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada ailesinden bağımsız yaşamaya başlayan; aşk, iş ve dünya görüşü gibi konularda kendi kararlarını vermeye başlayan bireylerin anne ve babalarından algıladıkları ebeveynlik stillerinin kişilik özelliklerini ne ölçüde yordadığı incelenecektir. Yine kişilik özelliklerinin algılanan ebeveynlik stillerinin Türkiye’de beliren yetişkinlerin romantik ilişki doyumlarına yansımada nasıl etkili olduğu dabu araştırma kapsamında oluşturulan model ile incelenecektir. Bu araştırmada algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilik özelliklerinin bir arada ele alınmasının ilişki doyumuna ilişkin alan yazına önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli belirtilmiş araştırmanın evreni ve ulaşılan örneklem hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, verilerin nasıl toplandığı ve nasıl analiz edildiği hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma kapsamında İlişkisel Tarama Modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmalarda kullanılır. Bir değişkenin değişiminin diğer değişkenlerde değişim yaratıp yaratmadığı incelenerek, değişkenler arasında etkileşim olup olmadığı yorumlanabilir (Karasar, 2007).

Araştırmanın bağımsız değişkenlerini çocuk yetiştirme tutumları altboyutları olan; anne kabul, anne denetim, baba kabul ve baba denetim oluşturmaktadır. Bağımsız değişkenin etkilediği düşünülen bağımlı değişken ilişki doyumdur. Araştırmada çocuk yetiştirme tutumları değişkeninin ilişki doyumu üzerindeki yordayıcılığına etki ettiği düşünülen aracı değişkenler, duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluktur.

3.2. Örneklem

Bu araştırmada amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları kapsamında yaşları 19-26 arasında değişen ($\bar{X}$ =22.51, SS=2.22) 297'si kadın, 120'si erkek 417 beliren yetişkine ulaşılmıştır. Katılımcılar bekâr, şu anda karşı cinsle flört, söz ve nişan

ilişkileri olan ve en az 6 aydır ($\bar{X}$ =23.50, ss=18.86) bu ilişkisi devam eden kişilerden oluşmaktadır.

Araştırma kapsamında veri toplanan örneklemin bazı demografik özelliklerine ait sıklık (n) ve yüzde (%) değerleri Tablo 3.1.'de sunulmuştur.

Tablo 3.1. *Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Sıklık ve Yüzdeleri*

		Sıklık (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	297	71.2%
	Erkek	120	28.8%
	Toplam	417	100%
İlişki Durumu	Flört	336	80.6%
	Söz	41	9.8%
	Nişan	40	9.6%
	Toplam	417	100%

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında, beliren yetişkinlikte algılanan anne baba tutumunu ölçmek için Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği (ÇYSÖ), kişilik özelliklerini ölçmek için Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT), ilişki doyumunu ölçmek için ise İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ) kullanılmıştır. Ayrıca beliren yetişkinlerin ilişki doyumuyla ilişkili olabilecek değişkenleri saptamak için araştırmacının hazırladığı Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Veri toplama araçları ile ilgili detaylı bilgiler, bu bölümde belirtilmiştir.

3.3.1. Demografik bilgi formu

Araştırmanın amacı doğrultusunda hazırlanan demografik bilgi formunda katılımcılara yaşları, cinsiyetleri, romantik ilişki durumları (flört, söz, nişan) ve hâlihazırda yaşadıkları romantik ilişkilerinin süresi sorulmuştur (EK B).

3.3.2. Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği

Çocuk yetiştirme stillerini ölçmek için kullanılan ‘Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği’ (ÇYSÖ), Maccoby ve Martin’in (1983) önerdiği boyutlar ile Lamborn ve diğerlerinin (1991) çalışmaları örnek alınarak Sümer ve Güngör (1999) tarafından yeni maddeler eklenerek geliştirilmiştir. İlk olarak kabul/ilgi ve sıkı denetim/kontrol boyutlarını ölçtüğü varsayılan toplam 34’er maddeden oluşan anne ve baba ölçekleri varimax dönüşümlü ana bileşenler

analizine tabi tutulmuştur. Bu analizler, önce anne formu için özdeğeri 1'in üzerinde olan ve toplam varyansın .67'sini açıklayan 8 faktörle, baba formu için ise .47'sini açıklayan 7 faktörle sonuçlanmıştır. Güngör (2000) çalışmasında ölçeğin iki faktörlü olduğunu göstermiştir. Yaptığı güvenirlik analizleri sonucunda faktör yükü .30'un üzerinde olan, her iki boyut için madde toplam korelasyonu yüksek 11 madde seçerek ölçeğin 22 maddelik son halini oluşturmuştur. Oluşturduğu ölçekte alfa katsayıları ise kabul/ilgi/sevgi ve sıkı denetim/kontrol boyutları için anne formunda sırayla .86 ve .88; baba formunda ise .88 ve .87'dir. Anne ve/veya baba için ayrı ayrı uygulanan ölçekte; çocuk yetiştirme biçimlerinin altında yatan anne babanın çocuğu kabul etmesini, anlamasını ve çocuğuna gösterdiği sevgiyi ve ilgiyi değerlendiren kabul/ilgi/sevgi boyutunu ölçmek için 11 madde; ve ana-babanın çocuğun davranışlarını sınırlandırmasını, izlemesini ve çocuklarını disipline etmesini içeren sıkı denetim/kontrol boyutunu ölçmek için 11 madde yer almaktadır. Kabul/ilgi/sevgi boyutunda 'Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu', 'Bir sorunum olduğunda hemen anlardı'; sıkı denetim/kontrol boyutunda 'Her davranışımı sıkı sıkıya kontrol etmek isterdi', 'Arkadaşlarımla ilişkilerime çok karıştırdı' gibi maddeler bulunmaktadır (EK C). Ölçekteki tek rakamlar kabul/ilgi, çift rakamlar ise sıkı denetim/kontrol boyutunu temsil etmektedir. Ölçekteki maddeler beşli Likert tipi ölçek üzerinde "hiç doğru değil" (1 puan), "doğru değil" (2 puan), "kısmen doğru" (3 puan), "doğru" (4 puan), "çok doğru" (5 puan) şeklinde yanıtlanarak puanlanmaktadır. Anne ve baba için oluşturulan her iki formda da 11., 13. ve 21. maddeler ters puanlanmaktadır. Bu çalışmada ise, ölçeğin Cronbach Alfa değerleri anne sıkı denetim/kontrol alt boyutu için .88; anne kabul/ilgi/sevgi alt boyutu için .91; baba sıkı denetim/kontrol alt boyutu için .91; baba kabul/ilgi alt boyutu için .92'dir. Madde korelasyonları anne formu için kabul/ilgi/sevgi alt boyutunda .32 ve .71 arasında; sıkı denetim/kontrol alt boyutunda .14 ile .56 arasındadır. Baba formunda madde korelasyonları kabul/ilgi alt boyutunda .18 ile .75 arasında; sıkı denetim/kontrol alt boyutunda .29 ve .71 arasında değişmektedir.

3.3.3. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi; Bacanlı, İlhan ve Aslan (2009) tarafından beş faktör kuramına dayalı olarak geliştirilmiştir. SDKT, birbirine zıt sıfat çiftlerine dayalı 40 maddeden oluşmaktadır (EK D). Ölçek maddeleri iki zıt kutuptan oluşmaktadır ve 7'li likert türünde

oluşturulmuştur. İki kutuplu maddeler, 7 noktalı bir boyut üzerinden alınan puanlara göre değerlendirilmektedir. Yapılan faktör analizi sonucunda Dışa dönüklük (örn. “yalnızlığı tercih eden-sosyal/topluluğu seven”), Yumuşak başlılık (örn. “kindar-affedici”), Sorumluluk (örn. “düzensiz-düzenli”), Duygusal Dengesizlik (örn. “sakin-sinirli”) ve Deneyime Açıklık (örn. “sanata ilgisiz-sanata ilgili”) olmak üzere beş faktörlü bir yapı elde edilmiştir. Beş faktörün ölçeğin toplam varyansının % 52.63’nü açıkladığı görülmüştür. SDKT’nin uyum geçerliğini sınamak için Sosyotropi Ölçeği, Çatışmalara Tepki Ölçeği, Negatif-Pozitif Duygu Ölçeği ve Sürekli Kaygı Envanteri kullanılmıştır. SDKT’nin boyutlarının bu ölçeklerle orta düzeyde ve anlamlı bir yapı ortaya koyduğu görülmüştür. SDKT’nin güvenilirlik çalışmasında, her bir alt ölçek için testin tekrarı yöntemi ile elde edilen güvenilirlik katsayıları Dışa dönüklük için .85, Yumuşakbaşlılık için .86, Sorumluluk için .71, Duygusal Dengesizlik için .85 ve Deneyime Açıklık için ise .68’dir. Cronbach Alpha katsayıları Dışa dönüklük için .89, Yumuşak başlılık için .87, Sorumluluk için .88, Duygusal Dengesizlik için .73 ve Deneyime Açıklık için .80’dir. Bu araştırmada hesaplanan Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayıları ise Dışa dönüklük için .85, Yumuşak başlılık için .88, Sorumluluk için .81, Duygusal Dengesizlik için .87 ve Deneyime Açıklık için .86’dır. Maddeler arası korelasyonlar ise duygusal dengesizlik alt ölçeğinde .14 ile .62 arasında; deneyime açıklık alt ölçeğinde .11 ile .47 arasında; yumuşak başlılık alt ölçeğinde .20 ile .50 arasında; sorumluluk alt ölçeğinde .20 ile .57 arasında; dışa dönüklük alt ölçeğinde .22 ile .70 arasında değişmektedir.

3.3.4. İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ)

Hendrick (1988) tarafından 7-maddelik kısa bir ilişki doyumu ölçeği olarak üretilen ölçek, orijinal halinde 5’li, Türkçe versiyonunda 7’li Likert tipindedir (EK E). Ölçekteki iki madde (4. ve 7. maddeler) ters puanlanmakta ve puanların artması ilişki doyumunun arttığını göstermektedir. Türkçe uyarlaması Curun (2001) tarafından romantik ilişkisi olan 140 üniversite öğrencisi ile yapılan ölçeğin, faktör analizine göre tüm maddeler tek bir faktör altında toplanmaktadır. Örnek maddeler şu şekilde belirtilebilir ‘Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor’ ve ‘Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı diliyorsunuz’. Curun (2001) çalışmasında İDÖ’nün iç tutarlılık katsayısı .86 olarak göstermektedir. Bu çalışmada

ise ölçeğin Cronbach's Alpha değeri .91'dir. Maddeler arası korelasyonlar ise .25 ile .79 arasında değişmektedir.

3.4. İşlem

Araştırmada veriler toplanmaya başlamadan önce Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Etik Kurul'dan gerekli izinler alınmıştır.

Araştırmada kullanılmasına karar verilen ölçekler katılımcılara <https://docs.google.com/forms> adlı web tabanlı veri toplama sitesi üzerinden uygulanmıştır. Uygulamada, kullanılmasına karar verilen ölçekler bir araya getirilerek bir form hazırlanmıştır. Formun ilk sayfasında, bilgilendirilmiş onam formu yer almaktadır (EK A). Araştırmanın amacının ve öneminin kısaca anlatıldığı bir açıklama yazılmış; çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığı, bireysel bir değerlendirme yapılmayacağı, yanıtların toplu bir şekilde değerlendirileceği belirtilmiştir. Ayrıca katılımcıların çalışma ile ilgili bilgi almak istedikleri takdirde araştırmacıya ulaşabilecekleri iletişim bilgisi verilmiştir. Araştırmada veri toplanacak link, araştırmacı tarafından internet üzerinden mail grupları ve sosyal medya hesapları aracılığıyla paylaşılmıştır. Veri toplama işlemi 4 ayda bitmiştir.

Kişisel bilgi formunun yer aldığı ilk sayfa sabit olarak başta tutulmak üzere; sıra etkisinin ortaya çıkmasını önlemek amacıyla, Çocuk Yetiştirme Stilleri Ölçeği'nin anne ve baba formu, ölçme araçları içinde farklı sıralarda katılımcılara sunulmuştur. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 30-40 dakika sürmüştür.

3.5. Verilerin Analizi

Analiz kapsamında 3 adet ölçek ve 1 adet demografik bilgi formu yardımıyla toplanan veriler IBM SPSS 20.0 (Statistical Package for the Social Sciences) versiyonuna girilmiştir. Daha sonra bu veri seti gözden geçirilmiştir. Katılımcılardan bazılarının araştırma kapsamındakil edilmeyecek yanıtlar verdiği görülmüştür. Katılımcılardan yaşı 19-26 arasında olmayan ve ilişki süresi 6 aydan az olantoplam 14 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Çıkarılan veriler sonrasında toplamda 417 beliren yetişkinden alınan veriler, analize tabi tutulmuştur.

İlk olarak verilerin çoklu aşırı uç değeri taranmış, multivariate outlier (çok değişkenli uç değerler) için Mahalanobis uzaklık değerlerine bakılmıştır. Mahalanobis değeri, kritik değerin üzerinde olan üç gözlem ($\chi^2(10, n = 417) = 26.17, p < .001$) örneklem dışı bırakılıp 414 katılımcı ile analize devam edilmiştir. Araştırma değişkenlerinin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, tamamının -1 ile +1 arasında değiştiği gözlemlenmektedir. Bazı kaynaklara göre çarpıklık ve basıklık katsayısı -1,5 ile +1,5 arasında olan verilerin normal dağılım varsayımını karşıladığı kabul edilebilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Araştırma kapsamında kullanılan ölçeklerin ve alt boyutlarının normal dağılıma yakın olduğu ve parametrik test tekniklerinden faydalanılması konusunda bir çekince olmadığına karar verilmiştir.

Araştırma katılımcılarına ait demografik bilgiler frekans ve yüzde olarak hesaplandıktan sonra, iki gruba sahip demografik değişken (cinsiyet) ile yapılan analizlerde bağımsız örneklem t testi, sonra kategorik olmayan değişkenler için korelasyon analizleri yapılmıştır.

Araştırmanın önemli bir kısmını aracı etki incelemesi oluşturmaktadır. Araştırma tasarımı birden fazla aracı değişken bulunması sebebiyle Preacher ve Hayes (2008, s. 889)'in ortaya koyduğu bootstrap yöntemleri benimsenmiştir. Bootstrap yöntemleri rastgele bir örnekleme, evrenin bir alternatifi olarak ele alır ve örnek bootstrap tahminleri ve standart hataları oluşturmak için ondan belirtilen bir sayıda yeni örneklem alır. Bu örnek bootstrap tahminleri ve standart hatalar ortalama olarak alınır ve bootstrap tahminlerinin ortalamasına göre bir güven aralığı elde etmek için kullanılır. Bu ortalama, bootstrap tahmin aracı olarak adlandırılır. Bootstrap tahmin aracı ve ilişkilendirilmiş güven aralığı, örneklem istatistiğinin evren parametresinin bir tahmini olarak ne kadar sabit ya da iyi olduğuna karar vermek için kullanılır. Hayes'in (2012; 2013) yaklaşımına göre bootstrap sonucu değişkenlerin dolaylı aracılık etkilerinin istatistiksel olarak önemli olup olmadığı aracı değişkenin nokta tahmininin % 95 Güven Aralığı içerisinde sıfır içerip içermemesine göre değerlendirmektedir. Bu çalışmada test edilen modellerdeki dolaylı etkilerin istatistiksel açıdan önemli olup olmadığı, 5000 bootstrap örnekleme üzerinde incelenmiş, tahminler %95 güven aralığında değerlendirilmiştir. Araştırmanın Bootstrap analizleri, processmacro eklentisi aracılığıyla IBM SPSS 20.0 kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın hipotezleri bağlamında yapılan analizlere ve sonuçlarına yer verilmiştir. Araştırmanın amaçları doğrultusunda kullanılan ölçekler ve alt boyutlarına ilişkin betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t testi, değişkenler arası Pearson Korelasyon Katsayıları ve algılanan anne baba tutumu ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolünü incelemek amacıyla yapılan bootstrapping analizlerinin sonuçları verilmektedir.

4.1. Ölçekler ve Alt Boyutlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Araştırmanın bu kısmında kullanılan ölçme araçlarına ve alt boyutlarına ait en düşük ve en yüksek değerler, ortalamalar ve standart sapma puanları verilmiştir.

Tablo 4.1. Ortalamalar, Standart Sapmalar, En Düşük ve En Yüksek Değerler

Alt boyut	N	En Düşük	En Yüksek	$\bar{X}$	Ss.
Anne Kabul	414	1	5	3.65	.85
Anne Denetim	414	1	5	2.49	.87
Baba Kabul	414	1	5	3.21	1.06
Baba Denetim	414	1	5	2.60	1.00
İlişki Doyumu	414	1	7	5.46	1.37
Duygusal Dengesizlik	414	1	7	3.83	1.12
Dışa Dönüklük	414	1	7	5.08	1.06
Deneyime Açıklık	414	2	7	5.60	.87
Yumuşak Başlılık	414	1	7	5.25	.99
Sorumluluk	414	1	7	5.13	1.09

4.2. Cinsiyetler Arası Farklar

Araştırmanın bu bölümünde Çocuk Yetiştirme Stilleri ölçeği alt boyutları, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve İlişki Doyumu Ölçeği bakımından cinsiyetler arasındaki farklar incelenmiştir.

Kadın ve erkek katılımcılar arasında ölçek ve alt boyutlar bakımından farkların sınanması amacıyla yapılan bağımsız örneklem t testi istatistikleri Tablo4.2. de sunulmuştur.

Tablo 4.2. *Cinsiyet Faktörüne Bağlı Gruplar Arası Farkların Sınanması Amacıyla Yapılan Bağımsız Örneklem T-test İstatistikleri*

Değişken	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Anne Kabul	Kadın	295	3.68	.86	1.02	.30
	Erkek	119	3.58	.81		
Anne Denetim	Kadın	295	2.47	.84	-.65	.51
	Erkek	119	2.53	.94		
Baba Kabul	Kadın	295	3.21	1.05	.23	.81
	Erkek	119	3.18	1.08		
Baba Denetim	Kadın	295	2.57	.95	-.71	.47
	Erkek	119	2.65	1.10		
Duygusal Dengesizlik	Kadın	295	3.91	1.06	2.22	.03*
	Erkek	119	3.64	1.22		
Dışa Dönüklük	Kadın	295	5.03	1.08	-1,25	.21
	Erkek	119	5.17	.98		
Deneyime Açıklık	Kadın	295	5.58	.84	-.54	.58
	Erkek	119	5.64	.94		
Yumuşak Başlılık	Kadın	295	5.28	.98	.74	.46
	Erkek	119	5.20	1.03		
Sorumluluk	Kadın	295	5.14	1.06	.39	.70
	Erkek	119	5.09	1.16		
İlişki Doyumu	Kadın	295	5.41	1.27	2.23	.03*
	Erkek	119	5.10	1.29		

* p <.05, Gruplandırma Değişkeni : Cinsiyet

Tablo 4.2.'de bağımsız örneklem t-test istatistikleri anlamlılık değerleri incelendiğinde duygusal dengesizlik ve ilişki doyumu dışında kalan tüm ölçek ve alt boyutlar arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı görülmektedir ($p>.05$).

Duygusal dengesizlik ve ilişki doyumu için kadın ve erkek katılımcıların arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Kadın katılımcıların duygusal dengesizlik

puanlarının ortalamaları ($\bar{X}=3.91$) erkek katılımcıların ortalamasından ($\bar{X}=3.64$) anlamlı olarak yüksek olduğundan ($t_{(412)}=2.23, p<.05$), kadın katılımcıların erkek katılımcılara oranla daha fazla duygusal dengesizlik eğiliminde olduğu söylenebilir. Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d=.22$) bu farkın düşük düzeyde (Green ve Salkind, 2008) olduğunu göstermektedir. Yine buna göre araştırmaya katılan kadınların ilişki doyumları ($\bar{X}=5.41$), erkeklerin ilişki doyumlarından ($\bar{X}=5.10$) anlamlı olarak daha yüksektir ($t_{(412)}=2.22, p<.05$). Test sonucu hesaplanan etki büyüklüğü ($d=.24$) bu farkın düşük düzeyde (Green ve Salkind, 2008) olduğunu göstermektedir.

4.2. Değişkenler Arası İlişkiler

Bu bölümde, bireylerin; yaş, halihazırda yaşadıkları ilişkinin süresi, algıladıkları anne baba tutumları ile kişilik özellikleri ve ilişki doyumları arasındaki ilişki Pearson Korelasyon katsayıları Tablo 4.3.'teki gibidir.

Tablo 4.3. *Araştırmanın Tüm Değişkenleri İçin Pearson Korelasyon Katsayıları*

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1 İlişki doyumu	—											
2 Anne kabul/ilgi	.12*	—										
3 Anne denetim	-.07	-.41**	—									
4 Baba kabul/ilgi	.15**	.26**	-.01	—								
5 Baba denetim	-.08	-.08	.37**	-.19**	—							
6 Yumuşakbaşlılık	.26**	.22**	-.11*	.30**	-.08	—						
7 Duygusal dengesizlik	-.18**	-.18**	.19**	-.15**	.16**	-.22**	—					
8 Deneyime açıklık	.28**	.08	-.06	.23*	.03	.42**	-.07	—				
9 Sorumluluk	.21**	.16**	-.06	.15**	.02	.48**	-.13*	.38**	—			
10 Dışadönüklük	.16**	.11*	-.02	.20**	.10	.29**	-.06	.43**	.43**	—		
11 Yaş	.05	-.01	.01	.09	-.07	-.06	-.13**	-.03	-.08	-.26	—	
12 İlişki Süresi	.12*	.12*	-.18**	.09	-.08	.06	-.05	.06	.03	.01	.18*	—

* $p<.05$, ** $p<.01$

Tablo 4.3.'te görüldüğü gibi beliren yetişkinlerin ilişki doyumları ile anneden algılanan kabul/ilgi ($r=.02, p<.05$) ve babadan algılanan kabul/ilgi ($r=.15, p<.01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır. İlişki doyumu ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere

bakıldığında ise yumuşak başlılık ($r=.26, p<.01$), deneyime açıklık ($r=.28, p<.01$), sorumluluk ($r=.21, p<.01$), dışa dönüklük ($r=.16, p<.01$) arasında pozitif yönlü; duygusal dengesizlik ($r=-.18, p<.01$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmuştur.

Anneden algılanan kabu/ilgi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere bakıldığında ise yumuşak başlılık ($r=.22, p<.01$), sorumluluk ($r=.16, p<.01$), dışa dönüklük ($r=.11, p<.05$) arasında pozitif yönlü; duygusal dengesizlik ($r=-.18, p<.01$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişki bulunmaktadır. Anneden algılanan sıkı denetim/kontrol ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere bakıldığında ise yumuşak başlılık ($r=-.11, p<.05$) arasında negatif; duygusal dengesizlik ($r=.19, p<.01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmaktadır.

Babadan algıladıkları kabul/ilgi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere bakıldığında ise; yumuşak başlılık ($r=.30, p<.01$), sorumluluk ($r=.15, p<.01$), dışa dönüklük ($r=.20, p<.01$), deneyime açıklık ($r=.23, p<.05$) arasında pozitif yönlü; duygusal dengesizlik ($r=-.15, p<.001$) arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Babadan algılanan sıkı denetim/kontrol ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerde ise sadece duygusal dengesizlik ($r=.16, p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Aracı değişkenler arası korelasyonlar incelendiğinde ise yumuşak başlılık ile duygusal dengesizlik ($r=-.22, p<.01$) arasında negatif yönlü; deneyime açıklık ($r=.42, p<.01$), sorumluluk ($r=.48, p<.01$) ve dışa dönüklük ($r=.29, p<.01$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Duygusal dengesizlik ise kişilik özelliklerinden sadece sorumluluk ($r=-.13, p<.01$) ile negatif yönde anlamlı ilişki göstermiştir. Deneyime açıklık, sorumluluk ($r=.38, p<.01$) ve dışa dönüklük ($r=.43, p<.01$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkilidir. Dışa dönüklük ve sorumluluk ($r=.43, p<.01$) arasındaki ilişki de pozitif yönde anlamlıdır.

Aracı etki analizinde, aracı değişkenler arasındaki korelasyon ilişkisinin kuvvetinin yüksek olmaması gerekmektedir. Aracı değişkenler arası yüksek korelasyon, etkilerin birbirine karışmasına neden olabilir. Aracı değişkenler arası korelasyonlar incelendiğinde farklı aracı değişkenlerin korelasyonları $r=.13$ ve $r=.48$ arasında değişmektedir. Korelasyon katsayılarının büyüklüğü incelendiğinde, .5'in üzerinde bir ilişki bulunmamıştır. Bu da aracı değişkenler arasında yüksek korelasyon olmadığını gösterir. (Büyüköztürk, 2011).

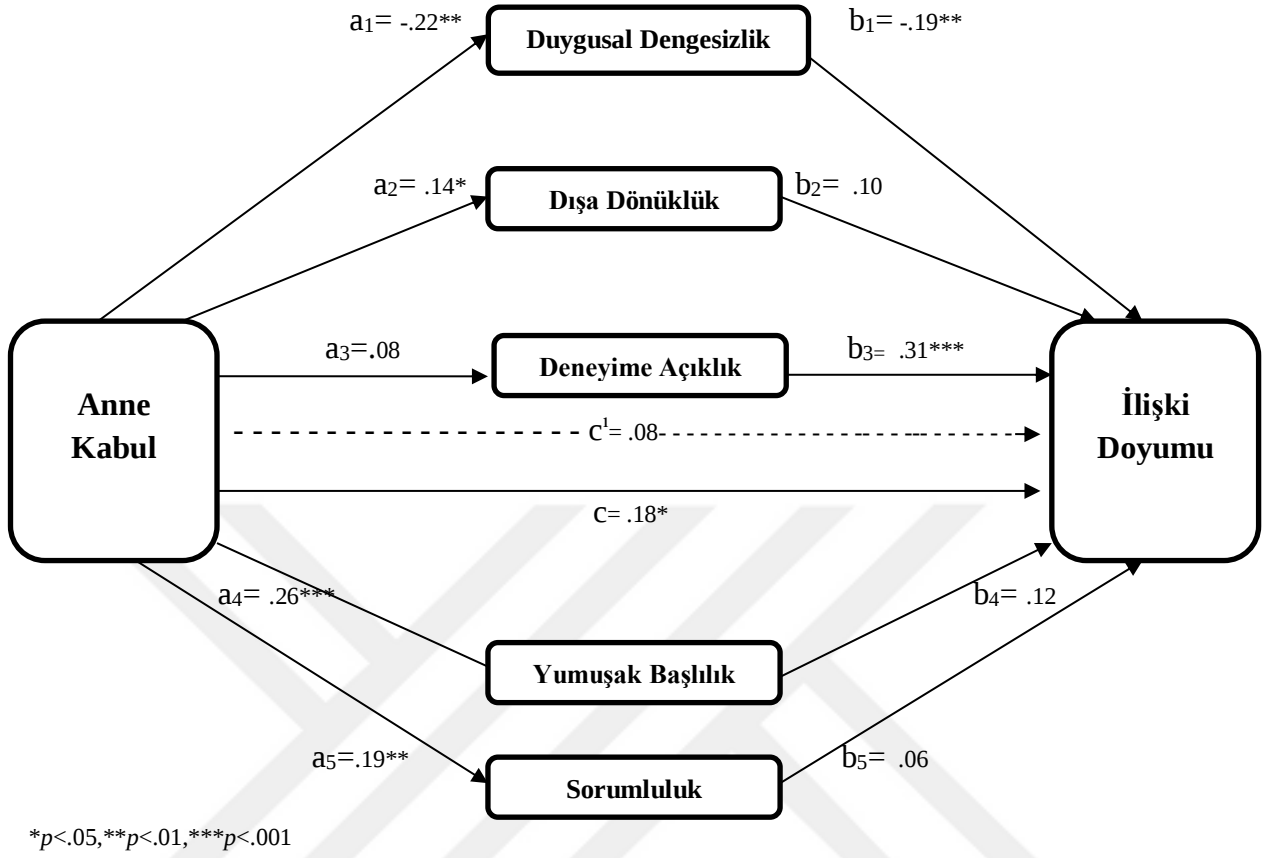
4.3. Aracı Etki Analizleri

Bu araştırmada, algılanan anne ve baba tutumları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolünü incelemek üzere dört ayrı aracılık analizi yürütülmüştür. Yukarıdaki Pearson korelasyon analiz sonuçları göz önüne alındığında, çalışma değişkenleri üzerinde etkisi olduğu gözlemlenen demografik değişkenlerden yaş, cinsiyet ve yaşanan ilişkinin süresinin kontrol edilmesi uygun bulunmuştur.

4.3.1. Anneden Algılanan Kabul/İlgi ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü

Anne kabul/ilgi bağımsız değişkeni ile ilişki doyumu bağımlı değişkeni arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk değişkenlerinin aracılık rollerinin belirlenebilmesi amacıyla oluşturulan aracılık modeli Şekil 4.1.'deki gibidir.

Şekil 4.1.'de anneden algılanan kabul değişkeninin duygusal dengesizlik ($\beta_{a1}=-.22, SH=.05, t=-3.92, p<.01$), dışa dönüklük ($Ba_2=.14, SH=.06, t=2.24, p<.05$), yumuşak başlılık ($Ba_4=.26, SH=.05, t=4.55, p<.001$) ve sorumluluk ($Ba_5=.19, SH=.02, t=3.42, p<.01$) değişkenleri üzerindeki etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı; deneyime açıklık ($Ba_3=.08, SH=.05, t=1.61, p>.05$) değişkeni üzerindeki etkisinin istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir. Aracı değişkenler ile ilişki doyumu arasındaki ilişkilerde ise; duygusal dengesizliğin ($Bb_1=-.19, SH=.06, t=-2.27, p<.01$), deneyime açıklığın ($Bb_3=.31, SH=.08, t=1.61, p<.001$) etkileri anlamlı iken; dışa dönüklüğün ($Bb_2=.10, SH=.06, t=.16, p>.05$), sorumluluğun ($Bb_5=.10, SH=.07, t=1.19, p>.05$) ve yumuşak başlılığın ($Bb_4=.21, SH=.08, t=1.82, p<.05$) ilişki doyumu üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamsızdır. Anneden algılanan kabul/ilgi ($Bc=.18, SH=.07, t=2.34, p<.05$) ile ilişki doyumu arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı iken, ilişkiye aracı değişkenler katıldıktan sonra söz konusu ilişki anlamsız olarak bulgulanmıştır ($Bc'=.08, SH=.07, t=.83, p>.05$). Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{(9,404)}=8.62, p<.001$) ve ilişki doyumundaki toplam varyansın %16'sını açıkladığı görülmektedir.

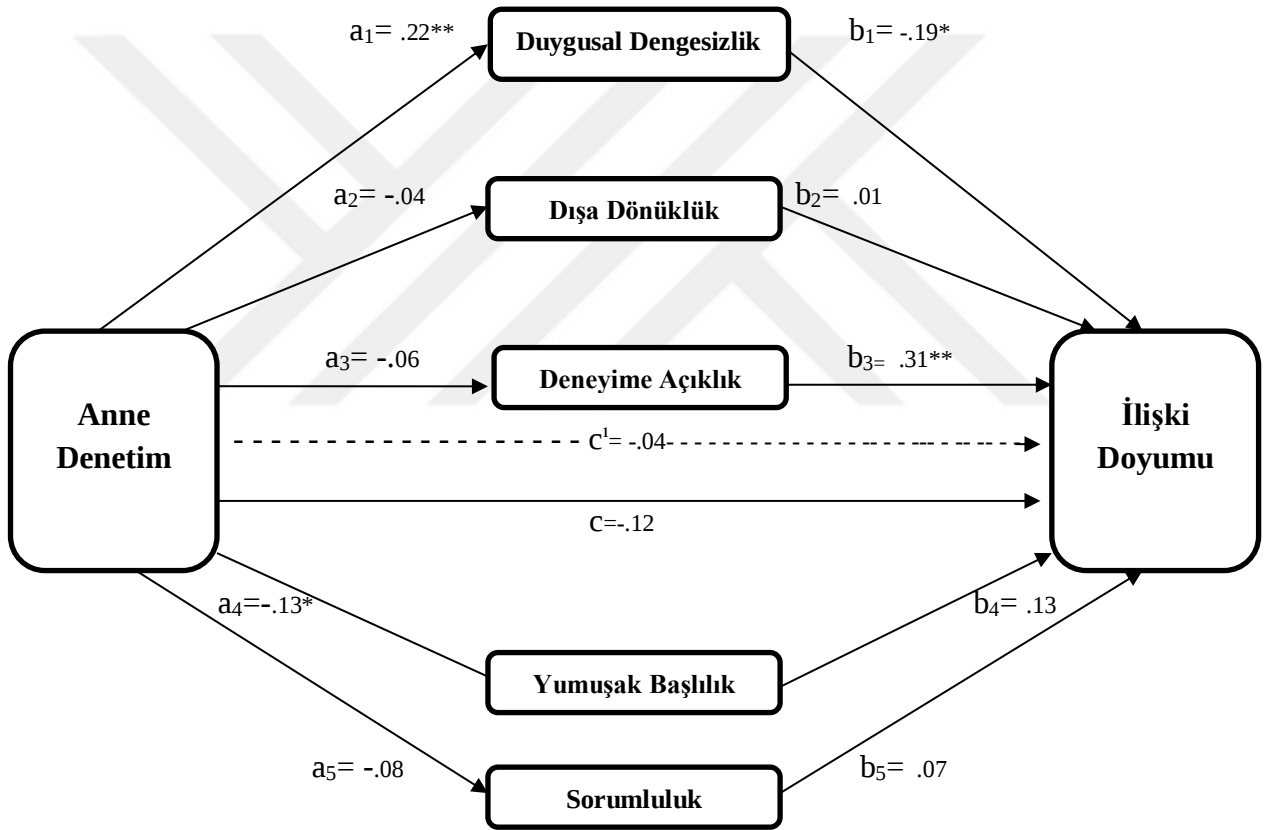

Şekil 4.1. Anneden Algılanan Kabul/İlgi İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracılık Rolü

Aracılık analizi bulgularına göre ise duygusal dengesizlik aracı değişkeninin, aracılık ettiği anneden algılanan kabul/ilgi ile ilişki doyumu ilişkisinin % 95 güven düzeyinde sıfır içermediği ve istatistiksel olarak anlamlı bir aracılık etkisi olduğu görülmektedir (Bootstrap Katsayısı=.03, $SH=.016$, % 95 GA [.01, .05]). Buna göre, anneden algılanan kabul/ilgi düzeyinin ilişki doyumu üzerindeki pozitif işaretli (aynı yönlü) etkisi duygusal dengesizlik kişilik özelliği aracılığıyla dolaylı bir şekilde etki etmektedir. Anneden algılanan kabul/ilgi değişkeni ile ilişki doyumu arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediği incelenen diğer değişkenlerin % 95 güven aralığında sıfır değeri içerdiği ve istatistiksel olarak anlamlı aracılık etkilerinin olmadığı söylenebilir.

Modelde aracılık etkisi anlamlı olan tek değişkenin duygusal dengesizlik olması sebebiyle anne kabul düzeyinin ilişki doyumu üzerindeki etkisine duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin tam aracılığından söz edilebilir. Daha açık bir ifade ile anneden algılanan kabul/ilgi düzeyi, ilişki doyumu üzerindeki pozitif etkisini duygusal dengesizlik kişilik özelliği aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Ek olarak dolaylı etkinin anlamlılığı Sobel Z değeriyle de doğrulanmıştır ($z=2.30, p<.05$).

4.3.2. Anneden Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü

* $p<.05$, ** $p<.01$

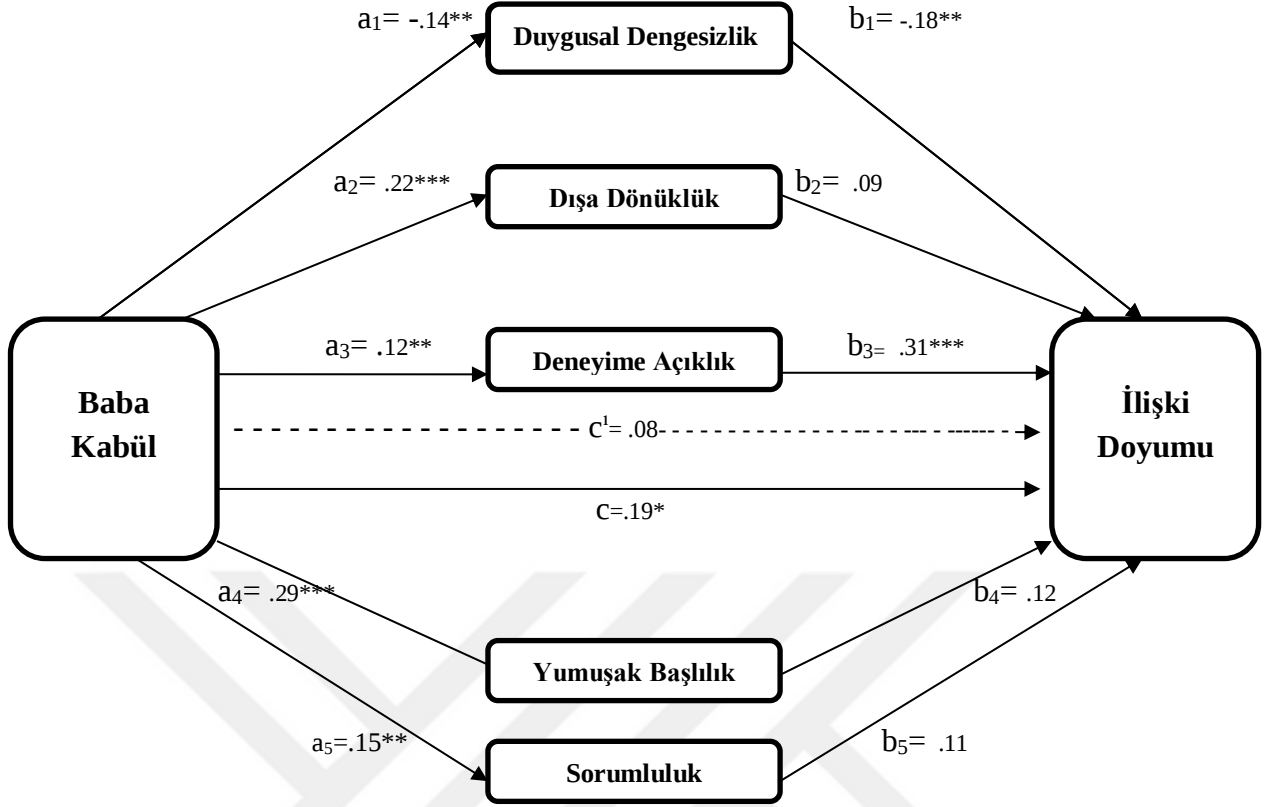
Şekil 4.2. Anneden Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracılık Rolü

Anneden algılanan sıkı denetim/kontrol ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk değişkenlerinin aracılık rollerinin belirlenebilmesi amacıyla oluşturulan aracılık modeli Şekil 4.2.'deki

gibidir. Anneden algılanan sıkı denetim/kontrolün duygusal dengesizlik ($Ba_1=.22$, $SH=.05$, $t=-2.28$, $p<.01$) ve yumuşak başlılık ($Ba_4=-.13$, $SH=.05$, $t=-1.24$, $p<.05$) üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamlı iken; dışa dönüklük ($Ba_2=-.04$, $SH=.05$, $t=3.99$, $p>.05$), deneyime açıklık ($Ba_3=-.06$, $SH=.05$, $t=-1.24$, $p>.05$) ve sorumluluk ($Ba_5=-.08$, $SH=.06$, $t=-1.45$, $p>.05$) üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamsızdır. Aracı değişkenlerin ilişki doyumunu üzerindeki etkileri incelendiğinde ise deneyime açıklık ($Bb_3=.31$, $SH=.06$, $t=.20$, $p<.01$) ve duygusal dengesizlik ($Bb_1=-.1$, $SH=.08$, $t=1.89$, $p<.05$) değişkenlerinin ilişki doyumunu üzerindeki etkileri anlamlı iken; yumuşakbaşlılık ($Bb_4=.13$, $SH=.85$, $t=3.55$, $p>.05$), dışa dönüklük ($Bb_2=.01$, $SH=.06$, $t=-2.82$, $p>.05$), ve sorumluluk ($Bb_5=.07$, $SH=.08$, $t=1.22$, $p>.05$) değişkenlerinin bağımlı değişken ilişki doyumunu üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamsızdır. Anneden algılanan sıkı denetim/kontrol ile ilişki doyumunu arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamsızdır ($Bc=-.12$, $SH=.07$, $t=-1.69$, $p>.05$). Bootstrap yöntemi ile farklı bulgular elde edilebilme olasılığı düşünülerek yapılan aracılık analizi bulgularına göre tüm aracılık ilişki modellerinin % 95 güven aralığında sıfır değeri içerdiği gözlemlenir. Bu durumda anne denetim ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide irdelenen aracılık ilişkilerinden hiçbirisi istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer yandan aracılık modelleri aracılık şartları bakımından incelendiğinde Şekil 4.2.'de görüleceği üzere anneden algılanan sıkı denetim/kontrol ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkilere aracı değişkenler eklendiğinde, bu değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmaması ($Bc'=-.04$, $SH=.07$, $t=-1.05$, $p>.05$), söz konusu aracılık ilişkilerinin de mümkün olmaması anlamına gelmektedir. Buna ek olarak tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{(9,404)} = 7.50$, $p<.001$) ve ilişki doyumundaki toplam varyansın %14'ünü açıkladığı görülmektedir.

4.3.3. Babadan Algılanan Kabul/İlgi/ Sevgi ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü

Babadan algılanan kabul/ilgi/sevgi ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk değişkenlerinin aracılık rollerinin irdelenebilmesi amacıyla oluşturulan aracılık modeli Şekil 4.3.'deki gibidir.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Şekil 4.3. Babadan Algılanan Kabul/İlgi İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracılık Rolü

Şekil 4.3 incelendiğinde babadan algılanan kabul/ilginin duygusal dengesizlik ($\beta_{a1} = -.14$, $SH = .05$, $t = -2.84$, $p < .01$), dışa dönüklük ($\beta_{a2} = .22$, $SH = .05$, $t = 4.24$, $p < .001$), deneyime açıklık ($\beta_{a3} = .12$, $SH = .04$, $t = 2.72$, $p < .01$), yumuşak başlılık ($\beta_{a4} = .29$, $SH = .04$, $t = 6.40$, $p < .001$), ve sorumluluk ($\beta_{a5} = .15$, $SH = .05$, $t = 3.18$, $p < .01$) üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamlıdır. Aracı değişkenlerin ilişki doyumu üzerindeki etkileri incelendiğinde ise deneyime açıklık ($\beta_{b3} = .31$, $SH = .08$, $t = 3.61$, $p < .001$), duygusal dengesizlik ($\beta_{b1} = -.18$, $SH = .06$, $t = -2.80$, $p < .01$) değişkenlerinin ilişki doyumu üzerindeki etkileri anlamlı iken; dışa dönüklük ($\beta_{b2} = .09$, $SH = .06$, $t = .01$, $p > .05$), yumuşak başlılık ($\beta_{b4} = .12$, $SH = .08$, $t = 1.53$, $p > .05$) ve sorumluluk ($\beta_{b5} = .11$, $SH = .07$, $t = 1.27$, $p > .05$) değişkenlerinin bağımlı değişken ilişki doyumu üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamsızdır. Babadan algılanan kabul/ilgi ile ilişki doyumu arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlı iken ($\beta_c = .19$, $SH = .06$, $t = 3.08$, $p < .01$) ilişkiye aracı değişkenler katıldıktan sonra söz konusu

ilişki anlamsız olarak bulgulanmıştır ($B_c=.08$, $SH=.06$, $t=1.35$, $p>.05$). Ayrıca, tüm modelin anlamlı olduğu ($F_{(9,404)}= 7.72$, $p<.05$) ve ilişki doyumundaki toplam varyansın %15'ini açıkladığı görülmektedir.

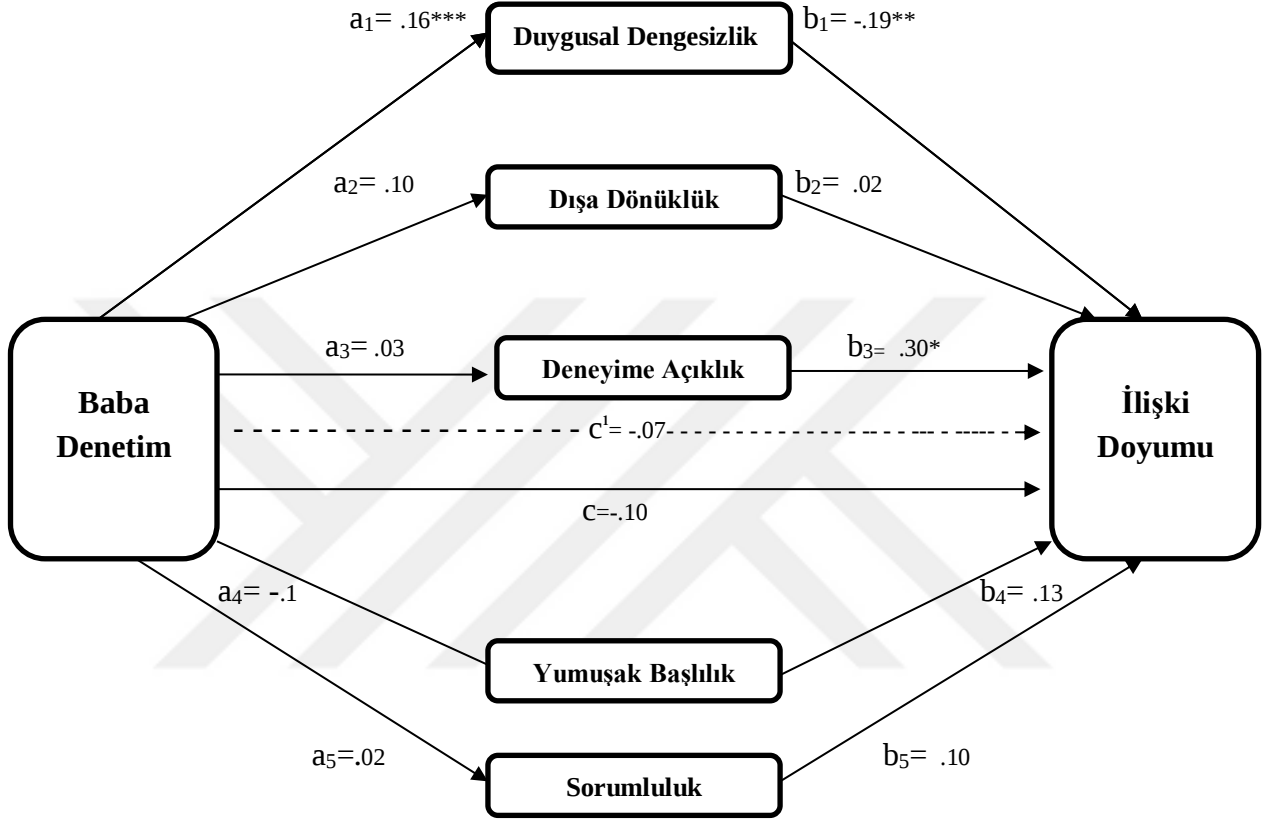
Deneyime açıklık (Bootstrap Katsayısı=-.02, $SH=.01$, % 95 GA [.0094, .0584]) ve duygusal dengesizlik (Bootstrap Katsayısı=.03, $SH=.01$, % 95 GA [.0047, .0431]) değişkenlerinin aracılık ettiği baba kabul ile ilişki doyumunu ilişkisinin % 95 güven düzeyinde sıfır içermediği ve istatistiksel olarak anlamlı birer aracı değişken olduğu gözlemlenir. Buna göre, babadan algılanan kabul/ilgi değişkeninin ilişki doyumunu üzerindeki pozitif etkisinin bir kısmı deneyime açıklık kişilik özelliği ile bir kısmı ise duygusal dengesizlik kişilik özelliği ile gerçekleşmektedir. Baba kabul düzeyi ile ilişki doyumunu arasında birden fazla aracılık etkisi olduğu için tam aracılıktan bahsetmek mümkün değildir. İstatistiksel olarak anlamlı aracılık rolü üstlenen deneyime açıklık ve duygusal dengesizlik kişilik özelliklerinin her ikisi de kısmi aracıdır. Ek olarak deneyime açıklık ($z=2.20$, $p<.05$) ve duygusal dengesizlik ($z=1.91$, $p<.05$) dolaylı etkilerinin anlamlılığı Sobel Z değeriyle de doğrulanmıştır. Baba kabul bağımsız değişkeni ile ilişki doyumunu bağımlı değişkeni arasındaki ilişkiye aracılıkları araştırılan diğer değişkenleri % 95 güven düzeyinde sıfır değerleri içerdiği ve istatistiksel olarak anlamlı bir aracılık etkilerinin olmadığı söylenebilir.

4.3.4. Babadan Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol ile İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü

Babadan algılanan sıkı denetim/kontrol değişkeni ile ilişki doyumunu bağımlı değişkeni arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık, sorumluluk değişkenlerinin aracılık rollerinin incelenmesi amacıyla oluşturulan aracılık modeli Şekil 4.4.'teki gibidir.

Şekil 4.4. incelediğinde babadan algılanan sıkı denetim ile duygusal dengesizlik dışında kalan aracı değişkenler arasındaki ilişkilerin istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülür. ($p>.05$). Babadan algılanan sıkı denetim/kontrol ile duygusal dengesizlik ($Ba_1=.16$, $p<.001$) arasındaki ilişki ise istatistiksel olarak anlamlıdır. Aracı değişkenler ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkilerde ise deneyime açıklık ($Bb_3=.30$, $SH=.08$, $t=3.58$, $p<.05$) ve duygusal dengesizlik ($Bb_1=-.19$, $SH=.08$, $t=1.80$, $p<.005$) değişkenlerinin ilişki doyumunu üzerindeki etkileri istatistiksel olarak anlamlı ikendiğer aracı değişkenlerin bağımsız değişken üzerinde

istatistiksel olarak anlamlı etkileri saptanamamıştır ($p>0,05$). Tüm model incelendiğinde ise, modelin anlamlı olduğu ($F_{(9,404)}= 8,43, p<.05$) ve ilişki doyumundaki toplam varyansın %14'ünü açıkladığı görülmektedir.

Şekil 4.4. Babadan Algılanan Sıkı Denetim/Kontrol İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliğinin Aracılık Rolü

Babadan algılanan sıkı denetim/kontrolün ilişki doyumu üzerindeki toplam ise istatistiksel olarak anlamsızdır ($Bc= -.10, SH=.06, t=-1.45, p>0,05$). Değişkenler arası ilişkiler, aracılık şartlarını sağlamamaktadır. Bootstrap yöntemi ile farklı bulgular elde edilebilme olasılığı düşünülerek yapılan aracılık analizi bulgularına göre tüm aracılık ilişki modellerinin % 95 güven aralığında sıfır değeri içerdiği gözlemlenir. Bu durumda baba denetim ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide irdelenen aracılık ilişkilerinden hiçbiri istatistiksel olarak anlamlı değildir. Diğer yandan aracılık modelleri aracılık şartları bakımından incelendiğinde Şekil 4.4.'te görüleceği üzere babadan algılanan sıkı denetim/kontrol ile ilişki doyumu

arasındaki ilişkilere aracı değişkenler eklendiğinde, bu değişkenlerin istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmaması ($B_c = -.07$, $SH = .06$, $t = -1.52$, $p > .05$), söz konusu aracılık ilişkilerinin de mümkün olmaması anlamına gelmektedir.

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Araştırmanın giriş bölümünde de bahsedildiği gibi, bu araştırmanın temel amacı beliren yetişkinlikte algılanan ebeveynlik stiline doğrudan ve kişilik özellikleri aracılığıyla ilişki doyumunu ne ölçüde yordadığının incelenmesidir. Bunun yanında bu araştırmada incelenen değişkenler cinsiyetler arası farklar açısından da karşılaştırılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde ise araştırmanın amaçları ve hipotezleri doğrultusunda yapılan istatistiksel analizler sonucu ortaya çıkan bulgular ilgili alan yazın çerçevesinde tartışılmıştır.

5.1. Cinsiyetler Arası Farklara Yönelik Yorumlar

Romantik ilişki doyumu ile ilgili alan yazın incelendiğinde doyumun, akılcı olmayan inançlar (Saraç, 2013), cinsiyet rolü yönelimi (Curun, 2001), duygusal zekâ düzeyi (Özbiçer, 2013) gibi değişkenlerle ilişkisinin incelendiği araştırmalara rastlanmaktadır. Romantik ilişkiler doğası gereği iki kişi arasında yaşanmakta ve bu iki kişi de kendi kişiliklerini, geçmiş yaşantılarından edindikleri deneyimleri, duygusal, davranışsal ve bilişsel özellikleri ile ilişkiye katılmaktadırlar (Neyer ve Voight, 2004). Buradan hareketle romantik ilişki doyumunu etkileyen birçok kişisel faktör olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada, beliren yetişkinlerde algılanan ebeveynlik stili, kişilik özellikleri, romantik ilişki doyumu cinsiyete göre incelendiğinde, duygusal dengesizlik ve ilişki doyumu dışında kalan tüm ölçek ve alt boyutlar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Duygusal dengesizlik alt boyutu ve ilişki doyumu için ise kadın ve erkek katılımcıların arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre daha fazla duygusal dengesizlik eğiliminde olduğu söylenebilir. McCrae ve Costa (1985) duygusal tutarsızlık boyutundan yüksek skoru olan bireylerin diğerlerine oranla daha karmaşık duygularla baş etmek zorunda olduğunu belirtmektedir.

Kültürlerarası karşılaştırma yaparak beş faktör kişilik özellikleri ve cinsiyet arasındaki inceleyen araştırmalarında Schmitt, Realo, Voracek ve Allik (2008) birçok kültür içinde kadınların kişiliğin deneyime açıklık dışında kalan diğer boyutlarından (duygusal dengesizlik, dışadönüklük, uyum ve sorumluluk) erkeklere oranla daha yüksek puan aldığını göstermiştir. Alanyazında cinsiyet ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar arasında bir tutarlık görülmemiştir. Budaev (1999) beş faktör kişilik özellikleri ve cinsiyet arasındaki ilişkiyi incelemiş; kadınların beş faktör kişilik özelliklerinden yumuşak başlılık boyutunda erkeklerden anlamlı olarak yüksek puanlar aldıklarını, duygusal dengesizlik kişilik boyutunda ise kadınların erkeklerden düşük puanlar aldıklarını ortaya koymuştur. Alanyazın incelendiğinde cinsiyet ve kişilik özellikleri arasında anlamlı farkın bulunmadığı araştırmalar da mevcuttur (Malouff ve diğ., 2009; Sevi, 2009).

Beliren yetişkinlik döneminin temel özellikleri incelendiğinde bu süreçte bireyler, birçok olanakları değerlendirerek, özellikle eğitim ve iş hayatındaki bağımlılıklarından kurtularak hayatlarının kontrolünü kendi ellerine almaktadır. Galambos ve Martinez'e göre (2007), sanayileşmiş ülkelerde yaşayan kadınlarda beliren yetişkinlik dönemi toplulukçu kültürlerle göre daha fazla görülmektedir. Türkiye'de eğitim süresinin uzamasının ve sosyal yaşamdaki değişikliklerin beliren yetişkinlik dönemini yaşayan kadınların, yaşamlarındaki beklentilerini artırdığı ve bağlı olarak toplumda kadından beklenen rollerin de değiştiği söylenebilir. Beliren yetişkinlik döneminde Türkiye'de kadınların geleneksel aile yapısı özellikleri içinde kendi yaşamlarında bir istikrar oluşturma ve kendi hayatlarının kontrolünü sağlama çabası içinde olduğu düşünülebilir. Hatta eğitim ve iş ortamına daha fazla katılım sağlamak için özellikle beliren yetişkinlik döneminde çaba gösterdikleri söylenebilir. Anne ve babaların çocuk yetiştirme tutumlarının cinsiyete göre farklılık gösterdiği Türkiye'de (Tatlıoğlu, 2014) kadınlar, beliren yetişkinlik dönemine geldiklerinde kendilerine odaklanırken ailelerine karşı da sorumlu görünmektedir. Donoghue ve Stein (2007) de

kadınların erkeklere göre daha fazla normlara uyma davranışı gösterdiklerini ortaya koymuşlardır. Nasıl bir yaşam sürmek istedikleri konusunda sadece ebeveynlerinin imgelerine göre değil, kendi bağımsız kararlarını da vererek kendilerini dönüştürdükleri bir fırsat sürecini yaşayan beliren yetişkinlik dönemindeki kadınların, geleneksel aile yapısı içinde daha çok zorlanacakları düşünülebilir. Bu durumda da kadınlar erkeklere göre kendilerini daha yalnız hissedebilir, geleneksel değerlere bağlı olarak kendine daha eleştirel yaklaşabilir ve geleceğe dönük daha kaygılı olabilirler.

Araştırmaya katılan kadın beliren yetişkinlerin ilişki doyumlarının erkek katılımcılardan anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bu araştırmanın bulgusu daha önce yapılan bazı araştırmalarla paralellik göstermemektedir. Kaldı ki yapılan alanyazın taramasına göre cinsiyet ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırma sonuçları arasında bir tutarlılık görülememiştir. Bazı araştırmalar cinsiyetin ilişki doyumunu yordayan önemli bir değişken olduğunu belirlerken (Sakallı-Uğurlu, 2003; Sarı, 2008; Vaillant ve Vaillant, 1993), bazı araştırmalarda ise cinsiyete göre anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır (Beştav, 2007; Curun, 2006; Günay, 2007; Hamamcı, 2005; Varan, 2005). Bu araştırmada kadınlarda ilişki doyumunun daha yüksek olması beliren yetişkinlik döneminin özellikleri ile açıklanabilir. Arnett (1995; 2001) sanayileşmemiş toplumlarda beklentiler ve sorumlulukların net olduğunu ve toplum kurallarından sapmanın cezalandırıldığını ifade etmektedir. Bu tür toplumlarda, bireylerin bağımsız roller sergilemelerine izin verilmediğinden beliren yetişkinlik döneminin yaşanması mümkün olmayabilir. Türkiye'nin sanayileşmekte olan bir ülke olduğu düşünüldüğünde kadınlardan beklenen yetişkinlik rolünün daha çok evlenip yuva kurmaları olduğu yönünde olduğu gözlemlenebildiğinden, istikrarlı romantik ilişkisini sürdüren kadınların, ilişkisinden daha fazla doyum alması beklenebilir.

5.2. Algılanan Ebeveynlik Stili ve Romantik İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilere Yönelik Yorumlar

Bu çalışmada anne ve babadan algılanan sıcaklık/kabul/ilginin ilişki doyumu üzerindeki toplam etkisi anlamlı iken bu ilişkiye kişilik özellikleri dâhil edildiğinde bu etki anlamsız hale gelmiştir. Anne ve babadan algılanan sıkı denetim/kontrolün ilişki doyumu üzerindeki etkisi ise anlamlı bulunmamıştır. Yapılan araştırmalarda, ebeveyn-çocuk ilişkisindeki niteliklerin, çocuğun romantik ilişkilerine yansıdığını göstermektedir (Masarik ve diğ.

2013). Simpson, Collins ve Salvatore (2011) ebeveynleri ile olumlu ilişkileri olan kişilerin, olumlu ve istikrarlı romantik ilişkiler kurmalarına olanak tanıyan daha iyi duygusal ve sosyal yeterliliğe sahip olduğunu belirtmektedir. Bu nedenle de anne ve babadan algılanan sevgi/kabul/ilginin romantik ilişkilerde doyumu artırması beklenir. Çalışmanın bu bulgusu birçok araştırma ile benzer sonuç göstermektedir. Özellikle aile içerisindeki ilişkilerin genç yetişkinlerin romantik ilişkileri etkilediğini ortaya koyan deneysel çalışmalar (Conger ve diğ.,2000; Donnellan, Larsen-Rife, & Conger, 2005;Masarik ve diğ.,2013) mevcuttur. Boylamsal olarak yapılan bu çalışmaların sonuçlarına göre, ergenlikte aileden algılanan sevgi, geç ergenlik ve yetişkinlik arasındaki dönemde romantik ilişkilerdeki doyumu, pozitif yordamaktadır. Dalton, Frish-Horbury, ve Kitzmann (2006) çalışmalarında anneden algılanan ebeveynliğin, babadan algılanan ebeveynliğe göre romantik ilişki kalitesine olumlu yönde etkisi olduğunu ortaya koymuş olsalar da çocukluğunda babasından olumlu davranışlar algılayan genç yetişkinlerin romantik ilişki kalitelerinin daha yüksek olduğunu ifade etmektedirler. Varan (2005) da anne kabul ya da reddi yetişkinlikteki ilişkisini biçimlendirmede daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmaya göre her iki ebeveynin de çocuk yetiştirme stiline romantik ilişki doyumu ile ilişkisi olduğu söylenebilir. Anne ve babası tarafından kabul gören, kendisiyle ilgilenildiğini ve kendisinin sevildiğini hisseden beliren yetişkinler, ilişkilerinde kendilerini daha rahat ifade etme olanağı bulurlar. Romantik ilişkilerinde sağlıklı iletişim kurmaları beklenir. Hayatını geçirecek bir eş arama sürecinde ailesi tarafından kabul gören beliren yetişkinlerin, doyumlarının yüksek olduğu ilişkiler yaşaması muhtemeldir.

Beliren yetişkinlik döneminde bireyler, artık tek başlarına kararlar aldıkları, yeni iş fırsatları ya da üniversiteler arasından seçim yaptıkları, hayatlarının kontrolünü daha çok ele aldıkları bir dönemdedirler. Bu dönemde romantik eşleriyle olan cinsel deneyimler, ilişkilerinin geleceği hakkında karar alma, eve giriş-çıkış saatleri gibi kararları da kendileri verirler. Aslında her ne kadar ana babadan bağımsız gibi görünseler de hala onların desteğine ihtiyaç duyarlar (Leveque ve Pederson, 2012). Bu dönemde beliren yetişkinler ebeveynlerini artık birer birey olarak görmeye başlar ve aralarındaki iletişim biçimi değişir (Arnett, 2015). Dolayısıyla beliren yetişkinlikte romantik ilişkilerin incelenmesine ilişkin çalışmalarda ailenin etkisi de araştırmalara dâhil edilmelidir. Türkiye gibi bireyselliğe önem veren ve aynı

zamanda geleneksel özellikler taşıyan kültür (Atak, 2005) içinde beliren yetişkinliği yaşayan bireyleri, ailelerinden bağımsız düşünmek anlamsızdır.

Oriña ve diğerleri (2011) ebeveynlerinden düşük destek algılayan yetişkinlerin, romantik ilişkilerinde partnerleriyle aralarındaki ilişkinin zayıf olduğunu ortaya koymuştur. Ancak bu çalışmada, Kendir ve Demirli'nin (2016) çalışma sonuçlarına benzer olarak anne ve babadan algılanan sıkı denetim/kontrol ile ilişki doyumu arasında herhangi bir ilişki bulunamamıştır. Bu araştırmada beliren yetişkinlerin algıladıkları sıkı denetim ve kontrol, onların çocukluk yıllarında anne ve babaları tarafından ne ölçüde sınırlandırıldıkları, denetlendikleri ve gözlendikleri ile ne kadar disiplin altında tutulduklarını anlatmaktadır. Mevcut araştırmada anne ve babadan algılanan sıkı denetim ve kontrol ile ilişki doyumu arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmaması, beliren yetişkinlerin kontrol kavramına yükledikleri anlamın farklılık göstermesinden kaynaklanabilir. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki; ebeveynden algılanan kontrol, bir sevgi ifadesi olarak algılanabilirken (Kğıtçıbaşı, 2007; Özdemir, 2009), bunun tersi olarak olumsuz gelişimsel sonuçlara da neden olabilmektedir (Maccoby ve Martin, 1983; Boykin-McElhaney, 2000; Barber, Stolz, Olsen ve Maughan, 2005; Stewart, Bond, Abdullah ve Ma., 2000). Türkiye gibi toplulukçu kültürlerde anne ve babanın çocukluk döneminde bireye uyguladığı kontrol, çocuk yetiştirme sürecinin doğal bir parçası olarak olumlu ve normal bir durum gibi algılanabilir. Bu durumda da çocuğun davranışlarının izleniyor olması ya da disiplin altında olması onun ilerde yaşayacağı romantik ilişki sürecini etkileyen kritik bir değişken olarak görülmeyebilir.

5.3. Algılanan Ebeveynlik Stili ve KişilikÖzellikleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Yorumlar

Anneden algılanan kabul/ilgi/sevgi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere bakıldığında; yumuşak başlılık, sorumluluk, dışa dönüklük, arasında pozitif; duygusal dengesizlik arasında negatif anlamlı ilişki bulunmaktadır. Anneden algılanan kabul/ilgi/sıcaklığın deneyime açıklık dışındaki tüm kişilik özelliklerini yordamaktadır. Babadan algılanan kabul/ilgi/sevgi ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkilere bakıldığında ise; yumuşak başlılık, sorumluluk, dışa dönüklük, deneyime açıklık arasında pozitif; duygusal dengesizlik arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Burada dikkati çeken, anneden algılanan kabul/ilgi/sevgi ile deneyime açıklık arasında anlamlı ilişki görülmezken, babadan algılanan

kabul/ilgi/sevginin deneyime açıklık kişilik özelliği üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır. Bu durumda babanın, deneyime açıklık kişilik özelliği üzerinde anneye göre daha fazla etkisi vardır denilebilir. Türkiye’ye benzer olarak, toplulukçu değerlerin farklı yaşam alanlarında etkisinin sürdüğü Japonya’da yapılan bir çalışmada ise, babaların düşük koruması ve yüksek bakımları ile çocukların yenilik arayışı arasında ilişki olduğu ortaya koyulmuştur (Kitamura ve diğ., 2009). Araştırmada elde edilen bu bulgu, bireylerin hem bireyci hem de toplulukçu tutum ve davranışlar sergileyebildikleri (Kağıtçıbaşı, 2005) Türkiye toplumunda hala geleneksel aile yapısı özelliklerinde olduğu gibi, babanın kişilik gelişiminde etkisinin büyük olduğu izlenimi vermektedir. Dolayısıyla çocukluk döneminde babadan sıcaklık ve yakınlık görmenin, bireyi yeni deneyimler için cesaretlendirdiği ve yine babası tarafından koşulsuz kabul edileceğini düşünen bireylerin farklılıklara açık ve yenilikçi olabileceği söylenebilir.

Türkiye’de kadınların eğitime katılmaları, eğitim sürelerinin uzaması, ev dışında çalışma hayatında aktif olarak daha fazla rol almış olmaya başlamaları toplumsal cinsiyet rollerini de etkilemektedir. Kadın ve erkeğe ait rollerin değişimi, aile içindeki rollerde de değişiklik meydana gelmesine neden olmaktadır. Bu değişikliklerden biri, kadının sadece ev içindeki işlerle ve çocuklarıyla ilgilendiği geleneksel annelik rolünden sıyrılıp evin ekonomisine de katkı sağlamasıdır. Geleneksel babalık rolüne göre ise baba, evin geçiminsolağlayan, çocuğuna disiplin uygulayan ve çok az zaman çocuğuyla oynayan kimsedir (Feldman, Nash ve Aschenbrenner, 1983). Günümüzde değişen yaşam koşullarıyla birlikte değişen babalık rolünde, anneye birlikte çocuğun bakımını üstlenme, çocuğuyla vakit geçirme, çocuğun eğitim sürecine katılma gibi davranışlar söz konusu olmaktadır. Yine de babaların dış dünya, güç, rekabet, iktidar ve macerayı temsil ettikleri (Zeybekoğlu, 2013) göz önüne alındığında babanın çocuğuyla ilgilenmesinin çocuğu yeni deneyimlere açık olma konusunda daha fazla cesaretlendirdiği düşünülebilir.

Çocukluk, kişilik gelişiminin yüksek oranda şekillendiği bir dönemdir ve bu dönemde ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumları ve davranışları önem kazanmaktadır (Maccoby ve Martin, 1983).Çocuklarını ayrı bir birey olarak kabul eden, sevgi ve ilgi gösteren anne babaların, çocuklarının bağımsız kişilik özellikleri geliştirmelerine imkân sağladıkları (Karadeniz 1994, Tuzgöl 1998) bilinmektedir. Bu araştırmada, anneden algılanan sıkı denetim/kontrolün yumuşak başlılık ve duygusal dengesizlik üzerindeki etkilerinin anlamlı

olduğu ortaya konulmuştur. Anneden algılanan denetimin yumuşak başlılık kişilik özelliğini negatif; duygusal dengesizlik kişilik özelliğini pozitif yordadığı söylenebilir. Babadan algılanan sıkı denetim/kontrolün ise sadece duygusal dengesizlik üzerindeki etkisi anlamlı bulunmuştur. Çalışmanın bu bulguları, ebeveynlerden algılanan düşük ilginin yüksek duygusal dengesizlikle sonuçlandığı (McCrae ve Costa, 1988; Pincus ve Ruis, 1997; Reti ve diğ., 2002; Gönen, 2014; Yakın, 2011) araştırmalarla paralellik göstermektedir. Bu araştırmaya göre de, beliren yetişkinlik döneminde anne ve babalarından sıkı denetim/kontrol algılayan bireylerin daha sıklıkla tutarsız duygulanımlar yaşadığı, daha karamsar oldukları, inişli çıkışlı duygulara sahip oldukları söylenebilir. Bunun yanında, beliren yetişkinlik döneminin özelliği gereği bireyler, aşk, iş ve dünya görüşleri bakımından oldukça fazla karmaşık duyguya sahiptirler ve ebeveynlerinden desıkı denetim ve kontrol algılamaları onların duygusal dengesizlik puanlarının yüksek olmasına neden oluyor olabilir.

5.4. Kişilik Özellikleri İle İlişki Doyumu Arasındaki İlişkilere Yönelik Yorumlar

Araştırmada oluşturulan modeller kapsamında, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin ilişki doyumu üzerindeki etkileri anlamlı bulunmuştur. Alan yazın incelendiğinde duygusal dengesizliğin ilişki doyumu ile negatif ilişkili olduğu pek çok araştırmaya rastlanmıştır (Bouchard, Lussier ve Saborin, 1999; Caughlin, Huston ve Houts, 2000; Watson, Hubbard ve Wiese, 2000; Cramer, 2004; White ve diğ., 2004; Mead, 2005). Malouff ve diğerleri de (2009) araştırmalarında duygusal dengesizlik kişilik özelliklerinden yüksek skor alan bireylerin ilişki doyumunun düşük olduğu; yumuşak başlılık, dışa dönüklük ve sorumluluk kişilik özelliklerinden yüksek skor alan bireylerin ilişki doyumunun yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Yine aynı araştırmada kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Bruck ve Allen'e (2003) göre duygusal dengesiz bireyler diğerlerine göre daha uzun süren olumsuz duygulanımlar yaşama eğilimindedirler ve çeşitli davranım bozuklukları geliştirme potansiyeline sahiptirler. Ayrıca aile ve iş hayatında daha çok çatışma yaşarlar. Beliren yetişkinlik döneminin kendine has karmaşası, istikrarsızlığı duygusal dengesizlik kişilik özelliğine sahip bireyler için daha zorlayıcı olabilir. Beliren yetişkinlik döneminde bireyler, kendilerini ergenlik ve yetişkinlik arasında sıkışıp kalmış gibi hissederler. Bu dönemde birey bir romantik ilişki kurup sürdürmeye çabalar. Duygusal dengesizlik puanı yüksek olan

beliren yetişkinlerin dışsal stresler ve içsel kontrollerden etkilendiği, çaresiz hissetmeye ve düşüncesizce hareket etmeye yönlendikleri söylenebilir. Romantik ilişkilerin oluşumu ve korunması, beliren yetişkinlerin hayatının merkezinde yer alır ve bu ilişkilerin kurulması aslında önemli bir gelişim görevidir. Olumsuz duygulanım yaşayan bireylerin doyumlarının yüksek olduğu bir romantik ilişki sürdürmesi de beklenmeyen bir durumdur.

Bu araştırmanın bulgusuna benzer olarak Budak (2011) da üniversite öğrencilerinin kişilik özelliklerinin ilişki doyumlarını yordayıp yordamadığını incelediği çalışmasında dışadönük ve deneyime açık kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişki doyumlarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Orzeck ve Lung (2005) ise üniversite öğrencileri ile yaptıkları çalışmalarında deneyime açık kişilerin partnerlerini daha çok aldattığını ortaya koymuştur. Benzer biçimde Buss ve Shackelford (1997) da deneyime açıklık ile aldatma arasında pozitif ilişki olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu kişilerin meraklarının fazla ve ilgi alanlarının geniş olduğu düşünüldüğünde doyum kaynağı olabilecek yeni ilişkiler aramaya yöneldikleri söylenebilir. Mevcut araştırmadan elde edilen bulgu ve ilgili literatür kapsamında yapılan çalışmalar birlikte incelendiğinde kültürel bağlamda bir değerlendirme yapılabilir. Türkiye gibi toplulukçu kültürlerde deneyime açık bireyler sosyal ortamlarını birlikte oldukları partnerleri ile paylaşmak ve farklı aktiviteleri beraber deneyimlemek isteyebilir. Birlikte değişik etkinliklerin içinde olmak, partnerlerin ilişkilerinden alacakları hazzı ve ortak yaşantıları artırabilir. Bu durumda da ilişki doyumlarının yüksek olması beklenir. Bunun tersine bireyci kültürlerde deneyime açık bireylerin yaşadıkları sosyal yaşamlar daha kendilerine özel bir alan olabilir ve bu alanda yeni kimselerle tanışmak için istekli, yeni heyecan aramaya merak duyuyor olabilirler. Bu da onların mevcut partnerleri ile ilişkilerini olumsuz etkileyerek ilişki doyumunu düşürebilir.

Özgüven 'e (1992) göre ise sosyal ilişkileri yüksek olan bireyler sosyal olgunluk yönünden uyumludur ve sosyal becerileri iyidir. Bu kişiler romantik ilişkilerde daha rahat ve mutludurlar. Bu bireyler başkaları ile birlikte olmaktan haz alırlar, başkalarını severler ve başkaları tarafından da sevilirler. Deneyime açık kişiler ise farklı ortamlara girmek için daha cesaretlidirler ve bu sayede birçok farklı ortamda bulunabilirler. Dolayısıyla deneyime açık bireylerin, beklentilerine uygun eş bulma ve buldukları eş ile kuracakları ilişkiden doyum alma fırsatları fazladır. Beliren yetişkinlik döneminde deneyime açık bireylerin farklı

kişilerle ilişkiler deneyerek kendilerine en uygun partneri seçme şanslarının yüksek olduğu söylenebilir. Zaten bu dönemde bireyler farklı kişilerle romantik ilişkiler deneyimleyerek bir partnerle ilgili olarak ne isteyip istemediklerine karar verirler (Arnett, 2015). Bu sayede yüksek doyum alacağı ilişkiyi yaşama şansı bulurlar. Araştırmanın bu bulgusu ve beliren yetişkinlik dönemi özellikleri birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye’de de farklı ilişkiler deneyimleyerek karşılaştırma yapma şansı bulan bireylerin ilişkilerinden daha fazla doyum aldığı söylenebilir.

Arnett’e (2015) göre beliren yetişkinlik döneminde bireyler romantik ilişki içinde olduğu partnerlerinde farklılıklardan ziyade benzerlik ararlar. Kişilik özellikleri, zekâ, etnik geçmiş ve fiziksel görüntüleri bakımından kendilerine benzer bireylerle romantik ilişki kurma eğilimi gösterirler. Bu araştırmanın bulgusu bağlamında değerlendirildiğinde deneyime açık bireylerin, kendileri gibi farklı sosyal ortamları deneyimlemekten, farklı aktiviteleri keşfetmekten zevk alan bireylerle birlikte olduğu düşünülebilir. Bu bireylerin partnerleriyle beraber, birlikte zevk alarak değişik alanlarda ortak sosyal aktivite geçmişi oluşturmaları ilişkilerindeki doyumunu artırabilir.

5.5. Anneden Algılanan Kabul/İlgi/Sevgi ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolüne Yönelik Yorumlar

Beliren yetişkinlikte anneden algılanan kabul/ilgi/sevgi ile ilişki doyumunu arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin aracılık etkisinin istatistikî olarak önemli olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında oluşturulan modelde aracılık etkisi anlamlı olan tek aracı değişkenin duygusal dengesizlik olması sebebiyle anne kabul düzeyinin ilişki doyumunu üzerindeki etkisine duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin tam aracılığından söz edilebilir. Buna göre anneden algılanan kabul/ilginin ilişki doyumunu üzerindeki pozitif etkisinin duygusal dengesizlik kişilik özelliği aracılığıyla gerçekleştiği görülmektedir.

Ebeveynden algılanan demokratik tutumun bireyin nevroitiklik puanı ile negatif ilişkili olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Weiss ve Schwarz, 1996; Reti ve diğ., 2002). Yine anne babasının çocuk yetiştirme tutumunu demokratik olarak algılayan bireyler kişilik özelliklerini daha olumlu olarak ifade etmektedirler (Sezer, 2010). Duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin ilişki doyumunu ile arasındaki negatif ilişkinin, bireyin ilişkisinden mutlu

olmasını engellediği düşünülebilir. Bu kişilerin kaygılı, güvensiz, içine kapanık, sınırlı olmaları (McCrae ve Costa, 1995) onların partnerleri ile kurdukları ilişkinin kalitesinin olumsuz etkileyebilir. Olumlu ebeveynliğin duygusal stresi azaltmasıyla (Masarik ve diğ., 2013) duygusal dengesizlik puanının düşmesi beklenen bir durumdur. Gerek kişilik özellikleri gerekse algılanan ebeveyn tutumu ile ilgili açıklamalar ve araştırmalar referans alındığında, çalışmadan elde edilen bulguya göre annenin kabul edici, ilgili ve sıcak çocuk yetiştirme stili, beliren yetişkinin duygusal dengesizlik puanını azaltmakta ve bu yolla ilişki doyumuna pozitif yönde etkilemektedir.

Romantik ilişkilerde doyumun sadece algılanan anne tutumundan ya da kişilik özelliklerinden etkilenmeyecek kadar karmaşık bir olgu olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmada anneden algılanan kabulün ilişki doyumu üzerindeki doğrudan etkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Romantik ilişkilerde doyumun yordayıcılarına ilişkin olarak Türkiye’de yapılan çalışmalar incelendiğinde romantik ilişki doyumunun, akılcı olmayan inançlar (Saraç, 2013), cinsiyet rolü yönelimi (Curun, 2001), duygusal zekâ düzeyi (Özbiçer, 2013) gibi değişkenlerle ilişkisinin incelendiği araştırmalara rastlanmaktadır. Ülkemizde kişilik özelliklerinin ilişki doyumu ile ilişkisini inceleyen başka bir araştırmada (Budak, 2011) da dışa dönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk, nevrozizm ve deneyime açıklığın ilişki doyumuna ilişkin varyansın %11’ini açıkladığı görülmektedir. Bu çalışmada ise anneden algılanan kabulün ve kişilik özelliklerinin birlikte ilişki doyumuna ilişkin varyansın %16’sını açıklayabilmesinin nedeni olarak ilişki doyumunu etkileyen daha birçok faktör olması gösterilebilir.

5.6. Babadan Algılanan Kabul/İlgi/Sevgi ve İlişki Doyumu Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolüne Yönelik Yorumlar

Beliren yetişkinlikte babadan algılanan kabul/ilgi/sevgi ile ilişki doyumu arasındaki ilişkide duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin aracılık etkilerinin istatistiksel olarak önemli olduğu görülmüştür. Buna göre babadan algılanan kabul/ilgi/sevginin ilişki doyumu üzerindeki pozitif etkisi, duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık kişilik özelliği aracılığıyla dolaylı bir şekilde gerçekleşmektedir.

Babaların ilgisi ve bakımı ile çocukların yenilik arayışı arasında ilişki olduğunu ortaya koyan çalışmalardan yukarıda söz edilmiştir. Babadan algılanan kabulün deneyime açıklık ile pozitif ilişkili olması, bazı araştırmalardan farklılık göstermektedir. Japonya’da yapılan bir araştırmaya göre babaların yüksek bakımları ile çocukların deneyime açıklığı arasında düşük korelasyon vardır (Kitamura ve diğ.,2009). Yine Oshino ve arkadaşlarının (2007), Japonya’da çocuk yetiştirme biçimlerinin kişilik özelliklerine olan etkilerini inceledikleri araştırmanın sonuçlarına göre erkeklerde deneyime açıklıkebeveynlikten etkilenmeyen tek kişilik özelliğidir. Beliren yetişkinlik döneminin kültürel özelliklerden de etkilenen bir dönem olduğu göz önüne alındığında bu döneme ilişkin çalışmaların sonuçlarının her toplumda farklı olacağı düşünülmektedir.

Babanın çocuğu kabul etmesi, anlaması ve çocuğuna sevgi ve ilgi göstermesi, onun yeniliklere daha açık olmasını, farklı fırsatlar denemesini sağlayabilir. Babası tarafından sevilen ve farklı kişisel özellikleriyle kabul edildiğini hisseden bireyin, beliren yetişkinlik dönemine geldiğinde kendisini keşfetmesine olanak sağlayacak aşk, iş ve dünya görüşü konularında farklılıklara açık olacağı düşünülmektedir. Bu da onun daha yüksek doyum sağlayacağı romantik ilişki kurmasına ve sürdürmesine imkân sağlayabilir.

Bu araştırmada babadan algılanan kabulün ilişki doyumu üzerindeki doğrudan etkisi anlamsız bulunmuştur. Babanın ilgisi, yakınlığı ve sevgisinin dolaylı etkisine bakıldığında ise; babanın kabul edici, ilgili ve sıcak çocuk yetiştirme stili, beliren yetişkinin duygusal dengesizlik puanını azaltmakta ve bu da ilişki doyumunun artmasını sağlamaktadır. Yine aynı şekilde bu araştırmaya göre babadan algılanan kabul, ilgi ve sıcaklık beliren yetişkinlerdedeneyime açıklık puanını artırmakta vebu yolla babadan algılanan kabul ilişki doyumuna pozitif yönde etki etmektedir. Anneden, babadan veya her ikisinden algılanan kabulün, ilginin ve sevginin yüksek olması, aile içinde de sağlıklı ilişkilerin varlığına ve bireyin koşulsuz kabul edildiğine işaret edebilir. Neyer ve Voigt’e (2004) göre de sosyal çevreden onay almak ilişkilerde doyumu artırır. Buna göre aile içinde beliren yetişkinlerin yaşamlarını sürdürebileceğine inandıkları partnerleri ile olan ilişkileri de koşulsuz kabul görebilir. Bu sayede bireylerindoyumu yüksek, mutlu, dengeli bir ilişki yaşaması beklenir.

Kişilik özellikleri, ilişki doyumu ve algılanan ebeveynlik stilleri ile ilgili açıklamalar ve araştırmalar referans alındığında, ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinin bireylerin kişilik özelliklerine ve romantik ilişki doyumlarına etkisi vardır. Bu araştırmaya göre de hem anneden hem de babadan algılanan sıcaklık, yakınlık ve ilgi beliren yetişkinlerin duygusal dengesizliklerini azaltma ve ilişki doyumlarını artırmaktadır. Duygusal dengesizlik kişilik özelliği, her iki ebeveynden algılanan kabul ile ilişki doyumu arasında aracı rol oynamaktadır. Hazan ve Shaver (1987) da çocukluğunda aileleriyle sıcak ilişkileri olan ve olumlu ebeveynlik davranışları gören yetişkinlerin şu anki ilişkilerinde daha mutlu olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırmaya göre, ebeveynlerden herhangi birinin ya da her ikisinin birden çocuğunu olduğu gibi kabul etmesinin, sevmesinin, sıcaklık göstermesinin, ihtiyaçlarına karşı duyarlı olmasının beliren yetişkinlerin olumlu düşüncelere daha fazla sahip olmasına ve kendisiyle barışık olmasına etki ettiği söylenebilir. Bu da onun yaşadığı romantik ilişkisinde daha dengeli davranışlar göstermesine, sağlıklı iletişim yolları seçmesine fırsat vererek ilişkisinden daha fazla doyum almasına imkân sağlamaktadır.

BÖLÜM VI

6. SONUÇLAR, ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulguları çerçevesinde elde edilen sonuçlar ve bundan sonra beliren yetişkinlik, algılanan ebeveynlik stili, kişilik ve ilişki doyumu konusunda çalışma yapacak olan araştırmacılara ve bu alanda çalışan alan uzmanlarına öneriler sunulmuştur.

6.1. Sonuçlar

Çalışmanın hipotezleri ve verileri incelendiğinde ortaya çıkan sonuçlar şu şekildedir:

1. Beliren yetişkinlikte kişilik özellikleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların duygusal dengesizlik puanları, erkek katılımcılara göre anlamlı biçimde yüksektir.
2. Beliren yetişkinlikte ilişki doyumu cinsiyete göre farklılaşmaktadır. Araştırmaya katılan kadınların ilişki doyumları, erkek katılımcılara göre anlamlı biçimde yüksektir.
3. Beliren yetişkinlikte anneden algılanan kabul/ilgi/sevginin ilişki doyumu üzerindeki toplam etkisi anlamlı, doğrudan etkisi anlamsızdır.
4. Beliren yetişkinlikte anneden algılanan sıkı denetim/kontrolün ilişki doyumu üzerindeki doğrudan ve toplam etkileri istatistiksel olarak anlamsızdır.
5. Beliren yetişkinlikte babadan algılanan kabul/ilgi/sevginin ilişki doyumu üzerindeki toplam etkisi anlamlı, doğrudan etkisi anlamsızdır.
6. Beliren yetişkinlikte babadan algılanan sıkı denetim/kontrolün ilişki doyumu üzerindeki doğrudan ve toplam etkileri istatistiksel olarak anlamsızdır.

7. Beliren yetişkinlikte anneden algılanan kabul/ilgi/sevginin yumuşak başlılık, sorumluluk, dışa dönüklük üzerindeki etkisi pozitif; duygusal dengesizlik üzerindeki etkisi negatif ve anlamlıdır.
8. Beliren yetişkinlikte anneden algılanan sıkı denetim/kontrolün yumuşak başlılık üzerindeki etkisi negatif; duygusal dengesizlik üzerindeki etkisi pozitifve anlamlıdır.
9. Beliren yetişkinlikte babadan algılanan kabul/ilgi/sevginin yumuşak başlılık, deneyime açıklık, sorumluluk, dışa dönüklük üzerindeki etkisi pozitif; duygusal dengesizlik üzerindeki etkisi negatifve anlamlıdır.
10. Duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin ilişki doyumu üzerindeki etkisi negatif; deneyime açıklık kişilik özelliğinin ilişki doyumu üzerindeki etkisi pozitif ve anlamlıdır.
11. Beliren yetişkinlerin anneden algıladıkları kabul ile ilişki doyumları arasında duygusal dengesizlik kişilik özelliğinin aracı rolü vardır.
12. Beliren yetişkinlerin babadan algıladıkları kabul ile ilişki doyumları arasında duygusal dengesizlik ve deneyime açıklık kişilik özelliklerinin aracı rolleri vardır.

6.2. Öneriler

Bu araştırmanın konusu ile ilgili olarak ileride yapılacak çalışmalara ilişkin öneriler, şu şekilde sıralanabilir:

1. Bu çalışmada beliren yetişkinlerin ilişki doyumunu etkileyen kişilik özellikleri ve algıladıkları ebeveynlik stilleri incelenmiştir. İlişki doyumunun karmaşık yapısı ve beliren yetişkinlik döneminde romantik ilişkilerin önemi düşünüldüğünde bu konular farklı değişkenler ele alınarak yeniden çalışılabilir.
2. Bu çalışmada algılanan ebeveynlik stili ve ilişki doyumu arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolü incelenmiştir. Ancak bu konu yaşanan bölge, sosyo ekonomik düzey, etnik grup gibi demografik değişkenlerle birlikte ele alınarak ülke içinde yaşanabilecek farklılıklar ortaya konulabilir.
3. Beliren yetişkinlik dönemi kimlik keşfi bakımından önemli bir dönemdir. Bu nedenle bundan sonra yapılacak çalışmalarda algılanan ebeveynlik stili ve kimlik keşfi değişkenleri birlikte ele alınabilir.

4. Bu araştırmada beliren yetişkinlerin ilişki doyumu kadın ve erkekler için incelenmiştir. Yetişkin rollerini edinme bakımından Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminde olaneşcinsellerin romantik ilişkileri incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, A., Kılıç, Ş., Kahraman, Ö. (2009). Asya Kùltürlerinde Ebeveynlik Stilleri Ve Uygulamaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2). 14-25.
- Allport, G. W., & Odbert, H. S. (1936). Trait-names: A psycho-lexical study. *Psychological Monographs*, 47(1), i-171.
- Altınok, A. (2014). *Genç yetişkinlerin romantik ilişki doyumlari ile anne-baba çatışmasını algılamaları arasındaki ilişkide problem çözme tarzları ve ilişkilere yönelik akılcı olmayan inançların aracı rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aquilino, W. S. (1997). From adolescent to young adult: A prospective study of parent-child relations during the transition to adulthood. *Journal of Marriage and the Family*, 59(3), 670-686.
- Arnett, J. J. (1994). Are college students adults? Their conceptions of the transition to adulthood. *Journal of adult development*, 1(4), 213-224.
- Arnett, J. J. (1995). Broad and narrow socialization: The family in the context of acultural theory. *Journal of Marriage and the Family*, 57, 617-628.
- Arnett, J. J. (1997). Young people's conceptions of the transition to adulthood. *Youth and Society*, 29(1), 3-23.
- Arnett, J. J. (1998). Learning to stand alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development*, 41, 295-315.

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American psychologist*, 55(5), 469.
- Arnett, J.J. (2001). *Adolescent and Emerging Adulthood: A Cultural Approach*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Arnett, J. J. (2003). Conceptions of the transition to adulthood among emerging adults in American ethnic groups. *The New Directions for Child and Adolescent Development*, 100, 63-75.
- Arnett, J. J. (2006). Emerging adulthood: Understanding the new way of coming of age. J.J. Arnett ve J. L. Tanner (Ed.), *Emerging adults in America: Coming of age in the 21st century* içinde (s. 3-19).
- Arnett, J. J. (2007). Emerging adulthood, a 21st century theory: A rejoinder to Hendry and Kloep. *Child Development Perspectives*, 1(2), 80-82.
- Arnett, J. J. (2007a). Emerging adulthood: What is it and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68-73.
- Arnett, J. J. (2007b). Afterword: Aging out of care- Toward realizing the possibilities of emerging adulthood. *The New Directions for Youth Development*, 113, 151-161.
- Arnett, J. J. (2007c). The Long and Leisurely Route: Coming of Age in Europe Today. *Current History*, 130-136.
- Arnett, J. J. (2007d). *International Encyclopedia of Adolescence*. New York: Routledge
- Arnett, J. J. (2014). *Adolescence and emerging adulthood*. New York, NY, USA: Pearson Education Limited.
- Arnett, J. J. (2015). *Emerging Adulthood: The Winding Road From the Late Teens Through the Twenties*. Second Edition. New York: Oxford University Press.

- Arslan, H. (2010).Algılanan ebeveyn kabul ve reddinin mizaç ve karakter özelliklerine etkisi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Atak, H. (2005). Beliren Yetişkinlik: Yeni Bir Yaşam Döneminin Türkiye'de İncelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atak, H. (2011). Yetişkinliğe Aşamalı Geçiş: Beliren Yetişkinlik Tek Bir Ana Yol. *Ilkogretim Online*, 10(1), 51-67.
- Atak, H.,& Taştan, N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 520-546.
- Aydın, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinin empati becerileri, kişilik özellikleri ve anneden algıladıkları çocuk yetiştirme stilleri ile ahlaki muhakeme düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydoğdu, İ. (2010). *Romantik İlişkilerin Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Babuşcu, E. (2014). *The relationship between parental acceptance-rejection and intimate partner acceptance-rejection among married individuals:Mediating role of early maladaptive schema*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bacanlı, H., İlhan, T., & Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (Sdkt). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-27.
- Barber, B. K., Stolz, H. E., Olsen, J. A. ve Maughan, S. L. (2005). Parental support, psychological control, and behavioral control: Assessing relevance across time,method, and culture. *Monographs of the Society for Research in Child Development*,70, 1-151.

- Barry, C. M., Madsen, S. D., Nelson, L. J., Carroll, J. S. ve Badger, S. (2009). Friendship and romantic relationship qualities in emerging adulthood: Differential associations with identity development and achieved adulthood criteria. *Journal of Adult Development*, 16, 209-222.
- Baumrind, D. (1966). *Effects of authoritative parental control on child behavior*. 37(4), 887-907.
- Baumrind, D. (1967). Child Care Practices Antecedent Three Patterns Of Preschool Behavior. *Genetic psychology monographs*, 75(1), 43-88.
- Baumrind, D. (1971). Harmonious parents and their preschool children. *Developmental Psychology*, 4(1), 99-102
- Baumrind, D. (1972). An exploratory study of socialization effects on black children: Some black-white comparison. *Child Development*, 43(1), 261-267.
- Baumrind, D. (1991). Parenting styles and adolescent development. J. Brooks-Gunn, R. M. Lerner, & A. C. Petersen (Ed.), *The encyclopedia of adolescence* içinde (746-758). New York: Garland Publishing.
- Baumrind, D., & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child development*, 291-327.
- Baumrind, D., Larzelere, R. E., & Owens, E. B. (2010). Effects of preschool parents' power assertive patterns and practices on adolescent development. *Parenting: Science and Practice*, 10(3), 157-201.
- Berry, D. S., & Hansen, J. S. (1996). Positive affect, negative affect, and social interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(4), 796.
- Beşikçi, E. (2008). *The predictors of relationship commitment: Perceived parenting styles, parental approval, and psychological reactance*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Beştav, F. G. (2007). *The Association of romantic relationship satisfaction with gender, attachment styles, irrational beliefs and love attitudes*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bouchard, G., Lussier, Y., & Sabourin, S. (1999). Personality and marital adjustment: Utility of the five-factor model of personality. *Journal of Marriage and the Family*, 651-660.
- Bowman, N. A. (2010). The development of psychological well-being among first-year college students. *Journal of College Student Development*, 51(2), 180-200.
- Boykin-McElhaney, K. A. (2000). *Autonomy and relatedness in the transition to adulthood: Predictors of functioning in close relationships from age 16 to 18*. Doctor of Philosophy, University of Virginia Department of Psychology, Petersburg.
- Bruck, C. S., & Allen, T. D. (2003). The relationship between big five personality traits, negative affectivity, type A behavior, and work-family conflict. *Journal of Vocational Behavior*, 63(3), 457-472.
- Bryant, C. M., & Conger, R. D. (2002). An intergenerational model of romantic relationship development. Vangelisti, L., Reis, T., Fitzpatrick M.A (Ed.), *Stability And Change In Relationships* (s. 57-82). UK: Cambrigde Universty Press.
- Budaev, S. V. (1999). Sex differences in the Big Five personality factors: Testing an evolutionary hypothesis. *Personality and individual differences*, 26(5), 801-813.
- Budak, B. (2011). *niversite ğrencilerinin Aşka İlişkin Tutumları ve İlişki Doyumlarının Kişilik zellikleri ile İlişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi niversitesiEğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Burger, J.M. (2006) *Kişilik*, İstanbul: Kaknüs.
- Buss, D. M. (1991). Conflict in married couples: personality predictors of anger and upset, *Journal of Personality*, 59, 663-688.
- Büyüköztürk, ř. (2011). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

- Can, A. (2017). SPSS ile Bilimel Araştırma Sürecinde Veri Analizi. Ankara: Pegem Akademi.
- Caughlin, J. P., Huston, T. L., & Houts, R. M. (2000). How does personality matter in marriage? An examination of trait anxiety, interpersonal negativity, and marital satisfaction. *Journal Of Personality And Social Psychology*, 78(2), 326-336.
- Chao, R. K. (2001). Extending research on the consequences of parenting style for Chinese Americans and European Americans. *Child Development*, 72(6), 1832-1843.
- Cheah, C. S., & Nelson, L. J. (2004). The role of acculturation in the emerging adulthood of aboriginal college students. *International Journal of Behavioral Development*, 28(6), 495-507.
- Ciairano, S., Rabaglietti, E., Roggero, A., & Callari, T. C. (2010). Life satisfaction, sense of coherence and job precariousness in Italian young adults. *Journal of Adult Development*, 17(3), 177-189.
- Cihan-Güngör, H. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ankara.
- Clark, M. S., & Graham, S. M. (2005). Do relationship researchers neglect singles? Can we do better?. *Psychological Inquiry*, 16(2/3), 131-136.
- Collins, W.A. (2003). More and myth: the developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24.
- Conger, R. D., Cui, M., Bryant, C. M., & Elder, G. H. (2000). Competence in early adult romantic relationships: A developmental perspective on family influences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79, 224-237. doi:10.1037/0022-3514.79.2.224

- Connolly, J. A., & Goldberg, A. (1999). Romantic relationships in adolescence: The role of friends and peers in their emergence and development. W. Furman, B. B. Brown, & C. Feiring (Ed.), *The development of romantic relationships in adolescence* içinde (s. 266–390). New York: Cambridge University Press
- Connolly, J., Craig, W., Goldberg, A., & Pepler, D. (2004). Mixed-gender groups, dating, and romantic relationships in early adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 14(2), 185-207.
- Cooper, C. R., & Grotevant, H. D. (1987). Gender issues in the interface of family experience and adolescents' friendship and dating identity. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(3), 247-264.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1990). Personality disorders and the five-factor model of personality. *Journal of personality disorders*, 4(4), 362-371.
- Costa Jr, P. T., & McCrae, R. R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the Revised NEO Personality Inventory. *Journal of personality assessment*, 64(1), 21-50.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1989). Neo PI/FFI manual supplement. Odessa, FL: *Psychological Assessment Resources*.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Normal personality assessment in clinical practice: The NEO Personality Inventory. *Psychological assessment*, 4(1), 5-13.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1998). Trait theories of personality. M. Hersen, D.F. Barone & V. B. Van Hosselt (Ed), *Advanced personality* içinde (s.103-121). US: Springer..
- Costa, P. T., McCrae, R. R., & Dye, D. A. (1991). Facet scales for agreeableness and conscientiousness: A revision of the NEO Personality Inventory. *Personality and individual Differences*, 12(9), 887-898.

- Cote, J. E. (2006). Emerging adulthood as an institutionalized moratorium: Risks and benefits to identity formation. J.J. Arnett ve J. L. Tanner (Ed.), *Emerging Adults in America: Coming of Age in the 21st Century* içinde (85-116). Washington, DC.:American Psychological Association.
- Cramer, D. (2004). Emotional support, conflict, depression, and relationship satisfaction in a romantic partner. *The Journal of Psychology*, 138(6), 532-542.
- Curun, F. (2001). *The Effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çürükvelioğlu, E. (2012). *Romantic Relationship Satisfaction In Emerging Adulthood: The Role Of Self Concept Clarity And Personal Agency*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Dalton, W., Frick-Horbury, D., & Kitzmann, K. (2006). Young adults' retrospective reports of parenting by mothers and fathers: Associations with current relationship quality. *Journal of General Psychology*, 133, 5-18.
- Darling, N.,& Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological bulletin*, 113(3), 487-496.
- Demir, M. (2010). Close relationships and happiness among emerging adults. *Journal of Happiness Studies*, 11(3), 293-313.
- Doğan, A. ve Cebioğlu, S. (2011). Beliren yetişkinlik: Ergenlikten yetişkinliğe uzanan bir dönem. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(28), 11-21.
- Doğaner, B. (2014). *Romantik ilişkileri olan üniversite öğrencilerinin narsistik kişilik eğilimi düzeylerine göre; ilişki bağlanımı, ilişki doyumu ve benlik saygılarının incelenmesi: İstanbul ili örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dolgin, K.G. (2014) Ergenlik Psikolojisi. Kaknüs yayınları.

Donnellan, M. B., Conger, R. D., & Bryant, C. M. (2004). The Big Five and enduring marriages. *Journal of Research in Personality*, 38, 481–504.

Donnellan, M. B., Larsen-Rife, D., & Conger, R. D. (2005). Personality, family history, and competence in early adult romantic relationships. *Journal of personality and social psychology*, 88(3), 562-576.

Donoghue, C., Stein, P. J. (2007). Diversity in Adult Experiences and Criteria for Adulthood among University Students. *College Student Journal*, 41(4), 831-842.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 23.01.2017,
http://www.who.int/topics/adolescent_health/en/

Eğeci, I. S., & Gençöz, T. (2011). The effects of attachment styles, problem-solving skills, and communication skills on relationship satisfaction. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 2324-2329.

Erbahar, A. (2014). *The Relationship Between Perceived Parental Practices and Well Being of Emerging Female Adults in Turkey*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bilgi Üniversitesi, İstanbul.

Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton & Company, Inc.

Eryavuz, A. (2006). *Çocuklukta Algılanan Ebeveyn Kabul veya Reddinin yetişkinlik dönemindeki Yakın İlişkiler üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.

Eryılmaz, A. (2004). *Ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde romantik yakınlığı başlatmada algılanan kontrol*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.

- Eryılmaz, A.,& Atak, H. (2011). Investigation of Starting Romantic Intimacy in Emerging Adulthood in Terms of Self-Esteem, Gender and Gender Roles. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 11(2), 595-600.
- Eryılmaz, A.,& Ercan, L. (2010). Beliren yetişkinlikte romantik yakınlığı başlatma ve başa çıkma. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(2), 381-397.
- Facio, A. ve Micocci, F. (2003). Emerging adulthood in Argentina, *The New Directions for Child and Adolescent Development*, 100, 21-31.
- Feeney, J.A. (2008) Adult Romantic Attachment: Developments in the Study of Couple Relationships. In: Cassidy, J. and Shaver, P.A., Eds., *Handbook of Attachment: Theory, Research, and Clinical Applications*, 2nd Edition, Guilford Press, New York, 456-481.
- Feldman, S.S., Nash, S.C. ve Aschenbrenner, B.C. (1983). Antecedents of fathering. *Child Development*, 54, 1628- 1363
- Feldman, S. S., Gowen, L. K., & Fisher, L. (1998). Family relationships and gender as predictors of romantic intimacy in young adults: A longitudinal study. *Journal of Research on Adolescence*, 8(2), 263-286.
- Fincham, F. D.,& Cui, M. (2011). Emerging adulthood and romantic relationships: An introduction in *Romantic relationships in emerging adulthood*, Cambridge University Press, USA.3-12.
- Furman, W. (2002). The emerging field of adolescent romantic relationships. *Current directions in psychological science*, 11(5), 177-180.
- Galambos, N. L.,& Martínez, M. L. (2007). Poised for emerging adulthood in Latin America: A pleasure for the privileged. *Child Development Perspectives*, 1(2), 109-114.
- Galioglu, C. *Beliren yetişkinlerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Mersin.

- Geçtan, E. (1995). Normaldışı Davranışlar, Remzi Kitapevi.İstanbul.
- Goldberg, L. R. (1990). An alternative" description of personality": the big-five factor structure. *Journal of personality and social psychology*, 59(6), 1216-1229.
- Goldberg, L. R. (1993). The structure of phenotypic personality traits. *American psychologist*, 48(1), 26-34.
- Goldstein, S. E., Chesir-Teran, D., & McFaul, A. (2008). Profiles and correlates of relational aggression in young adults' romantic relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(3), 251-265.
- Gönen, G. (2014). *Algılanan anne baba tutumunun üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtmaları ve kişilik yapıları ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Green, S. B.,& Salkind, N. J.(2008). *Using SPSS for Windows and Macintosh: Analyzing and understanding data*, 5. Pearson.
- Gülgöz, S. (2002). Five-factor model and NEO-PI-R in Turkey. A.J. Marsella, R.R. Mc Crae & J. Allik (Ed.), *The Five-Factor Model Across Cultures* içinde (s:1-23). Netherlands,:Kluver Academic Publishers.
- Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. YayınlanmamışYüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Hamamcı, Z. (2005). Dysfunctional relationship belief in marital satisfaction and adjustment. *Social Behaviorand Personality*, 33(4), 313- 328.
- Hatamy, A.,Fathi E.,Gorji Z. and Esmaeily M. (2011). The Relationship between parenting styles and Attachment Styles in men and women with infidelity. *Procedia -Social and Behavioral Sciences* 15, 3743 - 3747.

- Hatfield, E. (1988). Passionate and companionate love. Sternberg, Robert J. & Barnes, Michael L. (Ed). *The psychology of love* içinde (s. 191-217). New Haven, CT, US: Yale University Press.
- Hawkins, J. L. (1968). Associations between companionship, hostility, and marital satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*. 30(4), 647-650.
- Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 511.
- Hayes, A. F. (2012). PROCESS: A versatile computational tool for observed variable mediation, moderation, and conditional process modeling. 24.05.2017 tarihinde <http://www.afhayes.com/public/process2012.pdf> adresinden alınmıştır
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York: Guilford Press.
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 93-98.
- Hendrix, H. (1990). *Getting the love you want, a guide for couples*. New York: Harper Perennial.
- Hünler O.S, ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikolojisi Dergisi*, 18 (51), 99-108.
- İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2010). *Kişilik kuramları*, Ankara: Pegem Yayınları.
- İslam, E. (2016). *Romantik ilişkide kendilik değerlendirmesi ile algılanan ebeveyn kabul-red düzeyi arasındaki ilişki ve kendini toparlama gücünün aracılık rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi., Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- John, O. P.,& Srivastava, S. (1999). The Big Five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. *Handbook of personality: Theory and research*, 2, 102-138.
- Kagıtcıbaşı, C. (2005). Autonomy and relatedness in cultural context: Implications for self and family. *Journal of cross-cultural psychology*, 36(4), 403-422.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi - kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Karadeniz, A. (1994). *Lise son sınıf öğrencileri üzerinde demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarıyla çeşitli mesleki değerler arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Karasar, N. (2007). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karney, B. R.,& Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological bulletin*, 118(1), 3.
- Karney, B. and Bradbury, T. (1997), Neuroticism, marital interaction, and the trajectory of marital satisfaction, *Journal of Personality and Social Psychology*, 72(5), 1075-1092.
- Katalan, C. (2014). *The relationships between parenting styles, attachment styles and romantic relationship satisfaction, romantic relationship anxiety among young Turkish adult*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kendir, M.,& Demirli, C. (2016). Evlilik Doyumu Üzerinde Anne Baba Tutumunun Etkisinin İncelenmesi. *Education Sciences*, 11(4), 96-113.

- Khaleque, A. (2013). Perceived parental warmth, and children's psychological adjustment, and personality dispositions: A meta-analysis. *Journal of child and Family Studies*, 22(2), 297-306.
- Khaleque, A. (2015). Perceived parental neglect, and children's psychological maladjustment, and negative personality dispositions: A meta-analysis of multicultural studies. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 1419–1428.
- Khaleque, A. (2016). Perceived Parental Hostility and Aggression, and Children's Psychological Maladjustment, and Negative Personality Dispositions: A Meta-Analysis. *Journal of Child and Family Studies*, 1-12.
- Kirkpatrick, L. A., & Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of personality and social psychology*, 66(3), 502-512.
- Kitamura, T., & Fujihara, S. (2003). Understanding personality traits from early life experiences. *Psychiatry and clinical neurosciences*, 57(3), 323-331.
- Kitamura, T., Shikai, N., Uji, M., Hiramura, H., Tanaka, N., & Shono, M. (2009). Intergenerational transmission of parenting style and personality: direct influence or mediation?. *Journal of Child and Family Studies*, 18(5), 541-556.
- Kwan, V. S., Bond, M. H., & Singelis, T. M. (1997). Pancultural explanations for life satisfaction: adding relationship harmony to self-esteem. *Journal of personality and social psychology*, 73(5), 1038-1051.
- Lamborn, S. D., Mounts, N. S., Steinberg, L., & Dornbusch, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child development*, 62(5), 1049-1065.
- Larsen, R. J., & Buss, D. M. (2005). Introduction to personality. *Personality psychology: Domains of knowledge about human nature* içinde (s. 1-23). Boston: McGraw-Hill.

- Leveque, H. R., & Pedersen, C. L. (2012). Emerging adulthood: An age of sexual experimentation or sexual self-focus?. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 21(3/4), 147-159.
- Maccoby, E.E. & Martin, J. A. (1983). *Socialization in the Context of Family: Parent Child Interaction*. Mussen, P.H. ve Hetherington, E.M. (Ed.) *Handbook of Child Psychology: Socialization, Personality and Social Development* içinde (s. 1-101). New York: Willey.
- Malouff, J. M., Thorsteinsson, E. B., & Schutte, N. S. (2005). The relationship between the five-factor model of personality and symptoms of clinical disorders: A meta-analysis. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 27(2), 101-114.
- Marcia, J.E., Waterman, A.S., Matteson, D.R., Archer, S.L. & Orlofsky, J.L. (1993) *Ego Identity: A Handbook for Psychosocial Research*. New York: Springer- Verlag.
- Masarik, A. S., Conger, R. D., Martin, M. J., Donnellan, M. B., Masyn, K. E., & Lorenz, F. O. (2013). Romantic relationships in early adulthood: Influences of family, personality, and relationship cognitions. *Personal Relationships*, 20(2), 356-373.
- Mayseless, O., & Scharf, M. (2003). What does it mean to be an adult? The Israeli experience. *New directions for child and adolescent development*. 100, 5-20.
- McAdams, D. P. (1995). What do we know when we know a person?. *Journal of personality*, 63(3), 365-396.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. Jr. (1985). Comparison of EPI and Psychoticism scales with measures of the five-factor model of personality. *Personality and Individual Differences*, 6, 587-597.
- McCrae, R. R., & Costa, P. T. Jr. (1988). Recalled parent-child relations and adult personality. *Journal of Personality*, 56, 417-434.

- McCrae, R. R., & Costa P.T. Jr, (1997). Personality trait structure as a human universal. *American psychologist*, 52(5), 509-516.
- Mead, N.L. (2005). *Personality Predictors of Relationship Satisfaction among Engaged and Married Couples: An Analysis of Actor and Partner Effects*. Unpublished Master Thesis, Brigham Young University Marriage, Family and Human Development School of Family Life.
- Merz, E. M., & Jak, S. (2013). The long reach of childhood. Childhood experiences influence close relationships and loneliness across life. *Advances in life course research*, 18(3), 212-222.
- Middleton, C. F. (1993). *The Self and Perceived-Partner: Similarity as a Predictor of Relationship Satisfaction*. Unpublished Doctoral Dissertation, Texas Tech University.
- Millings, A., Walsh, J., Hepper, E., & O'Brien, M. (2013). Good partner, good parent responsiveness mediates the link between romantic attachment and parenting style. *Personality and Social Psychology Bulletin* 39, 170-180 doi:10.1177/0146167212468333
- Morgan, C.T., (1999), Psikolojiye Giriş, 13. Baskı, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, Ankara.
- Moss, B. F., & Schwebel, A. I. (1993). Defining intimacy in romantic relationships. *Family relations*, 31-37.
- Müezzinoğlu, S. (2014). *Romantik ilişkilerde aldatma: Bağlanma boyutları, kişilik özellikleri ve ilişki bağlanımı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Najarpourian, S., Fatehizadeh, M., Etemadi, O., Ghasemi, V., Abedi, M. R., & Bahrami, F. (2012). Personality types and marital satisfaction. *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 4(5), 372-83.

- Nelson, L. J. (2009). An examination of emerging adulthood in Romanian college students. *International Journal of Behavioral Development*, 33(5), 402-411.
- Nelson, L. J., & Barry, C. M. (2005). Distinguishing features of emerging adulthood the role of self-classification as an adult. *Journal of adolescent research*, 20(2), 242-262.
- Neyer, F. J., & Voigt, D. (2004). Personality and social network effects on romantic relationships: A dyadic approach. *European Journal of Personality*, 18(4), 279-299.
- O'Connor, M., Sanson, A., Hawkins, M. T., Letcher, P., Toumbourou, J. W., Smart, D., ... & Olsson, C. A. (2011). Predictors of positive development in emerging adulthood. *Journal of youth and adolescence*, 40(7), 860-874.
- Onur, B. (1995). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge.
- Oriña, M. M., Collins, W. A., Simpson, J. A., Salvatore, J. E., Haydon, K. C., & Kim, J. S. (2011). Developmental and dyadic perspectives on commitment in adult romantic relationships. *Psychological Science*, 22(7), 908-915.
- Oshino, S., Suzuki, A., Ishii, G., & Otani, K. (2007). Influences of parental rearing on the personality traits of healthy Japanese. *Comprehensive psychiatry*, 48(5), 465-469.
- Özbiçer, S. (2013). *Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile romantik ilişki doyumları ve eşlerinin ilişki doyumlarına yönelik algıları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, B. (2014) *Narsisizm, algılanan aile tutumları, romantik ilişkiler ve cinsel tutumlar arasındaki ilişkiler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, Y. (2009). *Ergenlik döneminde benlik kurgusu gelişiminin ana-babanın çocuk yetiştirme stilleri açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Özgüven, G. E. (1992). Üniversite Öğrencilerinin Sorunları ve Baş Etme Yolları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 5-13.
- Parmaksız, R. (2008). *Beliren Yetişkinlikte Kültürel Etkinliklere Katılım*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Pincus, A. L., & Ruiz, M. A. (1997). Parental representations and dimensions of personality: Empirical relations and assessment implications. *Journal of Personality Assessment*, 68(2), 436-454.
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40, 879–891. doi: 10.3758/BRM.40.3.879
- Reti, I. M., Samuels, J. F., Eaton, W. W., Bienvenu, O. J., III, Costa, P. T., Jr., & Nestadt, G. (2002). Influences of parenting on normal personality traits. *Psychiatry Research*, 111, 55–64.
- Rohner, R. P. (1994). Patterns of parenting: The warmth dimension in cross-cultural perspective. W. J. Lonner & R. S. Malpass (Ed.) *Readings in psychology and culture* içinde (s.113-120). Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of experimental social psychology*, 16(2), 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101-117.
- Sabatelli, R. M. (1988). Exploring relationship satisfaction: A social exchange perspective on the interdependence between theory, research, and practice. *Family Relations*, 217-222.

- Sakallı-Uğurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of Psychology*, 137(3), 294-303.
- Salmero-Aro, K. (2011). Stages of Adolescence. Bradford Brown and Mitchell J. Prinstein (Ed.). *Encyclopedia of Adolescence* içinde (s. 360-386). London: Elsevier,
- Saraç, A. (2013). *Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki doyumunu yordamada akılcı olmayan inançlar ve evlilik öncesi ilişki algılarının rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, T. (2008). *Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Saymaz, İ. (2003) *Üniversite Öğrencilerinin Kişilerarası İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Scharf, M., & Mayseless, O. (2008). Late adolescent girls' relationships with parents and romantic partner: The distinct role of mothers and fathers. *Journal of Adolescence*, 31(6), 837-855.
- Sezer, Ö. (2010). Ergenlerin kendilik algılarının anne baba tutumları ve bazı faktörlerle ilişkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 7(1), 1-19
- Shanahan, M. J., Porfeli E. J., Mortimer J. T. & Erickson L. D.. (2005). Subjective Age Identity and the Transition to Adulthood: When Adolescents Become Adults? Richard A. Settersten, Jr., Frank F. Furstenberg, Jr., and Ruben G. Rumbaut. (Ed.). *On the Frontier of Adulthood: Theory, Research, and Public Policy* içinde (s. 225-255). Chicago: University of Chicago Press.

- Shaver, P. R., & Brennan, K. A. (1992). Attachment styles and the "Big Five" personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 536-545.
- Simpson, J. A., Collins, W. A., & Salvatore, J. E. (2011). The impact of early interpersonal experience on adult romantic relationship functioning: Recent findings from the Minnesota Longitudinal Study of Risk and Adaptation. *Current Directions in Psychological Science*, 20(6), 355-359.
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55 cultures. *Journal of personality and social psychology*, 94(1), 168.
- Somer, O., Korkmaz, M., & Tatar, A. (2002). BıflFaktör Kıflılık Envanteri'nin Gelıftırılması-I: Ölçek ve Alt Ölçeklerin Olıfturulması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17(49), 21-33.
- Stackert, R.A. & Bursik, K. (2003). Why I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and Individual Differences*, 34, 1419- 1429
- Stadelmann, S., Perren, S., Von Wyl, A., & Von Klitzing, K. (2007). Associations between family relationships and symptoms/strengths at kindergarten age: what is the role of children's parental representations?. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 48(10), 996-1004.
- Steinberg, L., Lamborn, S. D., Darling, N., Mounts, N. S., & Dornbusch, S. M. (1994). Over-time changes in adjustment and competence among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child development*, 65(3), 754-770.

- Steinberg, L., Mounts, N. S., Lamborn, S.D., & Dornbusch, S. M. (1991). Authoritative parenting and adolescents adjustment across varied ecological Niches. *Journal of Research on Adolescents*, 1(1), 19-36.
- Steinberg, L.,& Silk, J. S. (2002). Parenting adolescents. M. Bornstein (Ed.). *Handbook of parenting* içinde (s.103-133). NJ: Erlbaum.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological review*, 93(2), 119-135.
- Stewart, S. M., Bond, M. H., Abdullah, A. S. M. ve Ma, S. (2000). Gender, parenting and adolescent functioning in Bangladesh. *Merrill Palmer Quarterly*, 46 , 540-64.
- Sümer, N. & Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer, N. (2006). Ergenlikte Ebeveyn Tutum ve Davranışlarının Bağlanma Kaygısındaki Rolü. *11. Ergen Günleri, Konuşma Metni*, Hacettepe Üniversitesi.
- Sümer, N.,& Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.
- Tabachnick, B. G.,& Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Tanner, J. L. (2006). Recentering during emerging adulthood: A critical turning point in life span human development. J.J. Arnett & L.T. Tanner (Ed), *Emerging Adults in America: Coming of Age in the 21st Century* içinde (s.21-57). Washington DC.: American Psychological Association.
- Taraban, C. B.,& Hendrick, C. (1995). Personality perceptions associated with six styles of love. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(3), 453-461.

- Tatlıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin beş faktör kişilik kuramı'na göre kişilik özellikleri alt boyutlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)*, 17, 939-971.
- Taylor, S., E., Peplau, L. A., Sears, D. O. (2003). *Social Psychology*. New Jersey: Prentice Hall.
- Thorne, A. (1987). The Press of Personality: Conversations Between Introverts and Extraverts. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 718-726.
- Tuzgöl, M. (1998). *Ana-baba tutumları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Türkiye İstatistik Kurumu, 01.02.2017, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1060
- Türkiye İstatistik Kurumu, 01.02.2017, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1018
- Uçak, D. (2015). *Evli çiftlerin kişilik özelliklerinin evlilik doyumu ile ilişkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Vaillant, C.O. ve Vaillant, G.E. (1993). Is the u-curve of marital satisfaction an illusion? A 40-year study of marriage. *Journal of Marriage and Family*, 55(1), 230–239.
- Varan, A. (2005). Relation Between Parental Acceptance and Intimate Partner Acceptance in Turkey: Does History Repeat Itself. *Ethos* 33(3), 414-426.
- Warner, T. D., Manning, W. D., Giordano, P. C., & Longmore, M. A. (2011). Relationship formation and stability in emerging adulthood: Do sex ratios matter?. *Social Forces*, 90(1), 269-295..

- Watson, D., Hubbard, B., & Wiese, D. (2000). General traits of personality and affectivity as predictors of satisfaction in intimate relationships: Evidence from self-and partner-ratings. *Journal of personality*, 68(3), 413-449.
- Weiss, L. H.,& Schwarz, J. C. (1996). The relationship between parenting types and older adolescents' personality, academic achievement, adjustment, and substance use. *Child development*, 67(5), 2101-2114.
- White, J. K.(2003). *The Five-Factor Model Personality Variables and Relationship Variables: A Study Associations*. Doktora Tezi. Texas Tech University.
- White, J. K., Hendrick, S. S., & Hendrick, C. (2004). Big five personality variables and relationship constructs. *Personality and individual differences*, 37(7), 1519-1530.
- Yakın, D. (2011). *Parental acceptance-rejection/control and symptoms of psychopathology: Mediator roles of personality characteristics*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi,Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yavuzer H. (1998). *Ana-Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldız, A. (2013) *The relationship between parental attitudes and marital satisfaction*. Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, A. (1999). Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar, *Türk Psikoloji Yazıları*,3(1), 99-118.
- Yörükoğlu, A. (2004). *Gençlik Çağı Ruh Sağlığı ve Ruhsal Sorunlar*. İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yücesan, A.N. (2016) *İlişki doyumunun karanlık üçlü kişilik özellikleri, aşk biçimleri ve bağlanma boyutları tarafından yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yüzbaşı, D. (2012).*Türkiye’de Beliren Yetişkinlik: Yetişkinlik Kriterlerinin ve Yetişkinlik Statülerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Zare, B., Nasir, R., Mastor, K. A., & Shahrazad, W. W. (2013). Personality traits, the risk of divorce and marital satisfaction: An intrapersonal model. *The Social Sciences*, 8(5), 466-472.

Zeybekoğlu, Ö. (2013). Günümüzde erkeklerin gözünden babalık ve aile. *Mediterranean Journal of Humanities*, 3(2), 297-328.

Zoby, M. M. (2005). *The Association Between Personality and Marital and Relationship Outcome*. Unpublished doctoral dissertation, Regent University, Virginia Beach, Virginia, USA.

EKLER

EK-A

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı,

Sizi Yrd. Doç. Dr. Hüdayar Cihan GÜNGÖR danışmanlığında, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Psikoloji Bölümü yüksek lisans öğrencisi Humeyra KARATATAR tarafından yürütülen “BELİREN YETİŞKİNLİKTE ALGILANAN ANNE BABA TUTUMU VE İLİŞKİ DOYUMU ARASINDAKİ İLİŞKİDE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN ARACI ROLÜ” başlıklı araştırmaya davet ediyoruz.

Araştırmada 19-26 yaş arasındaki en az 6 aydır karşı cinsle sözlü, nişanlı ve flört eden beliren yetişkinlerin ilişki doyumları incelenecektir. Sizden ad, soyad, telefon numarası gibi özel bilgiler istenmemektedir. Ölçeklerin cevaplanması yaklaşık 20-25 dakika sürmektedir. Bu çalışmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır ve çalışmanın herhangi bir aşamasında araştırmadan çekilme hakkına sahipsiniz. Bilgileriniz sadece çalışma için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Yukarıda belirtilen bilgileri anladığımı belirterek, çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul ediyorum.

Soru, görüş ve önerilerinizi, humeyrakaratatar@gmail.com adresinden iletebilirsiniz.

EK-B

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz nedir?

Kadın () Erkek ()

2. Yaşınız kaçtır?

3. Su andaki romantik ilişki durumunu nedir?

Flört () Söz () Nişan ()

4. Hali hazırda yaşadığınız romantik ilişkinin süresini yazınız.

(___ yıl ___ ay)

EK-C

ÇOCUK YETİŞTİRME STİLLERİ ÖLÇEĞİ
(Anne ve Baba Formları için Örnek Maddeler)

Aşağıda, annenizle/babanızla olan ilişkileriniz hakkında cümleler verilmiştir. Sizden istenen, çocukluğunuzu ve genel olarak anneniz/babanız ile ilişkinizi düşünerek her bir cümlenin sizin için ne derece doğru olduğunu ilgili yeri işaretleyerek belirtmenizdir. Hiçbir maddenin doğru veya yanlış cevabı yoktur. Önemli olan her cümle ile ilgili olarak kendi durumunuzu doğru bir şekilde yansıtmaktır. Annenizi kaybetmişseniz yetişmenizde en çok katkısı olan kişiyi göz önüne alınız.	Hiç Doğru Değil (1)	Doğru Değil (2)	Kısmen Doğru (3)	Doğru (4)	Çok Doğru (5)
1. Benimle sık sık rahatlatıcı bir şekilde konuşurdu					
4. Onun istediği hayatı yaşamam konusunda hep ısrarlı olmuştur					
13. Ne zaman, ne yapmam gerektiği konusunda talimat verirdi					
19. Bir sorunum olduğunda bunu hemen anlardı					

EK-D

SIFATLARA DAYALI KİŞİLİK TESTİ (Örnek Maddeler)

		<i>Çok uygun</i>	<i>Oldukça uygun</i>	<i>Biraz uygun</i>	<i>Ne uygun, ne uygun değil</i>	<i>Biraz uygun</i>	<i>Oldukça uygun</i>	<i>Çok uygun</i>	
1	Sakin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sinirli
2	Yalnızlığı tercih eden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sosyal (topluluğu seven)
3	Sanata ilgisiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sanata ilgili
4	Kindar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Affedici
5	Düzensiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Düzenli
6	Sabırlı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sabırsız
7	Silik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Atak
8	Hayal gücü zayıf	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Hayal gücü kuvvetli
9	(Başkalarına) kayıtsız	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Yardımsız
10	Sorumsuz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sorumluluk sahibi
11	Rahat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Tedirgin
12	Uyuşuk, eliağır	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Canlı
13	Dargörüştü	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Geniş görüşlü

EK-E

İLİŞKİ DOYUMU ÖLÇEĞİ (Örnek Maddeler)

Lütfen ilişkinizle ilgili son zamanlardaki duygu ve düşüncelerinizi düşünerek her bir ifadenin size uygunluğunu 7 dereceli ölçek üzerinde değerlendirip ifadenin yanındaki boşluğa uygun sayıyı yazınız.

1) Sevgiliniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor? _____

1	2	3	4	5	6	7
Hiç						Çok iyi
karşılıyor						karşılıyor

2) Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz? _____

1	2	3	4	5	6	7
Hiç						Çok
memnun değilim						memnunum

3) Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi? _____

1	2	3	4	5	6	7
Çok daha						Çok daha
kötü						iyi

EK F

**ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ (AYBÜ)
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU (SBEK)
PROJE ONAY BELGESİ**

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji bölümü öğrencilerinden Humeyra KARATATAR'ın, Beliren Yetişkinlikte Algılanan Anne Baba Tutumu ve İlişki Doyumları Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü adlı araştırması değerlendirilmiştir. Proje etik açısından uygun bulunmuştur.

Proje etik açısından geliştirilmesi gerekmektedir.

Proje etik açısından uygun bulunmamıştır.

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU KARARI (Etik Kurul tarafından doldurulacaktır)	
Araştırma kodu (Yıl – Araştırma sıra no)	376
Başvuru formunun Etik Kurula ulaştığı tarih	06.10.2016
Etik Kurul Karar toplantı tarihi ve karar no	04.11.2016 - 15/2
Yer	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Cinnah Cad. No: 16 Çankaya / ANKARA
Katılımcılar	Formda imzası bulunan üyelerimiz toplantıya katılmıştır

KURUL BAŞKANI, BAŞKAN YARDIMCISI VE ÜYELER:

Prof. Dr. Cem Şafak ÇUKUR

Başkan

İMZA

Doç. Dr. Musa AYGÜL

Başkan Yardımcısı

katılmadı

Prof. Dr. Şükrü ÖZEN

Üye

Prof. Dr. Ergün ERASLAN

Üye

Doç. Dr. Necmiye ÜN YILDIRIM

Üye

Doç. Dr. Rıza GÖKLER

Üye

Doç. Dr. Tekin AKDEMİR

Üye

~~Doç. Dr. Cenk UÇER~~

Üye

katılmadı

Prof. Dr. Metin Özdemir